

Салимове Лігво
Стівен Edwin Кінг

Містечко, у якому виріс Бен Мієрз, завжди було звичайним. Нічого особливого, нікого особливого, хіба що назва трохи дивна: Єрусалимове, або, як вимовляють місцеві люди, Салимове Лігво. І ось Бен, тепер уже відомий письменник, повернувся сюди, бо хотів закрити гештальт минулого – свій дитячий страх. Те, що він малим побачив у старому зруйнованому будинку, який називали Домом Марстена, ледь не довело його до божевілля. Та Салимове Лігво не квапиться стирати старі спогади Бена. Навпаки: над Домом Марстена скупчуються моторошні хмари. У містечку один за одним зникають люди. А найстрашніше розпочнеться тоді, коли зниклі знову повертатимуться...

Обережно! Ненормативна лексика!

Стівен Кінг

Салимове Лігво

© Stephen King, 1975, renewed 2003

© Depositphotos.com / grand-failure, обкладинка, 2021

© Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2021

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2021

* * *

Присвячується

Наомі Рейчел Кінг

«...дотримуємося обіцянок»

Ніхто не пише довгих романів самотужки, тож я хотів би скористатися хвилюючим вашим часом, щоб подякувати кільком з тих людей, які допомагали

мені в написанні цієї книжки. Дж. Еверету Мак-Катчену з Гемпденської академії за його практичні напоумлення й заохочування[1 – G. Everett McCutcheon – очільник факультету англійської мови і літератури в Hampden Academy, старшої школи (9–12 класи) в місті Гемпден, штат Мейн, у якій певний час навчався Стівен Кінг. – Тут і далі прим. перекл.]; доктору Джону Пірсону зі Старого Міста[2 – Old Town – місто в окрузі Пенобскот, штат Мейн, де народилася Табіта Кінг, дружина Стівена Кінга.], Мейн, судово-медичному експерту округу Пенобскот і дійсному члену спільноти лікарів загальної практики, цієї найпрекраснішої з медичних професій; отцю Реналду Голлі з католицької церкви Святого Іоанна у Бенгорі, Мейн. І, звичайно, моїй дружині, чия критика залишається суворою і безкомпромісною, як завжди.

Хоча інші міста довкола Салимового Лігва цілком реальні, саме Салимове Лігво існує тільки в уяві автора і будь-яка схожість між людьми, які живуть там, і тими людьми, що живуть у реальному світі, є випадковою і ненавмисною.

С. К.

Пролог

Друже старий, що ти шукаєш?

Після всіх отих довгих років на чужині

Ти прибуваєш з уявами,

Які плекав під чужими небесами

Вдалині від рідної землі.

Джордж Сеферіс[3 – George Seferis (Йоргос Сеферіадіс: 1900–1971) – видатний грецький поет, лауреат Нобелівської премії 1963 р.; цитата з його вірша «Повернення вигнанця».]

1

Майже всі думали, що цей чоловік з хлопчиком батько й син.

Вони перетнули свою країну плутаною лінією напрямком на південний захід у старенькому седані «Сітроен», тримаючись переважно другорядних доріг, перескоком, з зупинками. Перш ніж досягти свого кінцевого пункту призначення, вони затрималися у трьох місцях: перше було в штаті Род-Айленд, де цей чорноволосий високий чоловік попрацював на текстильній фабриці; потім у Янгставні, Огайо, де він три місяці робив на трактороскладальному конвеєрі; і нарешті в одному маленькому каліфорнійському містечку біля мексиканського кордону, де він заливав

пальне на заправці й займався ремонтом маленьких іноземних автомобілів, та ще й так успішно, що це дивувало його самого і дарувало задоволення.

Всюди, де вони зупинялись, він знаходив собі мейнську газету «Портлендська Прес-Гералд» і нашукував у ній згадки про маленьке місто на півдні штату Мейн, яке зветься Єрусалимове Лігво, та містечка довкола нього. Такі згадки час від часу траплялись.

По дорозі до Сентрал-Фоллз у Род-Айленді він у мотельному номері написав синопсис нового роману і послав його поштою своєму агенту[4 – Central Falls – засноване 1675 р. місто (менше 20 тис. мешканців) у найменшому з американських штатів Род-Айленді.]. За мільйон років до цього, ще тоді, коли темрява не накрила його життя, він був доволі популярним романістом. Той агент показав синопсис його останньому видавцю, котрий виказав чемне зацікавлення, але не намір розлучитися з хоч якимись грішми на аванс.

– «Будь ласка» та «дякую», – сказав він хлопчикові, розриваючи на шматки лист від агента, – досі залишаються безплатними.

Промовив він це без надто великої гіркоти й однаково розпочав писати книгу.

Хлопчик не говорив багато. На його обличчі зберігався постійний страдницький вираз, а в очах похмурість – так, ніби вони завжди сканують якийсь гнітючий внутрішній краєвид. У ідальнях і на заправних станціях, де вони дорогою зупинялись, він був чемним, але не більше того. Схоже було, хлопчик не хоче випускати зі своєї уваги високого чоловіка, він явно непокоївся навіть тоді, коли цей чоловік полишав його, щоби відвідати туалет. Він відмовлявся говорити про місто Єрусалимове Лігво, хоча час від часу високий чоловік намагався порушити цю тему, а також він не торкався портлендських газет, які той чоловік подеколи навмисно залишав біля нього.

Коли книжку було написано, вони вже жили в прибережній хатині неподалік автотраси, і обидва часто плавали у Тихому океані. Той був теплішим за Атлантичний і більш дружнім. У ньому не ховалося спогадів. Хлопчик почав набувати зовсім коричневої засмаги.

Хоча жилося їм досить добре – гарне харчування три рази на день і міцний дах над головою – чоловік почав западати в депресію й сумніви щодо такого способу їхнього життя. Він провадив з хлопчиком уроки і начебто нічого не пропускав у процесі освіти (хлопчик був кмітливим і схильним до книжок, як і він сам колись), але чоловік не вважав, що викреслювання з пам'яті Салимового Лігва йде хлопчикові на користь. Інколи серед ночі той кричав уві сні і скидав на підлогу ковдри.

Надійшов лист із Нью-Йорка. Агент високого чоловіка повідомляв, що «Рендом Хауз» пропонує аванс \$ 12 000 і майже напевне продаж через книжкові клуби[5 – Random House – засноване 1925 р. американське видавництво, найбільше в світі з випуску книжок у м'яких обкладинках.]. Так годиться?

Так сталося.

Чоловік полишив свою роботу на автозаправній станції, і вони з хлопчиком перетнули кордон.

Лос-Сапатос, що означає «черевики» (і цієї назвою той чоловік потай безкінечно втішався), було маленьким селищем недалеко від океану. Його майже не навідували туристи. Ні доброї дороги, ні океанських краєвидів (для цього треба було пройти п'ять миль пішки далі на захід), і жодних цікавих історичних пам'яток. До того ж у місцевій кантині аж кишіло тарганами, а єдиною хвойною тут була п'ятдесятирічна бабуса.

Коли Сполучені Штати залишилися позаду, їхнє життя оповило майже неземним спокоєм. Тут рідко над головами пролітали літаки, не було швидкісних автомагістралей і на сотню миль довкола ніхто не мав газонокосарки (і не мріяв завести собі таку річ). У них був радіоприймач, але навіть той видавав звуки без сенсу; всі новини йшли іспанською, яку вже потроху почав осягати хлопчик, але яка залишалася – і завжди залишатиметься – абракадаброю для чоловіка. І вся музика там була немов оперна. Зводили з розуму вечори, коли їм вряди-годи вдавалося впіймати станцію з попмузикою з Монтерея[6 – Monterey – засноване 1770 р. місто на березі океану, культурний центр у Центральній Каліфорнії.] з говіркою Вулфмена Джека, бо сигнал то затухав, то з'являвся[7 – Wolfman Jack (1938–1995) – знаменитий американський радіодіджей з рипучим голосом, програми якого на піку його кар'єри ретранслявалися сотнями радіостанцій на різних континентах.]. Єдиним двигуном у межах чутності був імпозантно старовинний культиватор одного місцевого фермера. Коли вітер дув у їхній бік, його уривчастий, булькитливий звук слабенько, немов якимсь неспокійним привидом, долітав до їхніх вух. Воду собі вони вручну тягали з колодязя.

Раз або двічі на місяць (не завжди разом) вони відвідували месу в маленькій церкві в містечку. Ні той, ні інший не розуміли служби, проте все одно ходили. Інколи чоловік починав засинати в задушливій спекоті під розмірені, знайомі ритми та голоси, які надавали їм сенсу. Одної неділі хлопчик вийшов на хисткий задній ганок, де чоловік вже почав працювати над новим романом, і несміливо повідомив, що він балакав зі священником про його воцерковлення. Чоловік кивнув і спитав хлопчика, чи достатньо його іспанської, щоб розуміти настановлення. Хлопчик відповів, що не думає, ніби з цим виникнуть якісь проблеми.

Високий чоловік раз на тиждень долав сорок миль, щоб придбати ту саму портлендську, мейнську газету, яка завжди була щонайменше на тиждень задовоною, а інколи й пожовклою від собачої сечі. За два тижні після того як хлопчик повідомив йому про свої наміри, чоловіку трапилася редакційна стаття про Салимове Лігво і вермонтське місто з назвою Момсон. У тексті згадувалося ім'я цього чоловіка.

Він поклав газету на видноті, не особливо сподіваючись, що хлопчик візьме її до рук. Та стаття збудила в ньому неспокій з кількох причин. Схоже було, що в Салимовім Лігві все досі триває.

Наступного дня хлопчик підійшов до нього, тримаючи розгорнуту газету так, щоби видно було заголовок: «Місто-привид у Мейні?».

– Мені лячно, – сказав він.

- Мені теж, - відповів високий чоловік.

3

МІСТО-ПРИВИД У МЕЙНІ?

Автор - Джон Люіс,

редактор відділу репортажів «Прес-Гералд»

ЄРУСАЛИМОВЕ ЛІГВО

Єрусалимове Лігво - це маленьке місто східніше Камберленду, за двадцять миль від Портленда. Це не перше місто в американській історії, яке просто занепало й розвіялося, і, напевне, не останнє, але саме воно є одним з найхимерніших. Міста-привиди - звичайна річ на американському південному заході, де біля багатих покладів золота й срібла населення майже одним махом зростало, а потім, коли рудні жили виснажувалися, майже так само стрімко зникало, залишаючи по собі порожні крамниці, готелі та салуни трухлявіти в пустельній тиші.

У Новій Англії єдиним двійником Єрусалимового Лігва, чи то Салимового Лігва, як його часто кличуть місцеві, є, мабуть, маленьке містечко в штаті Вермонт, що зветься Момсон. Влітку 1923 року Момсон просто буквальним чином занепав і розвіявся, і всі його 312 мешканців разом з ним. Обійстя й кілька будівель дрібних бізнесів у центрі міста досі стоять, але від того літа, що минуло п'ятдесят два роки тому, в них нема нікого. З деяких будинків було вивезено обстановку, але більшість залишилися умебльованими так, ніби просто посеред повсякденного життя всіх людей звідти здуло якимсь потужним вітром. В одному будинку залишився накритий до вечері стіл з давно зів'ялими квітами в центрі нього. В іншому у спальні на другому поверсі, немов перед сном, відгорнуті покривала. На рундуці в місцевій крамниці знайшли відріз бавовняної тканини і ціну \$ 1.22, відбиту на касовому апараті. У шухляді для готівки слідчі знайшли майже 50 доларів, неторкнуті.

Тамтешні люди полюбляють розважати цієї історією туристів, натякаючи, що в місті живуть привиди, тому, мовляв, воно й залишається відтоді порожнім. Імовірнішою ж причиною є те, що Момсон міститься в глухому куті штату, далеко від будь-яких головних доріг. Там нема нічого такого, чого б не було в сотні інших містечок, звісно, окрім таємниці, так схожої на раптове обезлюднення «Марії Целести»[8 - «Mary Celeste» - знаменитий корабель-привид: американська бригантина, яка 7 листопада 1872 р. з вантажем спирту вийшла з Нью-Йорка на Геную, а 4 грудня була знайдена в Атлантичному океані за 400 миль від Гібралтару; неушкоджене судно рухалося при ясній погоді з запасом їжі й води та цілим вантажем, але без рятувальної шлюпки та без екіпажу й пасажирів, котрі невідомо куди поділися.].

Майже те саме також можна сказати про Єрусалимове Лігво.

За переписом 1970 року в Салимовому Лігві нараховувалося 1319 мешканців – за десять років після попереднього перепису додалося рівно 67 душ. Це розлоге, затишне самоврядне місто, фамільярно поійменоване Лігвом його попередніми мешканцями, де відбувалося мало або й геть нічого визначного. Єдиною подією, яку старигані, що регулярно гуртувалися в парку або біля печі в «Агромакеті Кроссена», мали для обговорення, був підпал п'ятдесят першого року, коли бездумно кинутий кимось сірник спричинив одну з найбільших лісових пожеж в історії штату.

Якщо людина бажала тягнути свою пенсію в маленькому загумінковому містечку, де ніхто не пхає носа до чужих справ, а великою подією тижня здатен стати конкурс на кращий пиріг серед пань місцевої Жіночої асоціації, тоді Лігво мало бути добрим вибором. У демографічному сенсі перепис 1970 року показав схему, добре знайому як провінційним соціологам, так і довгочасному мешканцеві будь-якого маленького міста в Мейні: багато старих людей, чимало бідних та багато молодих, котрі з дипломами під пахвами полишають цю місцевість, ніколи не повертаючись туди знову.

Але трохи більше року тому в Єрусалимовому Лігві почало відбуватися дещо таке, що не було звичайним. Люди почали щезати з очей. Природно, більша частина таких зовсім не зникли в справжньому сенсі слова.

Колишній констебль Лігва Паркінс Гіллеспі живе зі своєю сестрою в Кіттері[9 – Kittery – засноване 1632 р. приморське місто (близько 10 тис. мешканців), привабливе для туристів.]. Чарлз Джеймс, хазяїн автозаправної станції навпроти аптеки, тримає тепер ремонтну майстерню в сусідньому Камберленді[10 – Cumberland – засноване 1821 р. ярмаркове місто (близько 7 тис. мешканців), одне з найбагатших у штаті Мейн.]. Полін Дікенс перебралася до Лос-Анджелеса, а Рода Кьорлес працює на Місію Святого Матвія в Портленді. Цей список «нешезнень» можна продовжувати й продовжувати.

Що інтригує в цих знайдених людях – це їхнє спільне небажання (або неспроможність) говорити про Єрусалимове Лігво і що, якщо взагалі щось, могло статися там. Паркінс Гіллеспі просто подивився на вашого кореспондента, запалив сигарету і сказав: «Я просто вирішив звідти поїхати». Чарлз Джеймс запевнив, що він був змушений поїхати, оскільки його бізнес занепав разом з містом. Полін Дікенс, яка багато років пропрацювала там офіціанткою в кафе «Екселент», так і не відповіла на запитальний лист вашого кореспондента. А міс Кьорлес взагалі відмовляється балакати про Салимове Лігво.

Деякі зі щезнень можна пояснити невеличкими дослідженнями й припущеннями. Лоренс Кроккет, місцевий агент з нерухомості, який зник разом з дружиною і дочкою, залишив по собі кілька сумнівних бізнесових проектів й угод, включно з перепродажем однієї ділянки землі в Портленді, де зараз будується Портлендський Торговельний центр. Родина Ройса Мак-Дугалла, що також серед зниклих, раніш того року втратила свого маленького сина, тож мало що тримало їх у місті. Вони можуть бути будь-де. Решта також відповідають цій категорії. Як каже шеф поліції штату Пітер Мак-Фі:

«Ми розіслали орієнтування на багацько людей з Єрусалимового Лігва – хоча це не єдине місто в Мейні, де люди випали з поля зору. Наприклад, Ройс

Мак-Дугалл залишився боржником одного банку і двох фінансових компаній... на мій погляд, він просто летяга, втікач від боргів, котрий вирішив дати драла. Колись, цього року або наступного, він скористається якоюсь із тих кредитних карток, що тримає в своєму гаманці, і тоді агенти з повернення активів настрибнуть на нього обома ногами. В Америці зниклі особи такі ж природні, як вишневий пиріг. Ми живемо в автомобілізованому суспільстві. Люди зриваються з прикілків і переїжджають кожні два чи три роки. Інколи вони забувають залишити свою наступну адресу. Особливо неплатники боргів».

Утім, попри всю тверезу практичність слів капітана Мак-Фі, чимало запитань залишаються без відповідей у Єрусалимовому Лігві. Разом зі своїми дружиною й сином зник Генрі Петрі, а містера Петрі, топменеджера страхової компанії «Пруденшел», важко було б назвати летягою. Власник місцевого поховального закладу, місцева бібліотекарка і місцева перукарка-косметологиня також перебувають у списку безадресних людей. Цей список тривожної довжини.

У довколишніх містах уже поширюються ті чутки, що дають початок легендам. Люди вважають, що в Салимовому Лігві живуть привиди. Інколи повідомляють про різнокольорові вогні, що линуть над лінією електропередачі Енергокомпанії Центрального Мейну, яка перетинає навпіл місто, і, якщо ви там скажете, що мешканців забрали геть якісь НЛО, ніхто не засміється. Ходила поголоска про якийсь «темний ковен» молодих людей, що практикували чорну месу, і, можливо, це стягнуло гнів Самого Бога на тезку найсвятішого міста Святої Землі. Інші, менш схильні до надприродного, згадують про тих юнаків, які близько трьох років тому «зникли» в Техасі, в околицях Г'юстона, чиї тіла були знайдені в страхотливих масових похованнях[11 - Ідеться про 28 підлітків, яких протягом 1970-1973 років з допомогою двох поплічників заманив до себе додому, згвалтував, убив і закопав серійний вбивця на ім'я Дін Корл.].

Особистий візит до Салимового Лігва робить такі балачки менш дикими. Там не залишилося жодного діючого бізнесу. Останнім, що зник, був заклад «Дрібнички і фармація» Спенсера, який замкнув свої двері у січні. Фермерська крамничка Кроссена, реманентна крамниця, меблевий магазин Барлоу і Стрейкера, кафе «Екселент» і навіть міська управа – всі забиті дошками. Порожня стоїть початкова школа, а також побудована у Лігві в 1967 році для дітей трьох міст консолідована старша школа. Шкільні меблі й підручники було перевезено до тимчасового приміщення в Камберленді в очікуванні референдуму в інших містах цього шкільного округу, але схоже на те, що жодні діти з Салимового Лігва не стануть учнями з початком нового навчального року. Там немає дітей; тільки покинуті крамниці й майстерні, безлюдні обійстя, занедбані галявини, порожні вулиці та пувівці.

До інших людей, місцеперебування яких бажала б встановити поліція штату чи бодай отримати від них звістку, належать пастор методистської церкви Єрусалимового Лігва Джон Гроггінс; парох церкви Святого Андрія отець Доналд Каллаген; місцева вдова Мейбел Вертс, яскрава особистість у церковному й громадському житті Салимового Лігва; місцеве подружжя Лестер і Герріет Дарем, які обое працювали на сукуновальні в Гейтсі[12 - Gates Falls – вигадане Стівеном Кінгом і присутнє в кількох його творах місто, списане ним з реального містечка Лізбон-Фоллз, у школі якого він також навчався.], хазяйка місцевого пансіону Єва Міллер...

4

За два місяці після появи цієї статті в газеті хлопчика було воцерковлено. Він уперше сповідався – і широко розповів усе.

5

Сільський парох був старою людиною з сивим волоссям і померезаним зморшками обличчям. З цього обпаленого сонцем обличчя пильно вдивлялися на диво живі й прискіпливі очі. То були сині очі, дуже ірландські. Коли високий чоловік прибув до нього додому, священник сидів на ганку і пив чай. Поряд з ним стояв якийсь чоловік у міському костюмі. З волоссям, причесаним на прямий проділ і напomadженим таким маніром, що нагадав високому чоловіку фотопортрети 1890-х років. Він сухо промовив:

– Я Хесус де ла рей Муньос. Отець Гракон попрохав мене перекладати, оскільки він не володіє англійською. Отець Гракон зробив моїй родині велику послугу, яку саме, я не маю права сповіщати. Таким же чином мої губи на замку щодо справи, яку він наразі бажає обговорити. Вам це прийнятне?

– Так.

Він потис руку Муньосу, а потім Гракону. Гракон відповів іспанською і всміхнувся.

У його щелепі залишалося тільки п'ять зубів, але усмішка була сонячною і радісною.

– Він питається: чи бажаєте ви чашку чаю? Це зелений чай. Вельми освіжає.

– Це було б чудово.

Коли обмін люб'язностями між ними завершився, священник мовив:

– Цей хлопчик не ваш син.

– Ні.

– Химерною була його сповідь. Фактично більш химерної сповіді я не чув за всі роки мого священства.

– Це мене не дивує.

– Він ридав, – сказав отець Гракон, сьорбаючи свій чай. – То були глибокі й жакливі ридання. Вони надходили з підвалин його душі. Чи мушу я поставити запитання, яке ця сповідь збудила в моєму серці?

– Ні, – сказав високий чоловік спокійно. – Не мусите. Він розповідав правду.

Гракон закивав ще до того, як йому це переклав Муньос, і обличчя його спохмурніло. Він нахилився вперед зі зчепленими між колін руками і довго щось говорив. Муньос уважно слухав з помірковано безвиразним обличчям. Коли священник закінчив, Муньос переказав:

– Він каже, що в цьому світі трапляються дивні речі. Сорок років тому один селянин з Ель Граніонеса приніс йому ящірку, яка кричала так, наче то була жінка. Він бачив одного чоловіка зі стигматами, слідами тортур нашого Господа, руки і ноги того чоловіка кровоточили у Стражденну П'ятницю. Він каже, що це жахливі речі, темні речі. Це серйозно для вас і для хлопчика. Особливо для хлопчика. Це з'ідає його живцем. Він каже...

Гракон знову заговорив, коротко.

– Він питає, чи розумієте ви, що ви вчинили в тому Новому Єрусалимі?

– Єрусалимовому Лігві, – уточнив високий чоловік. – Так. Я розумію.

Гракон знову заговорив.

– Він питає, що ви думаєте з цим робити.

Високий чоловік похитав головою. Дуже повільно.

– Я не знаю.

Гракон заговорив знову.

– Він каже, що буде молитися за вас.

6

За тиждень він прокинувся в поту від кошмару і покликав хлопчика на ім'я.

– Я повертаюся назад, – сказав він.

Хлопчик зблід під своєю засмагою.

– Ти зможеш поїхати зі мною? – запитав чоловік.

– Ти любиш мене?

– Так. Господи, так.

Хлопчик почав ридати, і високий чоловік його обійняв.

7

Сон до нього так і не йшов. Лиця чаїлися серед тіней, вихрячись перед ним, мов лица, притьмарені снігом, а коли вітер навислою гілкою вдарив об дах, він здригнувся.

Єрусалимове Лігво.

Він заплющив очі і затулив їх долонями, і все почало повертатись. Він майже бачив те скляне прес-пап'є, отого типу, що в ньому здійснюється крихітна хуртовина, коли його струснеш.

Салимове Лігво...

Частина перша. Дім Марстена

Жоден живий організм не може довго існувати нормально в умовах абсолютної реальності; навіть жайворонки і зелені коники, як дехто вважає, бачать сни. Дім-на-Пагорбі, не нормальний, стояв самотньо на тлі своїх пагорбів, хоронячи в собі темряву: він там простояв вісімдесят років і міг простояти ще вісімдесят. Всередині стіни висилися струнко, цеглини трималися чіпко, підлоги залишалися міцними, а двері розсудливо були зачинені; тиша безперемінно залягала серед дерева й каменю Дому-на-Пагорбі, і хоч би що там тинялося, воно тинялося на самоті.

Ширлі Джексон. Обмарний дім між пагорбів[13 - Цитата з першого розділу роману «The Haunting of Hill House» (1959) авторки психологічних трилерів Shirley Jackson (1916-1965), яка вплинула на стиль Стівена Кінга.]

Розділ перший. Бен (І)

1

На той час, коли, ідучи на північ платною автомагістраллю, Бен Мієрз проминув Портленд, у животі в нього почав відчуватися аж ніяк не неприємний дроз хвилювання. Було 5 вересня 1975 року, і літо насолоджувалося своїм великим фінальним фліртом. Дерева буяли зеленню, ніжно-блакитне небо було високим, а відразу за межею міста Фелмат на паралельній до магістралі дорозі він побачив двох хлопчаків, які йшли з покладеними на манір карабінів вудками на плечах.

Помінявши смугу на праву, він скинув швидкість до мінімальної на цій трасі і почав видивлятися бодай щось, що б дало поштовх його пам'яті. Спершу не з'являлось нічого і він намагався заспокоїти себе перед майже неминучим розчаруванням. Тобі тоді було лише сім. Отже, відтоді сплило вже двадцять п'ять років. Місцини змінюються. Як і люди.

У ті часи цієї чотирисмужної автомагістралі № 295 іще не існувало. Якщо з Лігва комусь треба було до Портленда, той їхав до Фелмата[14 -

Falmouth – засноване 1718 р. місто (близько 6,5 тис. мешканців) трохи північніше Портленда.] по 12-му шосе, а потім по шосе № 1. Ті дні минули.

Припини місити це лайно.

Але припинити було важко. Важко таке припинити, коли...

Раптом сусідньою смугою повз нього проревів великий мотик «Bi-Ec-Eй»[15 – BSA (1919–1972) – британська компанія, свого часу найбільша в світі з виробництва мотоциклів, чиї потужні байки були особливо популярними в США.] із задраними рукоятками керма, кермував хлопець у майці, а позаду нього сиділа дівчина в легкій червоній куртці й велетенських дзеркальних окулярах. Вони підрізали його дещо занадто швидко, і Бен занадто різко зреагував, вдаривши по гальмах й натиснувши обома долонями клаксон. «Bi-Ec-Eй» рвонув уперед, ригнувши димом з вихлопної труби, а дівчина тицьнула йому через плече середнього пальця.

Він знову набрав швидкість, прагнучи закурити сигарету. Руки в нього трохи тремтіли. Той «Bi-Ec-Eй», з його стрімкістю, вже майже зник з очей. Діти. Кляті діти. Спогади намагалися натовпом пропхнутись до нього, спогади з недавньої минувшини. Він їх відштовхував. Він два роки не сідав на мотоцикл. І волів би ніколи більше ним не їздити.

Око вловило спалах чогось червоного ліворуч, і, поглянувши в той бік, Бен відчув сплеск задоволення від впізнання. Велика червона стодола стояла за згористим полем тимофіівки й конюшини, стодола з фарбованим на біле дахом – навіть з такої відстані він побачив сонячні зблиски на флюгері на вершечку того даху. Вона стояла там тоді і досі залишається на своєму місці. І вигляд має точнісінько той самий. Може, все зрештою буде добре. Потім дерева затулили ту стодолу.

Що ближчав шлях до Камберленду, то більше й більше речей починали здаватися знайомими. Він переїхав через Роялову річку, де хлопчиками вони ловили щучок і райдужну форель[16 – Royal River – невеличка річка (63 км завдовжки) на півдні штату Мейн, названа за прізвиськом одного з перших європейських поселенців у тій місцині, Вільяма Рояла.]. Повз недовгої, мерехтливої крізь дерева, появи Камберленд-селища. А віддалік Камберлендська водонапірна башта з намальованим на її стіні величезними літерами гаслом «Зберігаймо Мейн зеленим». Тітка Сінді завжди казала, що хтось мусив би під ним написати «Несіть гроші».

Первісне збудження в ньому зростало, і він поїхав швидше, видивляючись вказівник. За п'ять миль той почав зблискувати вдалині віддзеркаленою зеленню:

ШОСЕ 12 ЄРУСАЛИМОВЕ ЛІГВО

КАМБЕРЛЕНД. КАМБЕРЛЕНД-ЦЕНТР

Раптова чорнота накрила його, гасячи гарний настрій, немов пісок вогонь. Такі напади траплялися з тих (розум намагався вимовити ім'я Міранди, але він не дозволив йому цього зробити) поганих часів, і він призвичаївся проти них опиратися, але цей затопив його з бентежно лютою силою.

Що це він робить, повертається назад до міста, де він дитиною прожив чотири роки, намагаючись віднайти щось безповоротно втрачене? Яку магію він сподівається відтворити, походжаючи тими путівцями, якими ходив хлопчак і які, напевне, тепер заасфальтовані і спрямлені, і знеліснені, і засмічені пивними бляшанками туристів? Та магія померла – як біла, так і чорна. Вона розсипалася на порошок того вечора, коли мотоцикл втратив кермування, а потім той жовтий меблевий фургон, він ріс і ріс, і крик його дружини Міранди, обрізаний з раптовою остаточністю, коли...

Праворуч виринула з'їзна естакада, і якусь мить Бен зважував, чи не проминути її, доїхати до Чемберлена або Люїстона[17 – Chamberlain – приморське селище в Мейні; Lewiston – друге за кількістю населення (близько 39 тис. мешканців) місто штату.], зупинитися там і пообідати, а потім розвернутися і вертатись назад. Але куди назад? Додому? Це було сміху варте. Якщо й існував десь його дім, він тут. Навіть якщо він був тут лише чотири роки, це був його дім.

Він посигналив, пригальмував «сітроена» і виїхав на естакаду. Ближче до верхівки, де естакада поєднувала цю платну автомагістраль із шосе № 12 (яке ближче до міста ставало Джойнтер-авеню), він скинув очима на обрій. Побачене там змусило його натиснути гальмо обома ступнями. Зупиняючись, «сітроен» здригнувся і став.

На схід лагідними схилами здіймалися дерева, здебільшого сосни та ялини, здавалося, на межі виднокраю вони ледь не товпляться на тлі неба. Міста звідси не було видно. Тільки дерева та вдалині, де ті дерева здіймалися проти неба, стрімчастий, двосхилий дах Дому Марстена.

Він задивився на нього, причарований. Супротивні емоції перебігали його обличчям з калейдоскопічною стрімкістю.

– Досі на місці, – промурмотів він уголос. – Крий Боже.

Він поглянув униз, на свої руки. Вони взяли гусячою шкірою.

2

Він свідомо обминув місто, проїхавши у Камберленд, а потім повернувся назад до Салимового Лігва з заходу, по Бернс-роуд. Його вразило, як мало тут усе змінилося. З'явилися кілька нових будинків, яких він не пам'ятав, таверна з назвою «У Делла» відразу за міською межею та пара свіжих гравійних копанок. Чимала частина лісу пішла в переробку на папір. Але старий жерстяний знак, що показував напрямок до міського звалища, був на місці, і сама дорога досі лишалася незамошеною, повною вибоїн і роз'їджених баюр, а крізь просіку між дерев, де по опорах Енергокомпанії Центрального Мейну пролягала високовольтна лінія між північним заходом і південним сходом, він побачив Шкільний пагорб. На місці була й ферма Гріффена, хоча стодолу там збільшили. Він загадавсь, чи й досі вони розливають у пляшки й продають своє молоко. На їхньому логотипі під назвою бренду «Сонячне молоко з ферм Гріффена» була зображена усміхнена корова. І він усміхнувся. Чимало він колись тим молоком пополивав свої кукурудзяні пластівці в домі тітоньки Сінді.

Він повернув ліворуч на Брукс-роуд, проминув ковані залізні ворота й низьку огорожу з дикого каменю, що оточувала цвинтар Злагідний Пагорб, а потім з'їхав крутим спуском і рушив угору на дальній куток – куток, відомий як Пагорб Марстена.

На верхівці дерева обабіч дороги розступились. Праворуч, внизу можна було роздивитися саме місто – перший Бенів погляд на нього. Ліворуч – Дім Марстена. Він зупинився й вийшов з машини.

Дім був той самий. Жодних змін, зовсім ніяких. Неначе він його перед цим бачив лише вчора.

На передньому подвір'ї високо буяла відьмина трава[18 – Witch grass (Panicum capillare) – американський різновид дикого проса.], затуляючи старі, повипнуті морозами кам'яні плити, що вели до ганку. У траві співали скрекотливі цвіркуни, безладними параболками вистрибували коники.

Сам будинок дивився в бік міста, він був величезним, розложистим, осадкуватим, недбало забиті дошками вікна надавали йому того зловісного вигляду всіх старих будинків, які доволі довго простояли порожніми. Фарбу змило негодами, і будинок тепер здавався суцільно сірим. Буревіями позривало чимало гонтин, а важкий сніг продірявив західний кут головної покрівлі, надавши будинку сутулого, згорбленого вигляду. До правого крайнього стовпчика перил ганку було прибито облущену табличку з заборонаю ходити тут стороннім.

Він відчув дивне прагнення пройти зарослою доріжкою, повз цвіркунів і коників, які вистрибуватимуть з-під його туфелі, зійти на ганок, зазирнути між неохайних дощок у передпокій або в передню кімнату. Можливо, посмикати вхідні двері. Якщо вони незамкнені, зайти в дім.

Він глитнув клуб у горлі й рушив до будинку, майже загіпнотизований. Той зирив на нього з ідіотичною байдужістю.

Пройдеш коридором крізь запахи відсирілого тиньку й трухлявих шпалер і шарудіння мишей у стінах. Там так і мусить бути всюди повно всякого розкиданого мотлоху, і ти можеш щось підібрати, можливо прес-пап'є, і покласти собі до кишені. Потім, наприкінці коридору, замість пройти через кухню, ти можеш завернути ліворуч і піднятися сходами, топчучи підшвами тиньковий пил, що роками сіявся зі стелі. Там чотирнадцять сходинок, рівно чотирнадцять. Але верхня менша, несумірна з рештою, немов її додали, щоб уникнути зловісного числа. Стати на верхньому майданчику сходів, поглянути вздовж коридору на зачинені двері. А якщо підеш коридором до них, дивлячись немовби зсередини себе, як ті двері ближчать і більшають, зможеш простягнути руку і покласти її на тьмяну срібну ручку...

Він відвернувся від будинку, і з рота йому вирвався сухий, як солома, віддих. Не зараз. Можливо перегодом, але не зараз. Наразі достатньо знати, що все те досі тут. Воно чекало на нього. Він поклав долоні на капот машини й озирнув місто. Там він міг би дізнатися, хто опікується Домом Марстена і, можливо, пропонує його в оренду. З кухні там можна зробити годящий кабінет для писання, а спати він може в передній вітальні. Але підніматися нагору сходами він собі не дозволить.

Якщо тільки не буде змушений.

Він сів у машину, завів двигун і рушив з цього пагорба в Єрусалимове Лігво.

Розділ другий. Сюзен (І)

1

Він сидів на лавочці в парку, коли помітив, що на нього дивиться ця дівчина. Дуже гарна білявка в шовковому шалику, яким було пов'язане її світле волосся. Наразі вона читала якусь книжку, але поряд з нею лежав альбом для малювання та щось схоже на вугільний олівець. Був вівторок, 16 вересня, перший день шкільних занять, і парк чарівним чином спорожнів без своїх більш галабурдних відвідувачів. Залишилась хіба що жменька матерів з немовлятами, кілька старих, що сиділи біля Военного меморіалу, та ця дівчина, яка сиділа в пістрявій тіні покривленого старого в'яза.

Вона підняла голову й побачила його. Якийсь сполошений вираз промайнув її обличчям. Вона опустила очі на книгу, знов подивилась на нього і почала підводитись; майже передумала; таки підвелася; сіла знову.

Він підвівся і підійшов, теж тримаючи в руці книжку, вестерн у м'якій обкладинці.

– Вітаю, – промовив він люб'язно. – Ми з вами знайомі?

– Ні, – сказала вона. – Тобто... ви ж Бенджамін Мієрз, правда?

– Так, – звів він брови.

Вона нервово засміялась, не дивлячись йому в очі, окрім короткого позирку, яким намагалася оцінити барометр його намірів. Цілком очевидно, вона не була тою дівчиною, що звикла розмовляти з незнайомими чоловіками в парку.

– Я подумала, що бачу привида.

Вона поставила книжку стійма в себе на колінах. На торці товстого зшитка сторінок між палітурками він краєм ока помітив штамп «Публічна бібліотека Єрусалимового Лігва». Книжка називалася «Повітряні танці», його другий роман. Дівчина показала його власну фотографію на задній обкладинці, знімок, якому тепер уже було чотири роки. Обличчя виглядало хлопчачим і лячно серйозним – очі неначе чорні діаманти.

– З таких випадкових зародків розпочинаються династії, – промовив він, і хоча це було лише жартома кинуте зауваження, воно повисло в повітрі, немов глузливе пророцтво.

Поза ними купка малечі щасливо хлюпалася в дитячому басейні, а якась матінка наказувала Родді не розгойдувати сестричку аж так високо. Попри це, сестричка злітала вгору на гойдалці, пурхало платтячко, прагнучи в небо. Це була та мить, яку він пам'ятав довгі роки по тому, немов якийсь невеличкий, вирізаний з пирога часу, особливий шматочок. Якщо ніщо не спалахує між двома людьми, така мить просто ховається серед загального галуззя пам'яті.

Тоді вона розсміялася і подала йому книгу.

– Ви її підпишете?

– Бібліотечну книжку?

– Я в них її викуплю і заміню іншою.

Він знайшов у себе в кишені светра механічний олівець, розгорнув книгу на форзаці і запитав:

– Як вас звуть?

– Сюзен Нортон.

Він написав швидко, не роздумуючи: «Сюзен Нортон, найгарнішій дівчині в парку. Зі щирими побажаннями, Бен Мієрз». Під своїм підписом він додав дату косими цифрами.

– Тепер ви мусите її вкрати, – сказав він, віддаючи книжку назад. – На жаль, «Повітряні танці» вже розпродано.

– Я знайду її в якогось букініста в Нью-Йорку. – Вона завагалася, і цього разу її погляд йому в очі був трішки довшим. – Це страшенно гарна книжка.

– Дякую. Коли я беру її з полиці і переглядаю, сам дивуюся, як її взагалі надрукували.

– Ви її часто берете?

– Йой, але намагаюся відвикнути.

Вона весело виширилася до нього, і вони обое розсміялися, від чого все стало природнішим. Пізніш він матиме можливість подумати, як легко це відбулося, як гладенько. Ця думка ніколи не була затишною. Вона наворожувала образ долі, і зовсім не сліпої, а озброєної на 100 % розумною прозорливістю і наміром перемелювати безпорадних смертних між величезними жорнами всесвіту для виготовлення якогось незнаного хліба.

– Я також читала «Дочку Конвея». Мені вона теж дуже сподобалася. Гадаю, ви це чуєте повсякчас.

– Надзвичайно рідко, – чесно сказав він.

Міранді теж подобалася «Дочка Конвея», але більшість із кола приятелів, з якими він спілкувався в кав'ярнях, залишались ухильними в судженнях,

а критики цей роман роздовбали. Ну, такі вони, критики. Геть сюжет, нумо мастурбувати.

– Ну, а я навпаки.

– А новий роман ви читали?

– «Біллі сказав не здавайся»? Поки ні. Міс Куган в аптеці казала, що це доволі безсоромна книжка.

– Де там, у біса, вона майже пуританська, – сказав Бен. – Мова там груба, але коли пишеш про неосвічених селяків, просто неможливо... послухайте, можна, я пригощу вас морозивом з газованкою чи ще чимось? Мені самому оце страх як схотілося.

Вона втретє перевірила його очі. Потім усміхнулася, тепло.

– Звісно. Я залюбки скуштую. У Спенсера все чудове.

Це було лише початком.

2

– Це та міс Куган?

Бен запитував стиха. Він дивився на високу, сухорляву жінку в червоному нейлоновому фартуху поверх білої уніформи. Її трохи підсинене сиве волосся було укладене східчастими кучериками[19 – Finger waves – жіноча зачіска, модна у 1920–1940-х роках.].

– Так, вона. У неї є візок, з яким вона щочетверга ввечері ходить до бібліотеки і заповнює там цілу тонну формулярів-замовлень, зводячи з розуму міс Старчер.

Вони сиділи на обтягнутих червоною шкірою дзигликах біля апарата содової, він пив газованку з шоколадним морозивом, вона – з полуничним. Заклад Спенсера також слугував як місцева автостанція, і з того місця, де вони сиділи, крізь старомодну кручену арку було видно почекальню, де з валізкою між розставлених ніг самотньо сидів смутний молодик у синій формі військово-повітряних сил.

– Не схоже, щоби він був радий їхати туди, куди йому треба їхати, правда? – промовила вона, простеживши за поглядом Бена.

– Я так уявляю, відпустка закінчилася, – сказав той. Тепер вона питає, подумав він, чи я сам служив.

Але натомість:

– Колись і я сяду на цей автобус рейсом о десятій тридцять. Прощай, Салимове Лігво. Напевне, матиму такий само смутний вигляд, як у того хлопця.

– Куди?

– До Нью-Йорка, сподіваюсь. Подивитися, чи зможу я зрештою жити власним коштом.

– А тут чим кепсько?

– У Лігві? Я його люблю. Але мої рідні, розумієте. Вони завжди, типу, зазиратимуть мені через плече. А це такий облом. Ну й, насправді Лігво мало що може запропонувати молодій дівчині, яка мріє про кар'єру.

Вона нахилила голову, щоб посмоктати крізь свою соломинку. Шию мала засмаглу, красиво пружну. Одягнена була в барвисту вибійчану сукню-туніку, яка натякала на гарну фігуру.

– Якої роботи ви прагнете?

Вона знизала плечима.

– У мене диплом бакалавра мистецтв Бостонського університету... не вартий паперу, на якому його надруковано, якщо по правді. Основна спеціалізація мистецтво, додаткова – англійська мова і література. Істинний подвійний глухий кут. Абсолютно поза конкуренцією в категорії освічених ідіоток. Мене навіть не навчали, як опорядкувати офіс. Дехто з дівчат, з якими я ходила до старшої школи, зараз займають ситні секретарські посади. Мені ж нелегко дався навіть курс «Друкування на машинці для особистих потреб», мені, особисто.

– То що залишається?

– Ох... можливо, якесь видавництво, – невпевнено промовила вона. – Або якийсь часопис, реклама, можливо. У таких місцях завжди знайдуть, як використати того, хто вміє малювати на замовлення. Я вмію. Я маю портфоліо.

– Ви маєте пропозиції? – запитав він лагідно.

– Ні... ні. Але...

– Не варто вам їхати до Нью-Йорка без пропозицій, – сказав він. – Повірте мені. Ви стопчете собі всі підбори на туфлях.

Вона знічено усміхнулась.

– Гадаю, вам краще знати.

– У вас тут що-небудь продавалося?

– О, так, – раптом засміялась вона. – Найбільший мій продаж на сьогодні був на замовлення корпорації «Сінекс». Вони відкривали в Портленді новий кінотеатр із трьома залами і разом купили дванадцять картин, щоби повісити у себе в фое. Заплатили сімсот доларів. Я сплатила перший внесок за мою маленьку машину.

– Вам треба зняти номер у якомусь готелі в Нью-Йорку, десть на тиждень, – сказав він, – і обійти з вашим портфоліо всі журнали і видавництва, які тільки зможете знайти. Домовляйтеся про візити місяців за шість заздалегідь, щоби редактори й кадровики не мали нічого на той час у своїх календарях. Тільки заради Бога не зривайтеся з прикілка навмання у велике місто.

– А як щодо вас? – запитала вона, полишивши соломинку й зачерпуючи ложкою своє морозиво. – Що ви робите у штаті Мейн, у процвітаючій громаді Єрусалимового Лігва з населенням тринадцять сотень душ?

Він знизав плечима:

– Намагаюся написати роман.

Вона вмить спалахнула схвильованістю.

– У Лігві? Про що він? Чому тут? Чи ви...

Він серйозно подивився на неї:

– У вас капає.

– У мене?... Ой, точно. Вибачте.

Вона витерла дно своєї склянки серветкою.

– Послухайте, я не мала наміру випитувати. Насправді, як правило, я не така збудлива.

– Не треба ніяких вибачень, – сказав він. – Усі письменники люблять поговорити про свої книжки. Інколи, лежачи вночі в ліжку, я уявляю статтю з моїм інтерв'ю в «Плейбоі». Марна трата часу. Вони вибирають тільки тих авторів, чиї книжки модні в студентських кампусах.

Військово-повітряний молодик підвівся. Перед фасадом до бордюру з сичанням пневматичних гальм причалував «Грейгавнд»[20 – Greyhound (хорт, пес-гончак) – заснована у 1914 році найбільша в світі (у час дії роману) компанія міжміського автобусного сполучення.]

– Дитиною я чотири роки прожив у Салимовому Лігві. Там, на Бернс-роуд.

– На Бернс-роуд? Зараз там уже нічого нема, крім Мочарів та маленького цвинтаря. Його тут називають Злагідний Пагорб.

– Я жив у моєї тітки Сінді. Сінтії Ставенс. Мій тато помер, розумієте, а мама пережила... ну, щось на кшталт нервового розладу. Отже, вона здала мене в оренду тіточці Сінді, поки не впорядкує власні справи. Тітонька Сінді посадовила мене на автобус і відправила на Лонг-Айленд, назад до мами, приблизно через місяць після тієї великої пожежі.

Він подивився на своє обличчя у дзеркалі поза апаратом газованки.

- Я плакав в автобусі, ідучи від мами, і плакав в автобусі, ідучи від тітоньки Сінді, з Єрусалимового Лігва.

- Я народилася в рік тієї пожежі, - сказала Сюзен. - Найбільша бісова подія, яка бодай колись ставалася в цьому містечку, а я її всю проспала.

Бен розсміявся.

- Таким чином, ви років на сім старші, аніж мені подумалось там, у парку.

- Справді? - вигляд у неї був задоволений. - Дякую вам... хто б міг подумати. Дім вашої тіточки, певне, геть згорів.

- Так, - сказав він. - Та ніч серед моїх найяскравіших спогадів. Кілька людей з індіанськими помпами[21 - Indian pump - заплічний бак на 5 галонів (?19 л.) води, поєднаний з ручним насосом, зазвичай використовується для гасіння окремих місць загоряння в природі.] на спинах прийшли до дверей і сказали, що нам треба вибиратися. Це було дуже хвилююче. Тітонька Сінді крутилася по хаті, хапаючи речі, вантажачи їх у свій «Гадсон»[22 - «Hudson Motor Car Company» (1909-1954) - колись інноваційна автомобілебудівна компанія, останні легковики під цим брендом були випущені правонаступниками фірми у 1957 р.]. Господи Ісусе, яка то була ніч.

- Вона була застрахована?

- Ні, але будинок був орендованим і ми майже все цінне віднесли в машину, окрім телевізора. Ми намагались його підняти, та не змогли навіть з місця зсунути. То був «Відео Кінг» із семидюймовим екраном і збільшувальною лінзою перед кінескопом. Тортури для очей. Утім, у нас був лише один канал - багато кантрі-музики, фермерські новини та «Клоун Кітті»[23 - «Kitty the Klown» (1931) - анімаційний фільм із серії про щасливого кролика Освальда.].

- І повернулись тепер сюди, щоб написати книгу, - зачудувалася вона.

Бен відповів не відразу. Міс Куган розпаковувала блоки сигарет і заповнювала вітринну стійку біля каси. Немов якийсь крижаний привид, порпався за своїм високим аптечним прилавком провізор, містер Лабрі. Хлопець із ВПС стояв біля дверей автобуса, чекаючи, коли повернеться з туалету водій.

- Так, - сказав Бен.

Він розвернувся й подивився на неї, вперше просто в обличчя. У неї було дуже гарне обличчя, зі ширими синіми очима й високим, чистим засмаглим лобом.

- Це місто вашого дитинства? - спитав він.

- Так.

Він кивнув:

- Тоді ви зрозумієте. Я жив дитиною у Салимовому Лігві, і воно мене переслідувало примарою. Коли я їхав сюди, я його майже обминув, тому що боявся, що воно тепер інше.

- Тут нічого не змінюється, - сказала вона. - Чи то мало що.

- Там, на Мочарах, я з дітьми Гарденера зазвичай грався у війну. На Рояловому ставку - у піратів. У «захопи прапор» та в піжмурки - в парку. Після того, як я поїхав від тітки Сінді, ми з мамою поневірялися в багатьох недобрих місцинах. Вона позбавила себе життя, коли мені було чотирнадцять, але майже весь чарівний пилок обтрусився з мене задовго до того[24 - Алюзія на пилок, яким у книжці Джеймса Баррі «Пітер Пен і Венді» (1911) фея Дзвінка посипає дітей, щоб ті могли літати.]. Найбільше його було тут. І він досі залишається тут. Місто не вельми змінилося. Роздивлятися на Джойнтер-авеню, це мов крізь тонку крижану пластинку - як оті, що в листопаді можна було назбирати з поверхні міської водної цистерни, якщо перед тим постукати по її боках - дивитися на власне дитинство. Воно хвилясте й туманне, а в деяких місцях сходить на ніщо, але більшість його все одно там є.

Він замовк, сам зачудований. Оце так промову утнув.

- Ви говорите точно як у ваших книжках, - промовила вона благоговійно.

Він розсміявся:

- І ніколи раніше не проказував нічого на це схожого. Принаймні вголос.

- А що ви робили після того, як ваша мати... після того, як вона померла?

- Тинявся, - коротко відповів він. - Їжте ваше морозиво.

Вона так і зробила.

- Дещо змінилося, - сказала вона перегадом. - Містер Спенсер помер. Ви його пам'ятаєте?

- Звичайно. Тітонька Сінді щочетверга ввечері приїздила до міста скуплятися в крамниці Кроссена, а мене посишала сюди випити кореневого пива[25 - Root beer - газований напій «рутбір» на корінні або корі дерева *Sassafras albidum* (родини лавроцвітних), яке росте на північному сході Північної Америки від штату Мейн до канадської провінції Онтаріо; «кореневе пиво» буває алкогольним і безалкогольним, існує безліч його місцевих різновидів.]. Тоді воно було бочкове, справжнє кореневе пиво з Рочестера[26 - Rochester - місто у штаті Нью-Йорк, де базується з десятків різних пивних компаній.]. Вона давала мені нікель, загорнутий у носовичок.

- Воно коштувало вже дайм, коли я почала сюди ходити. А ви пам'ятаєте, що він зазвичай приказував?

Бен зігнувся, скорчив одну руку артритною клешнею і скривив кутик губ у паралітичному виверті:

- Твій сечовий міхур, - прошамкотів він. - Оті кореневі пива руйнують твій сечовий міхур, закантико.

Дівочий сміх гримонув угору до вентилятора, що повільно обертався над їхніми головами. Міс Куган підозріливо зиркнула.

- Це було неперевершено. Тільки мене він називав дівулею.

Вони презирнулися, задоволені.

- Скажіть, а ви хотіли б сходити сьогодні ввечері в кіно? - запитав він.

- Залюбки.

- А де найближче?

Вона захихотіла:

- «Сінекс» у Портленді, насправді. Де фое прикрашають безсмертні полотна Сюзен Нортон.

- Звісно, де ж іще. А які фільми вам подобаються?

- Що-небудь захопливе, з автомобільними погонями.

- Гаразд. А ви пам'ятаєте «Нордик»? Він був просто тут, у місті.

- Звісно. Він закрився у 1968-му. Звичайно ми ходили туди двома парами, коли я навчалася у старшій школі. А коли фільм був поганий, кидалися коробками від попкорну в екран. - Вона захихотіла. - А такими вони переважно й бували.

- Зазвичай там показували старі републіківські серіали[27 - «Republic Pictures Corporation» (1935-1967) - американська кіностудія, яка спеціалізувалася на вестернах, серіалах та фільмах категорії «В»], - сказав він. - «Людина-ракета», «Повернення людини-ракети»[28 - Частини 12-серійного кіносеріалу «King of the Rocket Men» (1949-1956).], «Креш Каллаген і бог смерті вуду».

- То було до моїх часів.

- Що ж таке з ним сталося?

- Тепер там офіс із нерухомості Ларрі Кроккета, - сказала вона. - Наш кінотеатр убив отой драйв-ін у Камберленді, я гадаю. Він, і ще телебачення.

Якусь мить вони мовчали, поринувши у власні думки. Годинник компанії «Грейгавнд» показував 10:45 ранку. Вони одночасно промовили:

- Скажіть, а ви пам'ятаєте...

Вони подивилися одне на одного, і цього разу, коли задзвенів регіт, міс Куган зиркнула на них обох. Навіть містер Лабрі скинув очима.

Вони теревенили ще п'ятнадцять хвилин, аж поки Сюзен з жалем не сказала йому, що має виконати деякі справи, але так, до сьомої тридцять вона впорається і буде готовою. Розійшовшись у різні боки, обое чудувалися такому легкому, природному випадковому зіткненню їхніх життів. Бен прогулявся назад по Джойнтер-авеню, затримавшись на розі Брок-стріт, щоб кинути побіжний погляд на Дім Марстена. Йому пригадалося, що та велика пожежа 1951 року допалала майже до самого його подвір'я, але потім вітер перемінівся.

Він подумав: можливо, йому варто було згоріти. Можливо, так було б краще.

3

Ноллі Гарденер вийшов з будівлі міської управи і сів на сходах поруч з Паркінсом Гіллеспі якраз вчасно, щоби побачити, як Бен із Сюзен разом заходять до Спенсера. Паркінс курих «Пелл-Мелл» і чистив собі нігті складаним ножиком.

– То отой парубок, що письменник, це ж він?

– Еге.

– А з ним ото була Сюзі Нортон?

– Еге.

– Ну, то цікаво, – сказав Ноллі й підсмикнув на собі формений ремінь. У нього на грудях важно блищала поліцейська зірка. Він отримав її поштою, замовивши в одному детективному часописі; місто не забезпечувало своїх помконстеблів значками. Паркінс мав зірку, але тримав її в своєму гамані – дивина, якої Ноллі ніколи не був здатен зрозуміти. Звичайно, усі в Лігві знали, що той констебль, але ж е така річ, як традиція. Є така річ, як відповідальність. Коли ти служитель закону, мусиш думати і про те, і про інше. Ноллі думав про обидві ці речі, і то часто, хоча міг собі дозволити бути тільки позаштатним помічником констебля.

Ніж Паркінса спорснув, зрізавши йому шматочок шкіри з пучки великого пальця.

– Дідько, – лагідно лайнувся він.

– Як думаеш, Парку, він справжній письменник?

– Звісно, справжній. Його три книжки е тут, у нашій бібліотеці.

– Правдішні чи вигадки?

– Вигадки, – Паркінс прибрав ножа і зітхнув.

– Флойду Тіббетсу не сподобається, що 'кийсь парубок гуля з його кралею.

– Вони не жонаті, – сказав Паркінс. – І їй більше вісімнадцяти.

- Флойду це не сподобається.

- На мою гадку, Флойд може насрати собі в капелюха й одягти його собі задом наперед, - сказав Паркінс.

Він потоптав своє куриво об сходинку, дістав з кишені коробочку від «Сакретсів»[29 - «Sucrets» - популярні льодяники від кашлю, які випускаються з 1931 р.], поклав туди недопалок і заховав коробочку назад до кишені.

- Де цей парубок, той письменник, живе?

- Там, у Єви, - сказав Паркінс. Він уважно роздивлявся свою поранену кутикулу. - Днями він їздив нагору, подивитися Дім Марстена. Дивний з лиця.

- Дивний? Тобто як це?

- Дивний та й усе. - Паркінс дістав пачку сигарет. Сонце лагідним теплом вчувалося на його обличчі. - Потім він поїхав до Ларрі Кроккета. Хотів собі винайняти те обійстя.

- Марстенове обійстя?

- Еге.

- Він шо, прибацаний?

- Може, й так. - Паркінс змахнув муху в себе з коліна штанів і задивився, як вона задзигчала геть вдалину цього яскравого ранку. - Друзяка Ларрі мав доста клопоту останнім часом. Я чув, він поїхав продавати ту «Громадську Балію»[30 - Village Washtub - типові пральні самообслуговування.]. Фактично, продав її ще 'кийсь час тому.

- Шо, оту стару самопральню?

- Еге.

- Кому б це туди схотілося шось ввіпхнути?

- Хтозна.

- Ну, - Ноллі підвівся і знову підсмикнув на собі ремінь. - Гадаю, прокатаюсь я містом.

- Прокатайсь, - сказав Паркінс і закурив нову сигарету.

- Хочеш, разом?

- Ні, я, либонь, іще трохи посиджу тут.

- Окей. Бувай.

Ноллі спустився сходами, загадуючись (і то не вперше), коли ж Паркінс вирішить вийти на пенсію, щоби йому, Ноллі, взятись за цю роботу на повну ставку. Ну як, заради Бога, хтось може винюшити злочин, сидючи на сходах міської управи?

Паркінс дивився, як той іде геть, з лагідним відчуттям полегшення. Ноллі був хорошим хлопцем, але жадливо затятим. Він дістав кишенькового ножичка, розкрив і знову почав підрізати собі нігті.

4

Єрусалимове Лігво отримало статус міста у 1765-му (через дві сотні років по тому воно святкувало свій ювілей феєрверками й гульбищами у парку; від кинутого кимсь бенгальського вогню на малій Деббі Форестер загорівся костюм індіанської принцеси, а Паркінсу Гіллеспі довелося запроторити до місцевої арештарні шістьох парубків – за появу п'яними в громадському місці), за повних п'ятдесят п'ять років до того, як у результаті Міссурійського компромісу Мейн став штатом[31 – Missouri Compromise (1820) – досягнута Конгресом заради балансу влади угода про створення нових штатів: рабовласницького Міссурі та вільного Мейну, до того перший був частиною Луїзіани, а другий – Массачусетсу.].

Містечко отримало таку дивну назву завдяки доволі прозаїчному випадку. Одним з найперших мешканців цієї місцини був непривітний, цибатий фермер на ім'я Чарлз Белкнеп Теннер. Він тримав свиней, і одна з його свиноматок звалася Єрусалимою. Одного дня, просто під час годівлі, Єрусалима виломилася зі свого сажу і втекла в сусідній ліс, де здичавіла й набралася люті. Після того Теннер роками відлякував дітлахів від свого обійстя, перехилившись через хвіртку й крикаючи зловісним тоном чорного ворона: «Якщо хочте, тее, свої кишки зберегти в ваших пузах, гуляйте, тее, подалі від Єрусалимового лігва в тутейшій лісі». Це застереження вкоренилося, відтак і назва. Заледве це щось доводить, хіба те, що в Америці навіть свиня може претендувати на безсмертя.

Головну вулицю, попервах відому як Портлендський поштовий тракт, було названо на честь Елаеса Джойнтера у 1886 році. Джойнтер, член Палати представників упродовж шести років (до своєї, спричиненої сифілісом, смерті у п'ятдесятивосьмирічному віці), найближче відповідав образу осіб, якими могло пишатися Лігво, – за винятком свині Єрусалими та Перл Енн Баттс, яка у 1907 році втекла до Нью-Йорка, щоб стати одною з «Дівчат Зігфельда»[32 – Ziegfeld girl (1907-1931) – бродвейське шоу на кшталт паризького вар'єте «Фолі Вержер».].

Брок-стріт перетинала Джойнтер-авеню в самісінькому центрі, і то під прямим кутом, а територія самого міста мала майже круглу форму (хоча дещо сплюснену на сході, де його межею були звиви Роялової річки). На мапі ці дві головні вулиці надавали місту вигляду, вельми схожого на телескопічний приціл.

У північно-західному квадранті цього прицілу містився північний кут Лігва, найбільш лісиста частина міської території. Там була підвищена місцина, хоча нікому, окрім хіба що якогось мешканця Середнього Заходу, вона не здалася б надто високою. Помережані старими трелювальними просіками,

втомлені старі пагорби звільна спускались до самого містечка, а на останньому з них стояв Дім Марстена.

Більша частина північно-східного квадранта була відкритим полем – сіножаті, тимофіївка та люцерна. Тут текла Роялова річка, стара річка, що сточила свої береги майже до базового рівня ерозії. Вона пропливала під невеличким дерев'яним мостом Брок-стріт і пласкими, блискучими вивертами віддалялася на північ, поки не входила у місцевість біля північних кордонів міста, де під тонким шаром ґрунту близько залягав твердий граніт. Тут вона протягом мільйона років прорізала п'ятдесятифутові кам'яні скелі[33 – 50 футів = 15,24 м.]. Діти прозвали те місце П'яним вибриком, бо кілька років тому Томмі Ретбан, брат-п'яниця Вірджа Ретбана, шукаючи собі місця відлуння, гайнув з кручі. Роялова напувала забруднену фабриками Андроскоггін[34 – Androscoggin – однойменна з назвою тамтешнього індіанського племені річка (286 км завдовжки), що тече крізь штати Нью-Гемпшир та Мейн і перед впаданням до Атлантичного океану зливається з річкою Кеннебек.], але сама ніколи не була брудною; єдиною промисловістю, якою могло похвалитися Лігво, була місцева лісопильня, тепер давно закрита. Звичним видовищем у літні місяці були рибалки, які закидали свої вудки з мосту Брок-стріт. Рідко траплявся день, коли комусь не щастило витягти з Роялової свій мінімум.

Найгарнішим був південно-східний квадрант. Там земля знову йшла вгору, але не було ніяких гидотних пліщин від пожежі чи будь-якої руйнації верхнього шару ґрунту, яку зазвичай залишає у спадок пожежа. Лани по обидва боки Гріффенського шляху належали Чарлзу Гріффену, найсоліднішому фермеру-молочареві на південь від Меканік-Фоллз[35 – Mechanic Falls – засноване у XVIII столітті місто, чия назва означає «машинні/технічні водоспади», оскільки місцеві фабрики використовували енергію води річки Малий Андроскоггін.], а зі Шкільного пагорба було видно велетенську стодолу Гріффена з її алюмінієвим дахом, що сяяв на сонці, неначе якийсь монструозний геліограф. Були в цій околиці й інші ферми, а також чимало будинків, куплених білими комірцями, які їздили на роботу в Портленд або Люїстон. Інколи восени, стоячи на верхівці Шкільного пагорба, можна було чути духмяні запахи випалюваних полів, а ще побачити той, неначе іграшковий, трак Добровільної пожежної команди Салимового Лігва, готової до втручання, якщо щось піде на зле. Урок 1951 року люди тут пам'ятали добре.

Неначе приміський пояс астероїдів, південно-західний кут колись почали осаджувати трейлерники і все, що йде разом з ними, на кшталт старих поламаних машин на бетонних блоках, гойдалок із шин на пошарпаних ливах, зблисків пивних бляшанок біля стежок, виношеної праної білизни на мотузках між принагідних жердин, достиглого смороду нечистот з абияк змонтованих хімчистерн. Будинки на цьому присілку були кривною ріднею дров'яним сараям, але майже над кожним манячила телевізійна антена і більшість телевізорів у них були кольоровими, купленими в кредит від Гранта або Сіерза[36 – «W. T. Grant» (1906–1976) – мережа універмагів з дешевими цінами; «Sears, Roebuck & Co» – мережа універмагів, заснована у 1892 р. як компанія з продажу товарів за каталогами з поштовою доставкою.]. Звичайно на подвір'ях цих халуп і трейлерів було доста дітей, іграшок, пікапів, снігоходів та мотоциклів. Деякі трейлери були добре доглянутими, але в більшості випадків це здавалося зайвим клопотом. Кульбаби й відміна трава росли вище щиколоток. Там, при самій межі міста, де Брок-стріт

перетворювалася на Брок-роуд, стояв заклад «У Делла», де грали приїжджі музиканти – по п'ятницях рок-н-ролові гурти, а по суботах ансамблі кантрі-енд-вестерн. Одного разу, у 1971 році, цей заклад згорів, але був відбудований. Для більшості містечкових «ковбоїв» з їхніми подружками це було улюблене місце відвідин, щоб випити пива або утнути бійку.

Телефонний зв'язок здебільшого забезпечували лінії з блокіраторами на два, чотири або й шестеро абонентів, тому люди завше мали про кого побалакати. В усіх маленьких містах скандал постійно мліє на малому вогні, як печена квасоля у тої ж тітоньки Сінді. Найбільше скандалів постачав Присілок, проте вряди-годи хтось із трохи вищим статусом чогось свого також доливав до громадського горщика.

Керівним органом міста були міські збори, і хоча тут іще з 1965 року балакали про перехід до виборної міської ради з публічним обговоренням бюджету двічі на рік, ця ідея не мала ходу. Недосить швидко зростало місто, щоб старий спосіб став занадто болючим, але декого з новосельців така пряма демократія змушувала у відчаї підкочувати очі під лоба. Тут було троє виборних, міський констебль, піклувальник про бідних, міський клерк (щоб зареєструвати машину, треба було проїхати в дальній кінець дороги Теггартів Ручай і хоробро відігнати двох злих собак, що вільно бігали там по двору) та шкільний повірений. Добровільна пожежна команда щороку отримувала гарантованих три сотні доларів, але головним чином то був громадський клуб для старих парубків на пенсії. Вони набирались достатньо хвилюючих вражень під час сезону випалювання трави і решту року сиділи кружком при «Надійній»[37 – Бренд дров'яної печі, які випускала заснована 1902 р. компанія «Reliable Mechanical».] , оповідаючи один одному довгі побрехеньки. Тут не було Департаменту комунальних служб, оскільки не малося комунального водогону, газопроводу, каналізації чи електропостачання. Через місто по діагоналі з північного заходу на південний схід проходили маршем опори лінії електропередач ЕЦМ, прорізаючи величезною, завширшки 150 футів, просікою тутешній ліс. Одна з таких опор стояла поблизу Дому Марстена, стовбичила над ним, немов якийсь позаземний вартовий.

Все, що Салимове Лігво знало про війни, пожежі чи урядові кризи, воно дізнавалося головним чином від Волтера Кронкайта у телевізорі[38 – Walter Cronkite (1916–2009) – радіо і тележурналіст, від початку 1960-х за опитуваннями громадської думки був «людиною, якій найбільше довіряють американці».] . Ох, хлопець Поттерів загинув у В'єтнамі, а син Клода Бові повернувся звідтам зі штучною стопою – наступив на протипіхотну міну – але він отримав роботу на пошті, допомагає Кенні Денізу, а отже, з цим все гаразд. Хлопці носять довше волосся і не зачісують його акуратно, як їхні батьки, але чогось гіршого в цьому ніхто насправді не вбачав. Коли в Консолідованій старшій школі відмовились від дрес-коду, Еггі Корліс написала листа в газету «Камберлендський вісник», але Еггі роками писала до «Вісника» щотижня, здебільшого про зло алкоголю і чудо прийняття в своє серце Ісуса Христа як вашого особистого спасителя.

Дехто з підлітків цікавився наркотиками. Син Гореса Кілбі Френк постав у серпні перед суддею Гукером і був оштрафований на п'ятдесят доларів (суддя погодився дозволити йому сплачувати штраф із заробітку, який той отримував за розвезення по хатах газет), але пияцтво було більшою проблемою. Відтоді як вік продажу алкоголю опустили до вісімнадцяти років,

чимало молоді зависало «У Делла», додому вони потім мчали в сраку готовими, немов намагаючись наново вимостити шлях гумою, і вряди-годи хтось розбивався на смерть. Як от тоді, коли Біллі Сміт на дев'яноста милях[39 - 90 миль/годину = 144,4 км/год.] увігнався в дерево на дорозі Глибока Просіка, вбивши й себе, і свою дівчину ЛаВерн Дюб. Але, крім цих подій, знання Лігва про те, що шарпало всю країну, було суто теоретичним. Час тут спливав за інакшим розкладом. Нічого занадто кепського не могло статися в такому милому маленькому містечку. Тільки не там.

5

Енн Нортон якраз прасувала, коли з торбою харчів до хати влетіла її дочка, тицьнула їй перед очі якусь книжку з доволі тонколицим молодиком на задній обкладинці і почала проказувати.

- Не торохти так, - сказала їй мати. - Вимкни телевізор і тоді вже розповідай.

Сюзен прибрала голос Пітера Маршалла[40 - Peter Marshall (нар. 1926 р.) - телеактор, який у 1966-1981 рр. вів ігрове телешоу типу «хрестики-нулики» «Hollywood Squares», де шестеро знаменитостей сидять кожен у своєму «квадраті» і відповідають на запитання аудиторії.], який у «Голлівудських квадратах» саме роздавав тисячі доларів, і розповіла матері про свою зустріч із Беном Міерзом. Поки виливалася ця історія, місіс Нортон примушувала себе спокійно, зі співчутливим розумінням кивати, попри жовті застережні вогники, що завжди спалахували, коли Сюзен казала про якогось нового хлопця, - і от тепер чоловіки, гадала мати, хоча їй важко було думати, що дочка вже достатньо доросла для чоловіків. Але сьогодні ті вогники були дещо яскравішими.

- Звучить хвилююче, - сказала вона і поклала на прасувальну дошку чергову сорочку свого чоловіка.

- Він був дуже приємним, - сказала Сюзен. - Дуже невимушеним.

- Оох, мої ноги, - промовила місіс Нортон.

Вона поставила праску навдибки, змусивши її злобно зашипіти, а сама опустила дупою в бостонське крісло-гойдалку біля панорамного вікна[41 - Boston rocker - крісло-гойдалка, яке з 1938 р. в незмінному вигляді виробляє меблева фабрика «Standard Chair of Gardner» («Стандартний стілець садівника»).]. Потягнулася за «Парламентом» з пачки на кавовому столику і закурила сигарету.

- Ти впевнена, що він порядний, Сюзі?

Сюзен дещо оборонно всміхнулася:

- Звісно, я впевнена. Він схожий на... ох, ну я не знаю, на викладача в якомусь коледжі чи на когось такого.

- Кажуть, Скажений Бомбист[42 - Джордж Пітер Метеский (медійне прізвисько Mad Bomber: 1903-1994), електромеханік, який після отриманої на роботі

в компанії Едісона травми мстився місту Нью-Йорку, заклавши протягом 1940–1957 років загалом 47 бомб на вокзалах, у туалетах, бібліотеках та інших публічних місцях і регулярно пишучи відчайдушні листи в газети; після арешту діагностований божевільним, у 1973 р. виписаний із психіатричної клініки, далі жив і помер вдома.] був схожий на садівника, – задумливо промовила місіс Нортон.

– Лайно собаче, – бадьоро відказала Сюзен. Це був той епітет, що завжди успішно дратував її матір.

– Дай-но подивлюся ту книжку, – простягнула вона руку, і Сюзен віддала її матері, раптом згадавши ту сцену гомосексуального згвалтування у розділі про в'язницю.

– «Повітряні танці», – замислено промовила Енн Нортон і почала навмання гортати сторінки.

Сюзен чекала, покірно. Мати вгледить те місце. Вона це завжди вміла.

Вікна були прочинені, і легкий передполудневий вітерець хвилював жовті гардини в кухні – яку мама наполегливо називала буфетною, так ніби вони жили за високопанським класом. Дім у них був гарний, з добротної цегли, яку було трохи важкувато прогріти взимку, але прохолодний, немов якийсь грот, улітку. Стояв він на дальньому положистому підйомі Брок-стріт, і з великого вікна, де сиділа місіс Нортон, було видно наскрізь усе місто. Приемна панорама, а взимку вона була й захопливою: з довгими, мерехтливими привіллями неторкненого снігу і будинками, що чимдалі видаються меншими, відкидаючи жовті прогони світла на засніжені поля.

– Здається, я читала на неї рецензію у тій портлендській газеті. Не вельми схвальну.

– Мені вона подобається, – сказала Сюзен уперто. – І він мені сподобався.

– Можливо, він і Флойду теж сподобається, – кинула місіс Нортон безтурботно. – Ти мусиш їх познайомити.

Сюзен буквально врізало непідробним гнівом, і це її збентежило. Дівчина думала, що вони з матір'ю вже подолали останні підліткові бурі і навіть запізнілі шквали, але ж ось тобі отаке. Вони заповзялися до древньої дискусії – індивідуальність Сюзен проти материнського досвіду і переконань – немов до якогось недоплетеного светра.

– Ми говорили вже про Флойда, мамо. Ти знаєш, що нічого тривкого між нами нема.

– У газеті також писалося, що тут є якісь доволі огидні тюремні сцени. Хлопці вовтузяться з хлопцями.

– Ох, мамо, заради Христа.

Сюзен причастилася сигаретою з матеріної пачки.

– Не треба святотатствувати, – незворушно промовила місіс Нортон.

Вона віддала книжку дочці назад і струсила довгий попіл зі своєї сигарети до керамічної попільниці у формі риби. Цю попільницю їй подарувала одна з її подруг по Жіночій асоціації, і ця річ якимсь невиразним чином завжди дратувала Сюзен. Було щось непристойне у струшуванні попелу до рота окуневі.

– Я приберу продукти, – сказала Сюзен, підводячись.

Місіс Нортон спокійно промовила:

– Я тільки мала на увазі, якщо ви з Флойдом збираєтесь одружитися...

Роздратування скипіло, обернувшись на ту стару, пекучу злість.

– Звідки, заради Бога, в тебе ця ідея? Я тобі коли-небудь таке казала?

– Я припускала...

– Твої припущення хибні, – відказала Сюзен із запалом і не цілком широко. Але до Флойда вона помаленьку холонула вже протягом кількох тижнів.

– Я припускала, якщо ти півтора року зустрічаєшся з тим самим хлопцем, – продовжувала її мати м'яко і неухильно, – це мусить означати, що стосунки зайшли далі, ніж тримання за руки.

– Ми з Флойдом більше, ніж друзі, – погодилася Сюзен стримано. Хай вже сама щось додумує.

Між ними знялася відкладувана безмовна бесіда.

– Ти спала з Флойдом?

– Не твоє діло.

– Що в тебе з цим Беном Міерзом?

– Не твоє діло.

– Отак утіпаєшся в нього й накоїш якихось дурниць?

– Не твоє діло.

– Я ж люблю тебе, Сюзі. Ми з татом обоє тебе любимо.

А на це нема відповіді. А немає відповіді. А немає відповіді. От тому-то Нью-Йорк – чи деінде – є нагальною необхідністю. Зрештою, ти завжди наштовхуєшся на барикади їхньої любові, мов на стіни «м'якої палати» в психлікарні. Щирість їхньої любові робила подальшу розсудливу дискусію неможливою, а раніше говорене позбавляла сенсу.

– Гаразд, – лагідно промовила місіс Нортон.

Вона придушила сигарету на губі окуня і вкинула недопалок йому в черево.

– Я піду нагору, – сказала Сюзен.

– Звичайно. Я можу почитати цю книжку, коли ти закінчиш?

– Якщо хочеш.

– Мені хотілося б з ним познайомитись, – сказала мати.

Сюзен знизала плечима й розвела руками.

– Ти сьогодні ввечері пізно повернешся?

– Не знаю.

– Що мені сказати Флойду Тіббітсу, якщо він подзвонить?

Її знову накрило гнівом.

– Кажи йому, що сама схочеш, – вона спинилася. – Втім, ти завжди так робиш.

– Сюзен.

Вона пішла нагору, не озирнувшись.

Місіс Нортон залишилася де була, дивлячись крізь вікно на містечко й не бачачи його. Вона почула над головою кроки Сюзен, а потім стукіт розстановлюваного мольберта.

Вона підвелася і знову почала прасувати. Коли вирішила, що Сюзен уже мусить цілком зануритися в роботу (хоча не дозволила цій думці більшого, ніж мелькома спурхнути в куточку своєї свідомості), вона пішла до телефону в буфетній і подзвонила Мейбел Вертс. У ході розмови вона між іншим зауважила, що Сюзен казала, нібито в їхній громаді з'явився якийсь знаменитий письменник, і Мейбел фиркнула і сказала, та ну, ти, мабуть, маеш на увазі отого, котрий написав «Дочку Конвея», і місіс Нортон сказала так, і Мейбел сказала, що то ніяка не література, а просто книжка про секс та й годі. Місіс Нортон запитала, чи зупинився він у мотелі, чи...

Як виявилось, він живе у «Номерах Єви», єдиному в місті пансіоні. Місіс Нортон омило хвилию полегшення. Єва Міллер порядна вдова, яка не дозволить у себе ніяких фіглів-міглів. Її правила щодо жінок у номерах були короткими й чіткими. Якщо вона ваша мати або сестра, гаразд. Якщо ні, ви можете разом посидіти на кухні. Жодні апеляції щодо цих правил не приймалися.

Місіс Нортон повісила слухавку через п'ятнадцять хвилин після того, як майстерно замаскувала свою головну мету безтурботною балачкою.

Сюзен, думала вона, повертаючись до прасувальної дошки. Ох, Сюзен, я ж тільки бажаю тобі добра. Хіба ти цього не бачиш?

Вони поверталися з Портленда по 295-й, і було ще зовсім не пізно – лише трохи по одинадцятій. Після того як ця автотраса виходила за передмістя Портленда, гранична швидкість на ній становила 55 миль на годину, а кермував Бен добре. Фари «сітроена» справно прорізали темряву.

У кінотеатрі обое тішилися, але обережно, як ото люди, що намагаються кордони одне одного. Аж тут їй зринуло те запитання матері і вона промовила:

– Де ви зупинилися? Орендуєте якесь житло?

– Я знайшов собі кубельце на третьому поверсі в «Номерах Єви», на Залізничній вулиці.

– Але це жакливо! Там, нагорі, мабуть, градусів сто! [43 – 100? за Фаренгейтом = 37,7? за Цельсієм.]

– Я люблю спеку, – сказав він. – Мені в ній добре працюється. Оголяюсь до пояса, вмикаю радіо і випиваю з галон пива. Так видаю на день десять сторінок першої версії тексту. Іще там також є кілька цікавих старих диваків. А коли насамкінець вийдеш на ганок і вдихнеш вітерцю.. божественно.

– І все ж таки, – з сумнівом мовила вона.

– Я думав орендувати Дім Марстена, – зауважив він мимохідь. – Навіть зайшов так далеко, щоб попитатись про це. Але його вже продано.

– Дім Марстена? – усміхнулась вона. – Ви, мабуть, переплутали назву.

– Аж ніяк. Стоїть на першому пагорбі на північний захід від міста. Брукс-роуд.

– Продано? Хто це на Бога?..

– Мене це теж здивувало. З мене час від часу підсміюються, мовляв, мені в голові клепки хитаються, але навіть я збирався його лиш орендувати. Той парубок, що з нерухомості, мені так і не сказав хто. Схоже, там якась глибока, похмура таємниця.

– Можливо, якісь люди з-поза нашого штату хочуть зробити з нього собі літню садибу, – сказала вона. – Хто б вони не були, вони божевільні. Реставрація будівлі, то одне – я б сама залюбки спробувала – але цей дім не надається до реставрації. Він був руїною вже навіть тоді, коли я була малою дитиною. Бене, а чому взагалі вам хотілося там пожити?

– Ви коли-небудь бували в ньому всередині?

– Ні, але раз на спір зазірала туди крізь вікно. А ви?

– Був. Раз.

- Моторошне місце, авжеж?

Вони замовкли, обое думаючи про той Дім Марстена. Ці думки, зокрема, не мали пастельної ностальгії інших споминів. Скандал і насильство, пов'язані з цим будинком, сталися до їхнього народження, але маленькі містечка мають довгу пам'ять і церемоніально передають свої жахи від покоління до покоління.

Історія Х'юберта Марстена і його дружини Бьорді найближче відповідала тому образу скелета, який мусить тримати у своїй шафі місто. У Новій Англії 1920-х років Х'юбі був президентом великої автотранспортної компанії - автотранспортної компанії, що, як подекуди, провадила свій найприбутковіший бізнес після опівночі, переправляючи канадське віскі до Массачусетсу.

Він, відійшовши багатієм від справ, переселився з дружиною до Салимового Лігва у 1929-му і втратив більшу частину свого багатства (ніхто, навіть Мейбел Вертс, не знав, скільки саме) під час краху фондової біржі 1929 року.

Протягом десяти років між падінням ринку і сходженням Гітлера Марстен зі своєю дружиною жили в тому будинку відлюдниками. Єдине, коли їх бачили, це після полудня щосереди, коли вони приїздили до міста скуплятися. Ларрі Мак-Лавд, який у ті роки працював поштарем, доповідав, що Марстен отримує чотири щоденні газети, часописи «Сатердей Івнінг Пост», «Нью-Йоркер» і ще пригонницький «Дивовижні історії»[44 - «Saturday Evening Post» - заснований 1897 р. найпопулярніший свого часу тижневик для сімейного читання; «The New Yorker» - заснований 1925 р. інтелектуальний тижневик; «Amazing Stories» - заснований 1926 р. перший у світі журнал фантастичної літератури.]. Також раз на місяць він отримував чек від автотранспортної компанії, що базувалася у Массачусетсі, у місті Фолл-Ривер[45 - Fall River - засноване 1670 р. промислове місто за 85 км від Бостона.]. Ларрі казав, що може взнати, що там справді чек, зігнувши конверта і зазирнувши у віконце для адреси.

Саме Ларрі й знайшов їх улітку 1939-го. Газет і журналів - протягом п'яти днів - накопичилося в поштової скриньці стільки, що стало неможливо всовувати туди нові. Ларрі всі їх дістав і вирушив доріжкою з наміром покласти цю пошту між сітчастими й основними дверима.

Було то в серпні, літо в розпалі, початок найспекотніших днів, і на Марстеновому переднім подвір'ї буяла зеленню трава по литки заввишки. Трельяжна решітка з західного боку будинку рясно поросла жимолостю, і гладенькі бджоли неквапливо гули над восково-білими запашними квітами. Попри ту високу траву, в ті часи будинок іще мав прекрасний вигляд і всі погоджувалися, що Х'юбі збудував найгарніший дім в Салимовому Лігві, перш ніж у нього поїхав дах.

Згідно з історією, яку переогодом з виснажливим жахом переповідали кожній новій членкині Жіночої асоціації, вже на половині доріжки Ларрі унюшив щось погане, на кшталт зіпсованого м'яса. Він постукав у передні двері і відповіді не отримав. Він зазирнув крізь шпарину, але нічого не зміг там роздивитися в щільному мороку. Замість заходити тут, він обійшов дім до задніх дверей, і то на власне щастя. Ззаду сморід був ще гіршим. Ларрі

спробував задні двері, виявив їх незамкненими і вступив до кухні. Там у кутку розпростерлася Бьорді Марстен, ноги розчепірені, ступні босі. Півголови в неї було знесено пострілом майже впритул з тридцять-нульшостого калібру[46 - .30-06 Springfield - стандартний набій армійської зброї США у 1906-1970 роках, у метричній системі аналогічний калібру 7,62 ? 63мм.].

(«Мухи, - завжди в цьому місці проказувала Одрі Герсі, говорячи зі спокійною авторитетністю. - Ларрі розказував, що кухня були повна їми. Гудять усюди, сідають на... самі розумієте, і знову злітають. Мухи»).

Ларрі Мак-Лавд розвернувся і вирушив прямим ходом у місто. Він знайшов Норріса Варні, котрий був констеблем у ті часи, та трьох чи чотирьох байдиців у крамниці Кроссена - тоді цим закладом керував ще батько Мілта. Серед них був і старший брат Одрі, Джексон. Вони поїхали назад у «шевроле» Норріса й поштовому пікапі Ларрі.

До того всередині будинку ніхто з міста ніколи ще не бував, і це стало великою новиною більш як на тиждень. Коли збудження вгамувалось, портлендська «Телеграм» зробила з цього великий репортаж. Дім Х'юберта Марстена виявився жакливим пацючим кублом, безладно захащеним сміттям і мотлохом, з вузькими, плутаними проходами, які вели крізь стоси поживклих газет і журналів та купи обростаючих пліснявою нечитаних дорогих книжок. Попередниця Лоретти Старчер накопала для бібліотеки Єрусалимового Лігва повні зібрання Дікенса, Скотта і Меріетта[47 - Тут, напевне, йдеться про англійського романіста, приятеля Дікенса Frederick Marryat (1792-1848).], й вони досі стоять там на полицях.

Джексон Герсі взяв до рук журнал «Сатердей Івнінг Пост», почав гортати і не повірив власним очам. До кожної сторінки липкою стрічкою було акуратно приклеєно доларову банкноту.

Норріс Варні з'ясував, як пощастило Ларрі, коли той пішов кругом до задніх дверей. До стільця, дулом до передніх дверей, було примотано смертельну зброю, націлену приблизно на груди. Рушниця була зведена, а прив'язана до спускового гачка мотузка тягнулася по коридору до дверної ручки. («Рушниця була заряджена, авжеж, - казала в цьому місці Одрі. - Смикни Ларрі Мак-Лавд ті двері, і полетів би просто до небесної брами»).

Були там й інші, менш убивчі лихі пастки. Сорокафунтової ваги паку газет було прилаштовано над дверима обідньої зали. Один з підсходнів, що ведуть на другий поверх, був шарнірним, і це могло комусь коштувати зламані кісточки. Швидко стало очевидним, що в Х'юбі Марстена не просто поїхав дах - він був повноцінним психом.

Його знайшли в спальні наприкінці верхнього коридору, висячим під сволоком.

(Сюзен з її подружками з насолодою катували себе історіями, назбираними по крихтах від дорослих; в Емі Рокліф на задньому підвір'ї стояв ігровий брусковий будиночок, і вони замикалися в ньому й сиділи у темряві, лякаючи одна одну Домом Марстена, який спромігся на статус прозивного імені ще навіть до того, як Гітлер вдерся у Польщу, і повторювали історії дорослих з такою кількістю жаских подробиць, які лишень їхні мізки здатні були

увиди. Навіть тепер, коли вже сплило вісімнадцять років, вона втямила, що сама думка про Дім Марстена подіяла на неї неначе якесь чародійське закляття, насилаючи болісно чіткі образи малих дівчаток, що, тримаючись за руки, скоюблені, сидять в ігровому будиночку Емі, й Емі проказує з разючою моторошністю: «Лице в нього було все роздуте, а язик став чорним і стирчав, і мухи повзали по ньому. Моя мама рсспитффала місіс Вертс»).

– ...оселя.

– Що? Перепрошую.

Її висмикнуло назад, у сьогоднішня, майже фізичним ривком. Бен уже завертав із автомагістралі на з'їзд, що вів до Салимового Лігва.

– Я сказав, що то була доволі лячна оселя.

– Розкажіть мені, як воно там було, коли ви туди зайшли.

Він невесело розсміявся і перемкнув фари на дальнє світло. Прямо попереду, крізь галерею сосон і ялин, бігла дворядна асфальтівка, пустельна.

– Це почалося як дитяча забава. Можливо, тільки нею це завжди й було. Пам'ятайте, це було у 1951 році, і дітлахам доводилося щось вигадувати замість того, щоб нюхати з паперових пакетів клей для складання моделей літаків, яких тоді поки ще не винайшли. Зазвичай я часто грався з дітьми з Присілку, та більшість їх, либонь, уже роз'їхалися звідси... а тут досі південну частину Салимового Лігва називають Присілком?

– Так.

– Я штукари́в з Дейві Барклаем, Чарлзом Джеймсом, тільки зазвичай всі його кликали Сонні, з Гаролдом Роберсоном, Флойдом Тіббітсом...

– З Флойдом? – перепитала вона здивовано.

– Так. Ви його знаєте?

– Я зустрічалася з ним, – сказала вона і, боячись, що промовила це дивно, поспішливо додала: – Сонні Джеймс теж досі тут живе. У нього автозаправка на Джойнтер-авеню. Гаролд Роберсон помер. Лейкемія.

– Вони всі були старші за мене, хто на рік, хто на два. То було чимось на кшталт клубу. Закритого, щоб ви так розуміли. Приймалися тільки Крижаві Пірати зі щонайменше трьома рекомендаціями.

Він сподівався проказати це легко, але скалка задавненої гіркоти ховалася в його словах.

– Але я був наполегливим. Єдине, чого мені хотілося в цьому світі, це стати Крижавим Піратом... того літа принаймні.

– Зрештою вони послабилися і сказали мені, що я зможу вступити, якщо пройду ініціацію, яку Дейві тут же й придумав. Ми разом підемо до Дому Марстена, а я мушу в нього зайти і винести щось звідти. Як здобич.

Він хихотнув, але в роті йому пересохло.

– І що сталося?

– Я заліз досередини крізь вікно. Будинок усе ще був повний мотлоху, хоча минуло дванадцять років. Газети люди, мабуть, забрали під час війни, але все інше так і полишили. У передпокої там стояв стіл, а на ньому ота снігова куля – ви знаєте, про що я кажу? У ній всередині маленький будиночок, а якщо її струснути, там іде сніг. Я поклав її собі до кишені, але звідти не пішов. Хотів довести свою вартісність. Тож я пішов нагору, туди, де він повісився.

– Ох, Боже мій.

– Пошукайте там, у скриньці для дрібничок, дістаньте мені сигарету, добре? Я хочу кинути, але зараз мені потрібно закурити.

Вона подала йому сигарету, і він тицьнув запальничку на приладовій панелі.

– У будинку смерділо. Ви повірити не можете, як там смерділо. Пліснявою і гнилими м'якими меблями, і ще якийсь тухлий запах, типу за давнього масла. І живими істотами – пацюками чи бабаками, чи чим там ще, що гніздилося в стінах і зимувало в погребі. Такий жовтий, сирий запах.

– Я скрадався вгору по сходах, маленький хлопчик, дев'ять років, переляканий до всирачки. Дім поскрипував і обсідав мене, я чув, як ті істоти поквалливо розбігаються від мене по той бік тиньку. Я не переставав думати, ніби чую за спиною кроки. Обернутися я боявся, бо можу побачити, як Х'юбі Марстен плентається позаду за мною з петлею вішальника в руці і геть чорним обличчям.

Він дуже міцно стискав кермо. У голосі не залишилося легковажності. Така інтенсивність його спогадів трішки її лякала. У жеврінні приладової панелі його обличчя взялося довгими борознами людини, що подорожує ненависною їй країною, з якою несла цілком розпрощатись.

– Нагорі сходів я зібрав усю свою хоробрість і побіг коридором до тієї кімнати. Мій план був: забігти туди, щось там вхопити, авжеж, а тоді драпати звідти к лихій годині. Двері в кінці коридору стояли зачинені. Я дивився на них і, наближаючись туди, побачив, що завіси там осунулися, а нижній край дверей упирається в поріг. Я бачив дверну ручку, сріблясту і трохи потьмянілу в тому місці, де за неї бралися руками. Коли я за неї потягнув, нижній край дверей пронизливо верескнув проти дерева, наче жінка від болю. Якби був розумнішим, гадаю, я відразу розвернувся б і чкурнув звідти, як той чорт. Але я був сповна накачаний адреналіном, тож вхопився за ручку обома руками і потягнув щосили. Двері розчахнулися. І там був Х'юбі, висів під балкою, силует його тіла окреслювався світлом з вікна.

– Ох, Бене, не варто, – сказала вона нервово.

– Ні. Я розповідаю вам правду, – наполегливо заперечив він. – Правду про те, що побачив дев'ятирічний хлопчик, правду, яку через двадцять чотири роки, у всякому разі, пам'ятає оцей ось чоловік. Х'юбі висів там і обличчя

в нього зовсім не було чорним. Воно було зеленим. Набряклі очі були заплющені. Руки синюшного кольору. А потім він розплющив очі.

Бен з силою затагнувся сигаретою і шпурнув її крізь вікно у темряву.

– Я видав крик, який, мабуть, і за дві милі звідти було чути. А потім я побіг. На половині сходів я впав, підхопився, вибіг крізь передні двері і прямо вниз по дорозі. Хлопці чекали мене десь за півмилі звідти. Тільки тоді я помітив, що досі тримаю в руці ту снігову кулю. І вона досі в мене є.

– Ви ж насправді не думаете, що бачили там Х'юберта Марстена, чи не так, Бене?

Далеко попереду вона побачила жовте, мерехтливе світло, яке провіщало центр міста, і зраділа йому.

Після довгої паузи він сказав:

– Сам не знаю.

Він промовив це через силу, неохоче, немов краще волів би погодитися з нею і на тому закрити цю тему.

– Ймовірно, я так себе накрутив, що все те мені примарилося. А з іншого боку, може бути якась правда в ідеї, що будинки вбирають емоції, які в них хтось залишає, заряджаючись ними на кшталт... сухого акумулятора. Можливо, годяща людина, наприклад якийсь наділений розвинутою уявою хлопчик, може подіяти як каталізатор на той сухий заряд і змусити його видати активний прояв чогось... чогось такого. Я не кажу конкретно про привидів. Я кажу про якесь своєрідне тривимірне телебачення. Можливо, навіть дещо живе. Якогось монстра, як на вашу ласку.

Вона витрусила з його пачки сигарету і теж закурила.

– Хай там як, а впродовж кількох тижнів по тому я спав у себе в кімнаті з увімкнутим світлом, а сон про те, як я відчиняю ті двері, сниться мені всю решту життя. Щоразу, як у мене якийсь стрес, той сон повертається.

– Це просто жакливо.

– Ні, аж ніяк, – заперечив він. Не дуже, у всякому разі. У всіх нас трапляються погані сни.

Він кивнув великим пальцем на безмовні, сплячі будинки, повз які вони проїжджали по Джойнтер-авеню.

– Інколи я дивуюся, що самі дошки в отих будинках не скрикують від тих жахів, які трапляються у сновидіннях.

Він зробив паузу.

– Проїдьмо до Єви, посидимо трохи на ганку, якщо ви не проти. До себе я вас запросити не можу – такі правила цього закладу – але в льодовнику

у мене зберігається пара бляшанок коли, а в кімнаті є трохи «Бакарді», якщо бажаєте чарочку на сон грядущий.

– Я би радо випила одну.

Він повернув на Залізничну вулицю, вимкнув фари і завернув на маленьку немошену автостоянку, яка слугувала насельникам пансіону. Задній ганок був біленим з червоною облямівкою, а трійко вишикуваних на ньому плетених крісел дивилися на Роялову річку. Сама ця річка була мерехтливим сновидінням. На дальнім березі річки в гілля дерев вловився пізній літній місяць, на три чверті повня, і намалював срібну доріжку поперек течії. У мовчазному о цій порі місті Сюзен було чутно слабенький пінявий звук, це вода стікала крізь дренажні шлюзи греблі.

– Сідайте. Я зараз повернуся.

Він увійшов до будинку, делікатно причинивши за собою сітчасті двері, а вона сіла в одне з тих крісел-гойдалок.

Він подобався їй, попри його дивацтво. Вона не належала до віруючих у кохання з першого погляду, хоча таки вірила, що миттева хіть (яку приховують під більш невинною назвою «пристрасне захоплення») трапляється часто. І все ж таки він не був тим чоловіком, який зазвичай спонукає до опівнічних записів у «підзамочний щоденник» – надто сухорлявий для свого зросту, дещо блідуватий. Обличчя в Бена було самозаглибленим і свідчило про його начитаність, і очі рідко вказували хід його думок. Все це вінчала важка шапка чорного волосся, яке виглядало так, наче його розчісували радше пальцями, аніж гребінцем.

І ця історія...

Ані «Дочка Конвея», ні «Повітряні танці» не натякали на такий прихмарений склад розуму. Перший роман про дочку священника, яка тікає з дому, прилучається до контркультури і, голосуючи на дорозі великим пальцем, вирушає у довгу подорож навмання країною. Другий – історія Френка Баззі, втікача з в'язниці, який починає нове життя автомеханіком в іншому штаті і якого зрештою знову ловлять. Обидві книжки світлі, енергійні, не схоже було, щоб віддзеркалена в очах дев'ятирічного хлопчика тінь вішальника Х'юбі Марстена якось позначилася на них.

Немов лише через саме це припущення, вона мимовіль потягнулась очима від річки вгору й ліворуч від ганку, туди, де зірки затуляв останній перед містом пагорб.

– Ось, – сказав він. – Сподіваюся, так буде добре.

– Подивіться на Дім Марстена, – сказала вона.

Він поглянув. Там, нагорі, світилося.

Напої скінчились і північ минула; місяць майже сховався з очей. Вони легко теревенили про те і се, а потім, у паузі, вона промовила:

- Ви мені подобається, Бене. І то дуже.

- Ви мені теж подобається. І я здивований... ні, я не те мав на увазі. Пам'ятаєте той дурний жарт, що я бовкнув у парку? Все це здається якимсь аж занадто невинним.

- Я б хотіла побачитися з вами знову, якщо ви захочете мене бачити.

- Хочу.

-Тільки не поспішайте. Пам'ятайте, я всього лиш дівчина з маленького містечка.

Він усміхнувся:

- Це здається таким голлівудським. Але Голлівуд - це добре. Мені належить тепер вас поцілувати?

- Так, - сказала вона, - гадаю, так належить за сценарієм.

Він сидів у сусідньому з нею кріслі і, не перестаючи погойдуватися вперед-назад, перекинувся і притиснувся губами до її губ, не намагаючись дістати її язика або торкнутись її. Губи у нього були твердими від тиску його прямих зубів, і ще відчувався легенький смак-запах рому та тютюну.

Вона теж почала гоїдатися, і цей рух перетворив їхній поцілунок на дещо нове. Він виповнювався й убував, легшав, а потім міцнішав. Вона подумала: «Він смакує мене». Ця думка пробудила в ній якесь таємне, чисте збудження, і вона перервала поцілунок, перш ніж той міг завести її далі.

- Ух ти, - видихнув він.

- Хочеш прийти завтра ввечері до мене додому, повечеряти? - спитала вона. - Їй-бо, мої рідні раді будуть познайомитися з тобою.

У насолоді й безтурботності цієї миті вона могла піднести матері такого хабаря.

- Домашні страви?

- Найдомашніші.

- Залюбки. Відтоді, як сюди приїхав, я живу на напівфабрикатах.

- О шостій? Ми рано вечеряємо тут, у наших закутті.

- Авжеж. Чудово. Ї оскільки зайшлося про домівку, то краще я тебе туди доставлю. Поїхали.

Дорогою в машині вони не розмовляли, доки на верхівці пагорба вона не побачила мерехтливе світло нічника – того, який її мати завжди залишала ввімкнутим, коли дочка запізнювалася додому.

– Цікаво, хто це там зараз, вночі? – запитала вона, подивившись у бік Дому Марстена.

– Новий власник, напевне, – промовив він байдуже.

– Воно не схоже на електричне, це світло, – гадала вона. – Занадто жовте, занадто слабеньке. Мабуть, газова лампа.

– Ймовірно, там поки ще не мали можливості підключити електрику.

– Можливо. Але майже кожен, хто бодай трохи думає наперед, звернувся б до електричної компанії, перш ніж вселятися.

Він не відповів. Вони вже прибули на її заїзд.

– Бене, – зненацька запитала вона, – а твоя нова книжка про Дім Марстена?

Він розсміявся й поцілував її в кінчик носа:

– Вже пізно.

Вона йому усміхнулась:

– Я не збиралася винюшувати.

– Все гаразд. Але, мабуть, іншим разом... за денного світла.

– Окей.

– Краще катай додому, дівчисько. Завтра о шостій?

Вона поглянула собі на годинник:

– Сьогодні о шостій.

– Добраніч, Сюзен.

– Добраніч.

Вона вийшла з машини і легко побігла доріжкою до бічних дверей, а потім обернулася й помахала йому, коли він уже від'їжджав. Перш ніж зайти, вона дописала в замовлення молочареві сметану. З печеною картоплею це зробить вечерю особливою..

Вона затрималася ще на якусь хвилину, перш ніж заходити, дивлячись на Дім Марстена на пагорбі.

У своїй маленькій, як коробка, кімнаті він роздягся, не вмикаючи світла, і голим заповз у постіль. Така приваблива дівчина, перша така відтоді, як загинула Міранда. Він сподівався, що не намагатиметься перетворити її на нову Міранду; це було б болісно для нього і жахливо несправедливо щодо неї.

Він улігся і дозволив собі відпливати. Незадовго до того, як зануритися в сон, він зіпнувся і, спершись на лікті, подивився повз квадратну тінь друкарської машинки й тоненький стос рукопису поряд із нею крізь вікно. Після того, як подивився кілька інших кімнат, він спеціально попрохав у Єви Міллер цю, тому що вона дивилася прямо на Дім Марстена.

Світло в ньому досі горіло.

Тієї ночі, вперше відтоді, як він приїхав у Єрусалимове Лігво, йому наснився той старий сон, і ніколи ще він не приходив з такою реалістичністю після тих жахливих, криваво-червоних ночей відразу по загибелі Міранди в мотоциклетній аварії. Пробіжка по коридору, моторошне верещання дверей, коли він їх потягнув і відчинив, звисаюча фігура раптом розплющує свої огидні, набряклі очі, сам він розвертається до дверей у тій уповільненій, мулистій паніці сновидіння...

І знаходить їх замкненими.

Розділ третій. Лігво (I)

1

Містечко не бариться зі своїм пробудженням – справи не чекатимуть. Навіть коли краєчок сонця ще лежить за обрієм, а на землі темрява, вже розпочалася діяльність.

2

4:00 ранку.

Сини Гріффена – вісімнадцятирічний Гел і Джек чотирнадцяти років та двоє найманих робітників розпочинали доіння. Корівник тут, вибілений і сяючий, був дивом чистоти. Посередні, між без єдиної цятки прогонами, що йшли з обох боків перед стійлами, пролягав напувальний бетонний жолоб. Гел, клацнувши вмикачем у дальнім кінці, відкрив клапан і подав воду. Ввімкнувшись у роботу, рівно загудів електричний насос, потягнувши воду з одного з двох артезіанських колодязів, якими послуговувалося їхнє обійстя. Похмурий хлопець, вайлуватий, сьогодні він був особливо не в гуморі. Минулого вечора вони з батьком з'ясовували стосунки. Гел хотів кинути школу. Він ненавидів школу. Він ненавидів її нудьгу, її вимогу недвижно висиджувати по цілих п'ятдесят хвилин його часу, і ще він ненавидів усі предмети, за винятком деревообробки та рисування. Уроки

англійської бісили, історія була дурня дурнею, а ділова математика незбагненною. І ніщо з того не мало значення, от де пекло. Коровам байдуже, говориш ти «мабудь» чи припускаєшся помилок в інших словах, їм байдуже, хто був головнокомандувачем клятої Потомакської армії під час клятої Громадянської війни[48 – Army of the Potomac – головна армія північного Союзу під час Громадянської війни в США (1961–1965), поійменована за назвою річки Потомак, якою проходила межа між північними та південними штатами.], а щодо рахівництва, то його власний, крий боже, батечко не зможе скласти дробі дві п'ятих та одна друга навіть під загрозою розстрілу. Тому він і тримає бухгалтера. І лишень поглянути на того парубка! Вивчився в коледжі, а досі робить на такого бовдура, як його старий. Батько сам йому казав багато разів, що не в книжній науці секрет успішного бізнесу (а молочне господарство такий самий бізнес, як будь-який інший); знатись на людях – ось у чім секрет. Його батько – великий накидач отого лайна про чуда освіти, а сам зі своєю шестикласною освітою. Він нічого ніколи не читав, окрім «Рідерз Дайджесту»[49 – «Reader's Digest» («Читацький огляд») – заснований у Нью-Йорку 1922 р. журнал для сімейного читання, який регулярно видає антології актуальних бестселерів і класики, у кожному томі вміщується 4–5 стислих версій романів.], а ферма заробляє \$ 16 000 на рік. Знатися на людях. Мати змогу з ними ручкатися і передавати вітання їхнім жінкам по іменах. Атож, Гел знався на людях. Їх є два види: ті, якими він може попихати, і ті, якими не може. Чисельна перевага перших над другими десять проти одного.

На жаль, його батько був таким одним.

Він озирнувся на Джека, котрий повільно і мрійливо підкидав сіно з початої паки в перші чотири стійла. Ось вам книжний черв, татусів пестунчик. Жалюгідний дрібний гівнюк.

– Нумо, ворущися, – гукнув Гел. – Наддай ще сіна.

Він відімкнув комору і дістав перший з їхніх чотирьох доільних апаратів. Несамовито кривлячись від блискоту його сталевого верху, він покотив апарат по проходу.

Школа. Та йобана, крий боже, школа.

Наступні дев'ять місяців зяяли перед ним, мов якась безкінечна могила.

3

4:30 ранку.

Плоди вчорашнього пізнього доіння були перероблені і поїхали до Лігва, але тепер уже не в бідонах з оцинкованої сталі, а в картонних пакетах під яскравим лейблом «Молочарня Теннета». Батько Чарлза Гріффена ще продавав своє молоко сам від себе, але зараз це вже не було практичним. Конгломерати зжерли останніх незалежних виробників. Молочником у західному Салімі був Ірвін П'юрінтон, і свій маршрут він розпочинав з Брок-стріт (називаною поза містом Брок-роуд або Та Безбожна Пральна Дошка). Пізніше він об'їде центром міста, а потім обробить передмістя вздовж Брукс-роуд.

У серпні Вінові виповнилося шістдесят один, і вихід на пенсію вперше почав здаватись йому справжнім і можливим. Його дружина, осоружна стара курва на ім'я Елсі, померла восени 1973 року (випередження його було єдиною люб'язною справою, яку вона зробила за двадцять сім років їхнього шлюбу), тож коли пенсія нарешті настане, він збирався забрати свого собаку, дворняжку-напівкокера на ім'я Док, і переїхати південніше, до Пемаквід Пойнту[50 – Pemaquid Point – мис зі збудованим у 1828 році знаменитим маяком біля міста Брістоль, популярна курортна місцина в штаті Мейн.]. Він планував спати щодня до дев'ятої і ніколи більше не бачити, як сходить сонце.

Він зупинився перед будинком Нортонів і склав до свого козуба їхнє замовлення: помаранчевий сік, дві кварта молока, дюжина яєць. Коли вилазив з кабіни, в коліні стрельнуло болем, але слабенько. Цей день обіцяв бути чудовим. До звичайного замовлення місіс Нортон округлим, за методом Палмера[51 – Palmer-method – розроблений Остіном Палмером (1960–1927) метод швидкісного розбірливого курсивного письма, колись найпопулярніший у США.], почерком Сюзен було дописано: «Будь ласка, Віне, покладіть одну маленьку сметану. Дякую».

П'юрінтон пішов по сметану назад: мабуть, це буде один з тих днів, коли всім хочеться чогось особливого. Сметана! Одного разу він її куштував і йому хотілося виригати.

Небо на сході почало світлішати, а на полях між тут і містом королівським розсипом діамантів виблискувала роса.

4

5:15 ранку.

Одягнена в заношений домашній халат і рожеві шльопанці Єва Міллер уже двадцять хвилин як встала. Вона готувала собі сніданок – яєчня з чотирьох яєць, вісім шматочків шинки, пательня смаженої картоплі. Це скромне сніданок вона прикрасить двома скибочками тоста з варенням, десятиунцієвою склянкою помаранчевого соку[52 – 10 унцій = 283,49 грамів.] і чашкою кави з вершками на закінчення. Дебела, але не достоту товстуха; надто завзято вона працювала, щоби тримати свій заклад на належному рівні, де там їй було ще товстіти. Вигини її тіла були героїчними, раблезіанськими. Бачити її в русі, коли вона порається біля своєї восьмиконфорочної електроплити, то було як дивитися на неугавне хвилювання морського припливу або пересування піщаних дюн.

Вона любила поглинати свій сніданок саме так, цілковито на самоті, плануючи роботу на день. Роботи було чимало: середа – це той день, коли вона міняла постільну білизну. Наразі в неї було дев'ять пожильців, включно з отим новим, містером Міерзом. Будинок мав три поверхи й сімнадцять номерів, а ще ж були підлоги, які слід помити, сходи поскромадити, натерти воском перила, і килим пора перевернути в центральній спільній вітальні. З дечим собі допомогти вона покличе Пронозу Крейга, якщо той не заспить після важкої п'ятики.

Якраз коли вона сідала до столу, прочинилися задні двері.

- Вітаю, Віне. Як ся маеш?

- Нічогенько. Коліно трохи вибрикує.

- Шкода таке чути. Ти можеш додати ще одну кварту молока і галон отого лимонаду?

- Звичайно, - сказав він покірливо. - Я знав, що сьогодні буде саме такий день.

Вона колупалася в своїй яечні, не реагуючи на це зауваження. Він П'юрінтон завжди вміє знайти, на що пожалітися, хоча Бог знає, він мусив би почуватися найщасливішою людиною серед живих після того, як та сказана мегера, з якою він був жонатий, упала з драбини в погреб і скрутила собі в'язи.

За чверть до шостої, якраз коли вона закінчувала другу чашку кави і курила «Честерфілд», об стіну будинку гепнула «Прес-Гералд» і впала в трояндові кущі. Це так уже втретє цього тижня; той хлопець Кілбі прагне бейсбольного успіху. Можливо, доставка газет здвинула йому розум. Ну, хай газета поки полежить там. Найвранішніше сонячне світло, тоненьке й дорогоцінно золоте, вливалось крізь східні вікна. Це були найкращі хвилини її дня, і вона нізащо не потривожить їх незворушний спокій.

Її пансіонери користувалися плитою і холодильником - це, як і щотижнева переміна постільної білизни, входило в плату за житло - і невдовзі цей спокій буде зруйновано, щойно Гровер Верілл і Мікі Сильвестер спустяться, щоб налопатися своєї каші і їхати на фабрику аж ген там, у Гейтс-Фоллзі, де вони обидва працювали.

Так, ніби її думка послала їм сигнал з'явитися, зашуміла вода в унітазі на другому поверсі і Єва почула на сходах важкі робочі черевики Сильвестера.

Вона з зітханням підвелася і рушила рятувати газету.

5

6:05 ранку.

Тонкий дитячий плач пронизав тонкий ранковий сон Сенді Мак-Дугалл, і вона встала, все ще з затуманеними очима, подивитись на немовля. Вона обдерла гомілку об нічний столик і йойкнула:

- Кака!

Почувши її голос, дитина заплакала дужче.

- Замовч! - крикнула Сенді. - Я вже йду!

Вузьким коридором трейлера вона пройшла в кухню, струнка дівчина, що вже втрачала залишки тієї незначної привабливості, яку могла колись мати. Вона дістала з холодильника пляшечку Ренді, подумала, чи не підігріти її, та

потім передумала: ну його к бісу. Якщо тобі аж так цього хочеться, скиглію, то зможеш попити й холодним.

Вона пройшла до його спальні і холодно подивилась на нього. Хлопчику вже десять місяців, але був він хворобливим і плаксивим. Тільки минулого місяця почав повзати. Може, в нього той поганий поліомієліт чи ще щось. Зараз там щось таке було в нього на руках, а ще й на стіні. Вона ворухнулася вперед, дивуючись, у що це він, во ім'я Марії, закалявся.

Їй було сімнадцять, і в липні вони з чоловіком відсвяткували першу річницю свого весілля. На той момент, коли вона виходила за Ройса Мак-Дугалла, з шестимісячною вагітністю і схожа на дирижабль «Гуд'іар»[53 – Дирижаблі, які з 1918 року випускає найбільша в світі гумова компанія «Goodyear», зараз переважно використовуються як носії реклами.], шлюб здавався таким достоту благословенним, яким його тоді оголосив отець Каллаген – просто благословенним рятувальним виходом. Тепер він здавався просто купкою каків.

Кака й була саме тим, побачила вона з огидою, чим Ренді вимазав собі всі руки, і стінку, і волосся.

Вона стояла з холодною пляшкою в руці, тупо дивлячись на дитя.

Оце й є те, заради чого вона кинула старшу школу, кинула друзів, свої надії стати моделлю. Заради цього гидотного трейлера, що навіки застряг тут, на Присілку, і пластик всередині вже смугами відстає від поверхонь, заради чоловіка, який працює на фабриці цілий день і йде пити або грати в покер зі своїми непутящими приятелями з автозаправки ввечері. Заради цього дитяти – викапаний його непутящий батечко й вимазує каками геть усе.

Він кричав на всю силу своїх легень.

– Заткайся, ти! – крикнула вона раптом у відповідь і кинула на нього пластикову пляшку. Та вдарила його в лоба і він перекинувся в своїй колисці на спину, репетуючи й молотячи ручками. Зразу під лінією волосся відбилася червоне коло, і вона відчула, як жахлива хвиля задоволення, жалості і ненависті сплеснулася їй у горлі. Вона, неначе якусь ганчірку, вихопила його з колиски.

– Заткнися! Заткнися! Заткнися!

Вона вдарила його двічі, перш ніж змогла себе зупинити, і Ренді так сильно зайшовся від болю, що його крики стали аж беззвучними. Він лежав, хапаючи ротом повітря, у своїй колисці, обличчя було фіолетовим.

– Я вибачаюся, – пробурмотіла вона. – Ісусе, Маріє і Йосифе. Я вибачаюся. З тобою все гаразд, Ренді? Одну хвилиночку, зараз мама тебе відчистить.

Коли вона повернулася назад з мокрою ганчіркою, напухлі повіки Ренді майже сховали його очі і вже синішали. Але пляшечку він узяв, і коли вона вологою ганчіркою почала витирати йому обличчя, він їй беззубо заусміхався.

Скажу Рою, що я його переповивала і він упав зі стола, подумала вона. Він повірить. Ох, Боже, зроби так, щоби він повірив.

6

6:45 ранку.

Більшість «синіх комірців» Салимового Лігва перебували в дорозі на роботу. Майк Раерсон був одним з тих небагатьох, які працювали в самому місті. У щорічному міському звіті він значився як доглядач парків і спортивних майданчиків, але фактично Майк відповідав за підтримання в порядку трьох міських кладовищ. Влітку це забиало майже весь робочий час, але ж і взимку він не байдикував, як дехто з тутешніх, скажімо, отой в'ідливий Джордж Міддлер у реманентній крамниці, схоже, собі думає. Принагідно він працював ще й на Карла Формена, міського трунаря, а більшість старих людей зазвичай дають дуба взимку.

Зараз він їхав на Бернс-роуд своїм пікапом, до якого були завантажені великі садові ножиці, акумуляторний секатор для живоплотів, коробка штативів для меморіальних прапорців, лом, щоб підважувати надгробки, які, можливо, провалилися, та дві газонокосарки «Бріггз & Стреттон»[54 - «Briggs & Stratton» - заснована 1908 р. велика компанія з виробництва двигунів внутрішнього згорання.].

Зранку він постриже траву на Злагідному Пагорбі і підправить, де потрібно, надгробки та кам'яну огорожу, а по обіді поїде на протилежний кінець міста, до кладовища при Шкільному пагорбі, куди інколи вчителі приходять робити естампові копії надгробних рельєфів у пам'ять зниклої колись колонії «трясунів», які ховали там колись своїх померлих[55 - Shakers - англійського походження секта християн-харизматів, що особливо розквітла у ХІХ ст. в США; «шейкери» дотримувалися комунального способу життя, асексуальності, пацифізму, відправляли екстатичні богослужіння з танцями й піснями, не цуралися мистецтва та нових технологій.]. Але з усіх трьох міських цвинтарів Злагідний Пагорб подобався йому найбільше. Він сподівався, що одного дня і його зможуть поховати там - десь так років через сто.

Мав він двадцять сім років і протягом своєї доволі строкатої кар'єри три роки відбув у коледжі. Він не полишав надію колись туди повернутися і завершити навчання. Гарний з виду, відкритий, приемний, він не мав проблем з підчепленням неодружених жінок суботніми вечорами «У Делла» або в Портленді. Деяких з них відвертала його робота, і Майк широко не міг цього зрозуміти. Приемна ж робота, і ніякого начальства нема, яке зазірало б тобі через плече, і робиш на свіжому повітрі, під Божими небесами; і що з того, якщо він інколи рие могильні ями або при нагоді кермує катафалком Карла Формена. Хтось же це мусить робити. На його розсуд, єдиним явищем, природнішим за смерть, був тільки секс.

Щось стиха собі мугикаючи, він повернув на Бернс-роуд і, рушаючи вгору пагорбом, перемкнув на другу передачу. Позаду нього згорда віялася суха курява. Крізь пониклу літню зелень обабіч дороги йому було видно стовбури безлистих дерев, що згоріли у тій великій пожежі 51-го року, наче кістки трухлявіючих скелетів. Він знав, що там легко потрапити в пастку вітролому

і зламати собі ногу, якщо не бути обережним. Навіть через двадцять п'ять років залишається цей шрам тієї великої пожежі. Ну, так воно й ведеться. Посеред життя ми перебуваємо в смерті[56 - Фраза з григоріанського хоралу XIV ст. «Media vita in morte sumus», яка в національних перекладах перейшла до погребальних молитов різних протестантських церков.]

Цвинтар лежав на верхівці пагорба, і Майк завернув на заїзд, готовий вилізти й відімкнути браму... та тут же вдарив по гальмах, і трак, здригаючись, став.

На кованих залізних воротах униз головою висіло тіло собаки, і земля внизу була закаляна його кров'ю.

Майк виліз із кабіни і поспішив туди. З задніх кишень він витяг робочі рукавиці й одною рукою підважив голову собаки. Та піддалася з жахливою, безкостю легкістю, і Майк задивився в порожні, осклянілі очі Дока, напівкокера Віна П'юрінтона. Собаку було повішено на одному з високих шпичаків воріт, неначе шмат яловичини на різницькому гаку. Мухи, повільні серед прохолоди раннього ранку, вже ліниво повзали по трупу.

Майк щосили пружився, підсмикував і зрештою зняв його, відчуваючи нудоту в череві від тих болотних звуків, що супроводжували його зусилля. Цвинтарний вандалізм не був для нього чимсь новим, особливо під час Гелловіну, але до нього було ще півтора місяця і такого, як оце, він ще ніколи не бачив. Зазвичай вандали задовольнялися тим, що перекинуть кілька надгробків, надряпають кілька матюків або повісять на воротах паперового скелета. Але якщо це вбивство - робота якихось підлітків, тоді вони справжні паскудники. Вінові це розіб'є серце.

Він міркував, чи не повезти собаку прямо до міста і показати Паркінсу Гіллеспі, та вирішив, що нічого цим не досягне, він зможе доставити бідолаху Дока у місто, коли поїде туди обідати - хоча навряд матиме сьогодні великий апетит.

Він відімкнув ворота і поглянув на свої рукавиці, які були вимазані в кров. Треба буде відчистити залізні ґрати воріт, і зрештою виглядало на те, що сьогодні по обіді на Шкільний Пагорб він не поїде. Він заїхав на кладовище і поставив машину, більше не мугикаючи. Весь смак пішов геть із цього дня.

7

8:00 ранку.

Незграбні жовті шкільні автобуси виконували усталені рейси, підбираючи дітей, які чекали біля своїх поштових скриньок, тримаючи обідні пакунки й пустуючи. Одним із цих автобусів кермував Чарлі Родс, і його забірний маршрут покривав дорогу Теггартів Ручай у східному Лігві та верхню половину Джойнтер-авеню.

Діти, які їздили автобусом Чарлі, поводитися найкраще в місті - та й у всьому шкільному окрузі, правду сказати. В автобусі №6 не було криків, дурних вибриків чи смикання за коси. Всі сиділи збіса тихо і дбали про

свої манери, бо інакше йшли б дві милі пішки до початкової школи на Стенлі-стріт і там уже в адміністрації пояснювали, чому так.

Він знав, що вони про нього думають, і добре уявляв, як вони поза очі його обзивають. Та ну їй гаразд. Він нікому не дозволить дуркувати і коїти капості в своєму автобусі. Хай прибережуть це для своїх безхребетних учителів.

Директор на Стенлі-стріт мав нахабство запитати його, чи не занадто «імпульсивно» він діяв, коли три дні поспіль висаджував того хлопця, Дарема, лише за те, що той дещо гучно балакав. Чарлі просто подивився на нього, і зрештою той жовтодзьобий дрібний шмаркач директор, якихось чотири роки після коледжу, відвів очі. Чоловіком, що керував автопарком Адміністративного шкільного округу №21, був Дейв Фелсен, старий друга; вони разом пройшли всю Корею[57 – Ідеться про війну 1950–1953 рр. між комуністичною Північною Кореєю і Південною Республікою Корея, хоча реальні бойові дії переважно вели: з одного боку армія КНР і ВПС СРСР, а з другого – контингент ООН, що головним чином складався з американських військ.]. Вони розуміли один одного. Вони розуміли, що відбувається в країні. Вони розуміли, як хлопець, який у 1958 році «дещо гучно балакав» у шкільному автобусі, став хлопцем, який посцяв на прапор у 1968-му[58 – Згадано про тодішні протести студентської молоді і гіппі в США проти війни у В'єтнамі, з випадками спалення й обсікання американських прапорів чи обплювування солдатів, які повернулися з фронту.].

Він кинув погляд у верхнє широке дзеркало і побачив, як Мері Кейт Грігсон передає записку своєму малому лизунчику Бренту Тенні. Малий лизунчик, йо, точно. Вони шпокаються між собою в ці часи ще до шостого класу.

Він з'їхав на узбіччя і зупинився, ввімкнувши стопові мигавки. Мері Кейт і Брент скинули очі, злякані.

– Маєте багацько за що потеревенити? – запитав він у дзеркало. – Добре. Тоді вперед.

Він розкрив складані двері і зачекав, поки вони заберуться геть к бісу з його автобуса.

8

9:00 ранку.

Проноза Крейг скотився з ліжка – буквально. Сонячне світло, що било крізь його вікно на другому поверсі, було сліпучим. Голова нудотно гуділа. А той парубок, письменник, нагорі вже знай собі цюкає. Ісусе Христе, від отакого цюк-цю-цюк день у день людина може впіймати щось навіть гірше за білочку.

Він підвівся і в трусах та майці пішов до календаря подивитися, чи сьогодні не той день, що він його сам собі призначив для безробіття. Ні. Сьогодні була середа.

Похмілля в нього було не таким важким, яким воно часом бувало. Він гуляв «У Делла», аж поки там не зачинилися о першій, але мав тільки два долари

і не спромігся нажебрати собі багато пива після того, як їх витратив. Втрачаю хист, подумав він, і пошкрябав рукою щоку.

Він натягнув на себе теплу підсорочку, яку носив і взимку, і влітку, надів зелені робочі штани, а потім відчинив шафу і дістав свій сніданок – пляшку теплового пива випити тут, нагорі, а даровану державою коробку вівсяних пластівців спожити внизу. Він ненавидів вівсянку, але пообіцяв удові, що допоможе їй перевернути той килим, а вона, либонь, запланувала й ще якісь клопоти.

Він не ремствував – не дуже – але це було пониженням від тих часів, коли Єва Міллер ділила з ним ліжко. Її чоловік загинув у трагічній халепі на лісопильній фабриці у 1959-му, і це доволі кумедно, ну, якщо взагалі можна назвати таку жакливу пригоду кумедною. У ті часи на лісопильні працювало шістдесят чи сімдесят робітників, і Ралф Міллер був кандидатом на посаду голови правління.

Те, що з ним сталося, було своєрідно кумедним тому, що на той час уже минуло сім років, з 1952-го, коли він з бригадира піднявся до головної контори, як Ралф не торкався там жодної машинерії. Авжеж, так компанія виявила людині свою вдячність, і Проноза вважав, що Ралф її заслужив. Коли підхльостувана східним вітром швидкістю двадцять п'ять миль на годину Велика пожежа промелася Мочарами і перестрибнула на Джойнтер-авеню, здавалося, що лісопильні точно гаплик. Пожежні департаменти шести сусідніх поселень мали достатньо клопоту, намагаючись рятувати місто, куди вже там відривати людей на таку срану операцію, як лісопильня Єрусалимового Лігва. Тоді Ралф Міллер зорганізував усю другу зміну в пожежну команду і під його керівництвом вони змочували дах і зробили те, чого не здатні були зробити західніше Джойнтер-авеню всі пожежні департаменти разом – він збудував протипожежну стіну, яка зупинила вогонь і завершила його на південь, де його й було цілком придушено.

За сім років по тому він упав у кришильну машину, коли розмовляв з якимись тузами, що приїхали сюди з одної Массачусетської компанії. Він показував їм фабрику, сподіваючись заохотити їх до інвестицій. Його нога послизнулась у калюжці води і сучий син гунув у дробарку просто в них на очах. Зайве казати, що будь-яка можливість угоди стерлась на порох разом із Ралфом Міллером. Лісопильня, яку він врятував у 1951-му, закрилась назавжди у лютому 1960-го.

Проноза подивився у забризкане водою дзеркало і причесав своє сиве волосся, кудлате, красиве і досі сексуальне в його шістдесят сім. Воно, схоже, було єдиним у ньому, що процвітало на алкоголі. Потім він надягнув робочу сорочку-хакі, взяв свою коробку з вівсянкою і пішов наниз.

І оттакої, майже через шістнадцять років після того, як усе те трапилось, він найманий доморядник-рукоблуд у жінки, яку колись вкладав у ліжко – жінки, яку він досі вважає збіса привабливою.

Вдова налетіла на нього, як той кондор, щойно він увійшов до сонячної кухні.

– Слухай, Пронозо, ти не міг би навоскувати вхідні перила після того, як поснідаєш? Маєш час?

Вони обое зберігали лагідну видимість того, що він все це робить з власної ласки, а не як плату за свою кімнату нагорі, яка коштує чотирнадцять доларів за тиждень.

– Звісно, зроблю, Єво.

– І той килим у передній кімнаті...

– ...треба перевернути. Йо, я пам'ятаю.

– Як твоя голова цього ранку?

Вона поставила запитання діловим тоном, не дозволяючи жодному співчуттю ввійти в її голос... але Проноза відчув його присутність під сподом.

– Голова в порядку, – відповів він ображено, ставлячи скип'ятити воду для вівсяних пластівців.

– Тебе допізна не було, тому я й спитала.

– Отримала якийсь рапорт на мене, чи не так?

Він з гумором накинув їй бровою і з задоволенням побачив, що вона досі може зашарітися як школярочка, хоча всі колишні забави вони облишили майже дев'ять років тому.

– Та ну тебе, Еде...

Вона була єдиною, хто досі звав його так. Для всіх інших у Лігві він був просто Пронозою. Та й нехай, з цим усе гаразд. Хай собі звать його як тільки їм забажається. Це прізвисько прилипло до нього, і то цілком заслужено.

– Не переймайся, – буркнув він. – Я на ліву ногу з ліжка встав.

– Випав з нього, судячи зі звуку.

Вона промовила це жвавіше, ніж мала намір, але Проноза лише гмикнув. Він заварив і з'їв свою ненависну вівсянку, потім узяв бляшанку меблевого воску та ганчірки і не озирнувся.

Нагорі не вгавало цюк-цюк друкарської машинки того парубка. Вінні Апшо, котрий також жив там у кімнаті навпроти, казав, що той кожного ранку починає о дев'ятій, продовжує до полудня, знов починає о третій, продовжує до шостої, знов починає о дев'ятій і так не вгаває аж до півночі. Проноза не міг уявити, щоб хтось мав стільки слів у своїй голові.

Та все ж таки він здавався доволі приемним типом і, може, якогось вечора «У Делла» роздобрилося на не одне пиво. Він чув, що більшість отаких письменників п'ють, як коні.

Він почав методично полірувати перила і знову повернувся думками до вдови. Вона перетворила цей будинок на пансіон завдяки страховим грошам свого

чоловіка, і їй непогано ведеться. А чом би їй не велося? Вона працює як та тяглова коняка. Але ж, напевне, колись звикла регулярно отримувати отого від свого чоловіка, тож коли журба з неї вимилася, та потреба залишилась. Боже, як же вона любила те робити!

У ті роки, шістдесят перший, шістдесят другий, люди ще кликали його Едом, а не Пронозою, і він іще сам тримав пляшку, а не навпаки. Мав добру роботу на залізниці «Бостон і Мейн», і одної ночі 1962 року це їй сталося.

Він припинив свої розмірені, вихрові рухи і задивився крізь вузьке оглядове віконце на сходовому майданчику другого поверху. Воно було заповнене золотом дурнів, останнім яскравим світлом літа, світлом, що насміхалося з холоду, з тремтливої осені і ще холоднішої зими, що прийде слідом за нею.

Співучасть їх була обопільною тієї ночі, і після того, як тее сталося і вони лежали разом у темряві її спальні, вона почала плакати і казати йому, що вони вчинили непорядно. Він сказав їй, що порядно, сам не знаючи, порядно було це робити чи ні, та їй не переймаючись тим, а тим часом північний вітер скрикував, і кашляв, і завивав, шугаючи з карнизів, а її кімната була теплою і затишною, і зрештою вони заснули разом, як ложки в шухляді мисника.

Ах, Боже і синку твій Ісусе, час тече як та річка, і Ед загадався, чи той парубок, письменник, про це знає.

Він знову почав полірувати перила довгими, розмашними погладженнями.

9

10:00 ранку.

Перерва у початковій школі на Стенлі-стріт, найновішій шкільній будівлі у Лігві, якою пишалося місто. Шкільний округ досі сплачував за цю невисоку, немов щойно з целофану, будівлю на чотири класних кімнати, яка була такою ж мірою новенькою, світлою і модерною, як початкова школа на Брок-стріт старою і темною.

Річі Боддін, першорядний шкільний кривдник, який цим статусом пишався, грандом вийшов на ігровий майданчик, очі шукають того мудросракого новачка, який знав усі відповіді на математиці. Жоден новачок вільготно не приживався в його школі без пізнання того, хто тут бос. Особливо якийсь чотириокий підарко, вчительський пестунчик, як оцей.

Річі було одинадцять років, а важив він 140 фунтів[59 – 140 фунтів = 63,5 кг.]. Усе життя Річі його мати закликала людей помилуватися, який потужний молодик її син. Таким чином Річі зрозумів, що він великий. Інколи він уявляв собі, ніби відчуває, як здригається під його ногами земля, коли він іде. А коли виросте, він куритиме «Кемел», точно як його старий.

Його боялися четверто- і п'ятикласники, а менші діти вважали за ідола шкільного подвір'я. Коли він перейде у сьомий клас до школи на Брок-стріт,

їхній пантеон зубожіє без свого диявола. Все це дарувало йому величезне задоволення.

А онде й той пацан, Петрі, чекає, що його приймуть на цій перерві пограти в тач-футбол[60 – Touch football – полегшений варіант гри в американський футбол, де гравця, який несе м'яч, достатньо лише торкнутися, а не заблокувати на землі.]

– Гей! – гукнув Річі.

Всі озирнулися, окрім Петрі. Очі у всіх при цім були склянистими, і кожна пара очей виказувала полегшення, коли вони побачили, що Річі вступився в когось іншого.

– Гей, ти! Чотириокий!

Марк Петрі обернувся і подивився на Річі. Зблиснули на ранковому сонці його окуляри в сталевій оправі. Зріст хлопець мав такий же, як Річі, що означало, що він вивищується над більшістю своїх однокласників, але був худорлявим, з беззахисним обличчям книжника.

– Ти це до мене говориш?

– Ти це до мене говориш? – перекривив його Річі писклявим фальцетом. – У тебе голос, як у якогось підара. Ти це знаєш?

– Ні, я цього не знав, – сказав Марк Петрі.

Річі ступив на крок уперед.

– Можу поспорити, що ти смокчеш, ти це знаєш, чотириокий? Я можу поспорити, що ти смокчеш великого волохатого кореня.

– Справді?

Його ввічливий тон просто бісив.

– Йо, я чув, що ти справді смокчеш. Не тільки по четвергах тобі годиться. Ти не можеш чекати. Тобі годиться щодня.

Діти почали підтягуватися ближче, щоб подивитися, як Річі розтопче цього новачка. Міс Голком, яка цього тижня наглядала за ігровим майданчиком, була далеко, дивлячись за малими дітьми на гойдалках і переважних орелях.

– Що в тебе за проблема? – запитав Марк Петрі. Він дивився на Річі так, ніби щойно відкрив для себе якогось нового цікавого жука.

– Що в тебе за проблема? – перекривив його Річі фальцетом. – Нема в мене ніякої проблеми. Просто я чув, що ти великий жирний підар, ото й усе.

– Невже справді? – перепитав Марк так само ввічливо. – А я чув, що ти великий шмат незграбного, тупого лайна, отаке я чув.

Цілковита тиша. Решта хлопців стояли, роззявивши роти (але дивилися вони заінтриговано; ніхто з них до цього не бачив парубка, який власноруч підписує собі смертний вирок). Заскочений цим абсолютно зненацька, Річі також роззявився разом з усіма.

Марк зняв свої окуляри і подав хлопцеві поруч:

– Потримай, гаразд?

Хлопець їх узяв і безмовно витріщився на Марка.

Річі атакував. То була повільна, вайлувата атака, без ані крихти грації чи майстерності. Земля здригалась під його ногами. Він був сповнений упевненості і ясного, радісного прагнення топтати і крушити. Він вихнув своєю вбивчою правою, яка мусила поцілити цього ось чотириокого підарка просто в губи і відправити його зуби врозліт, як клавіші піаніно. Готуйся до дантиста, підаре. Ось тобі маеш.

Марк Петрі пригнувся й одночасно ступив крок убік. Вбивча правиця майнула в нього над головою. Силою власного удару Річі наполовину розвернуло, і Марк мусив лише виставити ногу. Річі Боддін гепнувся на землю. Він рохнув. Натовп дітей відгукнувся:

– Ааах!

Марк чудово розумів, що якщо цей великий, незграбний хлопець на землі знову стане на ноги, його буде жорстоко побито. Марк був спритним, але спритність не може довго протистояти в баталії на шкільному подвір'ї. Якби це була якась вулична ситуація, зараз було саме час тікати, відірватися від свого повільнішого переслідувача, а потім обернутися і показати йому довгого носа. Але тут не вулиця, не середмістя, і він чудово розумів: якщо він не завдасть зараз прочуханки цьому великому огидному шматку лайна, цькування ніколи не припиниться.

Ці думки промайнули в його голові за чверть секунди.

Він стрибнув Річі Боддіну на спину.

Річі рохнув. Натовп знову видав: «Ааах!» Марк ухопив Річі за руку, не забувши зробити це над манжетом сорочки, щоб спітніла рука не вислизнула з його захвату, і вивернув її Річі за спину. Річі скрикнув від болю.

– Проси пощади, – наказав йому Марк.

Відповідь Річі потішила б людину, яка двадцять років відслужила у військово-морському флоті. Марк підсмикнув руку Річі йому до лопаток, і той знову заверещав. Його затопило обуренням, переляком і здивуванням. Такого раніше з ним ніколи не бувало. Такого не могло бути зараз. Авжеж, жоден чотириокий підарок не може сидіти в нього на спині й викручувати йому руку і змушувати його верещати перед підданими.

– Проси пощади, – повторив Марк.

Річі важко зіп'явся на коліна; Марк утиснув свої коліна Річі в боки, як той вершник на коні без сідла, і втримався на його спині. Обое були в пилюці, але Річі мав вигляд значно пошарпаніший. Обличчя в нього було червоним і напруженим, очі вибалушені, на щоці подряпина.

Він спробував скинути Марка через плече, і Марк знову підсмикнув угору його руку. Цього разу Річі не скрикнув, він зарюмсав.

– Проси пощади або, хай допоможе мені Бог, я її зламаю.

Сорочка Річі висмикнулася зі штанів. Він відчував, як пече його подряпаний живіт. Він почав ридати і вихилитися з боку на бік. І все одно цей ненависний чотириокий педик залишався на його спині. Рука до ліктя в нього була крижаною, а плече горіло вогнем.

– Злізь із мене, курвий ти сину! Ти нечесно б'єшся!

Вибух болю.

– Проси пощади.

– Ні!

Він втратив рівновагу, соваючись на колінах, і повалився лицем у пилюку. Біль у його руці був паралізуючим. Він ковтав пилюку. Пилюка була в його очах. Він безпорадно дригав ногами. Він вже забув, як воно, бути величезним. Він забув, як здригається під його ногами земля, коли він іде. Він забув, що хоче курити «Кемел», коли виросте, точно як його старий.

– Пощади! Пощади! Пощади! – заволав Річі.

Він так почувався, що міг би, ридючи, просити пощади годинами, цілими днями, якщо це поверне йому руку.

– Скажи: я великий огидний шматок лайна.

– Я великий огидний шматок лайна, – прокричав Річі в пилюку.

– Гаразд, цього достатньо.

Марк Петрі зліз із нього і завбачливо відступив поза досяжністю Річі, поки той підводився. Кульші в нього боліли від стискання противника. Він сподівався, що вся бойовитість із Річі вивітрилася. Якщо ні, бути йому добряче побитому.

Річі звівся на рівні. Він роззирнувся довкола. Ніхто не зустрівся з ним поглядом. Усі відвертались, повертаючись до того, що робили перед тим. А той смердюк Глік стояв з цим подаром і дивився на нього так, наче той був якимсь божеством.

Річі стояв самотній, ледве здатний повірити, як швидко відбулася його руйнація. Обличчя в нього було вкрите пилом, окрім чистих доріжок, промитих сльозами люті й сорому. Він зважав, чи не кинутися йому на Марка Петрі.

Утім, його сором і страх – нові, сяючі і величезні – цього не дозволяли. Поки ще ні. Рука йому боліла, як гнилий зуб. Курвий син брудний перебієць. Якщо я коли-небудь підловлю тебе і повалю...

Але не сьогодні. Він відвернувся і пішов геть, і земля анітрохи не здригалася. Він дивився в землю, щоб не дивитись нікому в обличчя.

Хтось засміявся в дівчачому гурті – високий, насмішуватий звук, що з жорстокою ясністю далеко рознісся в ранковому повітрі.

Він не підвів очей, щоб побачити, хто з нього сміється.

10

11:15 ранку.

Міське сміттєзвалище Єрусалимового Лігва колись було звичайним старим гравійним кар'єром, допоки у 1945 році його не виснажили, докопавшись до глини. Містилося воно наприкінці відгалуження, яке вело туди від Бернс-роуд за дві милі після цвинтаря Злагідний Пагорб.

Звіддалік Дад Роджерсу було чути буркотіння і кашель газонокосарки Майка Раерсона. Але невдовзі ці звуки буде притлумлено тріскотінням полум'я.

Дад служив доглядачем звалища з 1956-го і його щорічне перепризначення на міських зборах було одностайно схвалюваною буденною справою. Він і жив при звалищі в акуратній, критій толем халабуді з табличкою «Доглядач Звалища» на косо навішених дверях. Три роки тому він випросив собі у виборних просто космічний обігрівач і полишив свою квартиру в місті назавжди.

Був він горбанем з курйозно схиленою набакир головою, яка надавала йому такого вигляду, ніби Бог наостанок його роздратовано смикнув, перш ніж дозволити Дад з'явитися в цей світ. Руки у нього, які по-мавпячому звисали ледве не до колін, були дивовижно сильними. Знадобилося четверо чоловіків, щоб завантажити до панельного фургона старий підлоговий сейф, коли його вивозили сюди з реманентної крамниці, де завели собі новий, стінний. Коли сейф там поклали до фургона, машина помітно присіла на колесах. Але Дад Роджерс витяг його самотужки – жили на шиї здуті, вени на лобі випнуті, а передпліччя й біцепси, як сині троси. Він самотужки перекинув той сейф через східний край.

Дад любив своє звалище. Він любив ганяти дітей, які приходили сюди трошити пляшки, і любив спрямовувати машини зі сміттям до тих місць, де його належало скидати цього дня. Він любив перебирати тутешній непотріб, що було його привілеєм як доглядача. Він гадав, що з нього глузують, коли він ходить по горах сміття в своїх бахилах і шкурятяних рукавицях, з пістолетом у кобурі, з мішком через плече і кишеньковим ножом у руці. Нехай собі глузують. Тут траплявся в електричних шнурах мідний дріт, а інколи цілі мотори з неторкнутою в них мідною обвиткою, а в Портленді за мідь давали добру ціну. Тут були старі письмові столи, і стільці, і дивани, різні речі, які можна було лагодити і продавати торговцям антикваріатом на шосе №1. Дад обшакраував тих дилерів, а дилери

обшакраювали літніх туристів, ну хіба не чудово, що ось таким от чином крутиться і крутиться цей світ. Якось два роки тому він знайшов ліжку з шишечками, тріснуте, з розваленою рамою, і продав його за дві сотні баксів одному гомосеку з Веллза[61 – Wells – засноване 1643 р. місто в Мейні, популярний курорт.]. І гомик був в екстазі від новоанглійської автентичності того ліжка, не знаючи, як ретельно Дад стирив наждачним папером клеймо «Зроблено у Гранд-Репідсі» на задньому боці узголів'я[62 – Grand Rapids – засноване 1826 р., друге за кількістю мешканців місто у штаті Мічиган, який належить до Середнього Заходу США, а не до регіону Нова Англія.].

У дальнім кінці звалища були старі машини – «бюіки», «форди», «шеві» і всякі-різні, і Боже мій, яких тільки деталей не залишали люди в своїх автівках, коли їх позбавлялися. Найкраще – це радіатори, але добротний чотирикамерний карбюратор тягнув на сім доларів, після того як його вимочити в бензині. Не кажучи вже про вентиляторні паски, кришки трамблерів, лобове скло, керма та підлогові килимки.

Так, звалище було чудовим місцем. Звалище було Діснейлендом і Шангри-Ла, два в одному заразом. Але навіть не гроші, заховані в чорній коробці, закопаній у землю під його м'яким кріслом, були тут найкращою принадою.

Найкращим тут були вогнища – і пацюки.

Дад випалював частини свого звалища по неділях і середах зранку, і ввечері – по понеділках і п'ятницях. Вечірні вогнища були найгарнішими. Він любив те сутінкове, трояндове жевріння, що розквітало з зелених пластикових пакетів та усіх тих газет і коробок. Але ранкові вогнища були кращими через пацюків.

Зараз, сидючи в своєму м'якому кріслі і дивлячись, як вогонь займається і починає гнати в повітря масний чорний дим, відганяючи вище до неба чайок, Дад розслаблено тримав у руці свій влучний пістолет .22 калібру і чекав, коли полізуть пацюки.

Коли вони вилазили, то вилазили батальйонами. Великі, брудно-сірі, рожевоокі. Дрібні блохи та кліщі вистрибували на їхніх шкурах. Їхні хвости тягнулись за ними, наче товсті рожеві драти.

Дад любив стріляти пацюків.

– Даде, ти купуєш таку тьму-тьмушу набоїв, – казав у реманентній крамниці своїм соковитим голосом Джордж Міддлер, підсовуючи йому по прилавку коробки «ремінгтонів». – Це місто платить за їх?

То був старий жарт. Кілька років тому Дад подав замовлення на придбання двох тисяч набоїв .22 калібру з експансивними кулями, але Білл Нортон сердито вигнав його геть.

– Еге ж, – зазвичай відказував Дад. – Ти сам знаєш, Джордже, що це чисто служіння громаді.

Осьо. Цей великий, жирний, з калічною задньою лапою, це Джордж Міддлер. Несе щось у зубах, схоже на розідраний шматок курячої печінки.

- Здоров будь, Джордже. Ось ти й приплив, - мовив Дад і натис гачок.

Постріл .22 пролунав глухо, без драматизму, але пацюка двічі перекинуло і він лежав посмикуючись. Експансивні кулі - це саме те, що треба. Коли-небудь він збирався завести собі великокаліберного «Магнума» .45 або .357 і подивитися, що той робитиме цим малим подарам.

Тепер наступна тваринка, це буде та хвойдувата мала Руті Кроккет, та, що не одяга ліфчика в школу і завжди, коли Дад іде повз них вулицею, штурхає ліктями своїх подружок і тигоче. Бабах. Прощавай, Руті.

Пацюки ошаліло поспішали до сховків на дальнім кінці звалища, але перш ніж ім утекти, Дад уграв шістьох із них - добра ранкова здобич, якщо він піде туди на них подивитися, там кліщі тікають з остигаючих трупів, як... як, ну, як пацюки з потопаючого корабля.

Ця думка пройняла його своєю смаковитою кумедністю, і він, закинувши химерно скособочену голову, гойднувся назад на горбі і розреготався потужними, довгими шквалами, тим часом як вогонь прокрадався крізь сміття своїми загребущими помаранчевими пальцями.

Певна річ, життя було розкішним.

11

12:00, полудень.

Міський гудок зайшовся на дванадцять секунд потужним ревінням, оголошуючи обідню годину в усіх трьох школах і вітаючи полудень[63 - Давня традиція подавати гудком опівдні та о п'ятій вечора звуковий сигнал мешканцям, особливо дітям, які могли не мати годинників, і досі зберігається як історична пам'ятка у деяких маленьких американських містах.]. Лоренс Кроккет, другий виборний Лігва і власник компанії «Кроккет. Нерухомість і страхування в Південному Мейні» відклав книжку, яку якраз читав («Секс-рабині Сатани»), і звів свого наручного годинника з гудком. Він пішов до дверей і повісив на засувку жалюзі табличку «Повернуся о першій годині». Встановлений ним режим залишався незмінним. Він прогуляється до кафе «Екселент», з'їсть там два чизбургери з салатами, вип'є чашку кави і, поки викурить одну «Вільям Пенн»[64 - «William Penn» - американські сигари машинної скрутки, названі на честь письменника, проповідника демократії і віротерпимості, засновника міста Філадельфія і штату Пенсильванія Вільяма Пенна (1644-1718).], милуватиметься ногами Полін.

Перевіряючи, чи замок замкнувся, він один раз струсонув дверну ручку і вирушив по Джойнтер-авеню. Він затримався на розі, кинувши погляд угору, на Дім Марстена. Там на заїзді стояла автівка. Він розпізнав її лише з мерехтіння і відблисків. Це пробудило жилку неспокою десь у його грудях. Дім Марстена і давно закриту «Громадську Балію» він продав одним пакетом більше року тому. Це була найбільш дивна оборудка в його житті - а свого часу він знався на дивних оборудках. Власником машини там, нагорі, найімовірніше, був чоловік на прізвище Стрейкер. Р. Т. Стрейкер. І якраз сьогодні з ранковою поштою він отримав дещо від цього Стрейкера.

Означений тип під'їхав до офісу Кроккета одного мерехтливого липневого дня лишень трохи більше року тому. Він виліз із машини і, перш ніж зайти до контори, якось мить постояв на хіднику, високий чоловік, одягнений, попри спекотний день, у поміркований костюм-трійку. Він був лисий, як більярдна куля, і так само, як вона, не пітнів. Брови мав як суцільна чорна засіка, а очниці під ними ховались у глибоких темних дірах, немов дрилем висвердлених у кутастій поверхні його обличчя. У руці він тримав тонкий чорний портфель-дипломат. Коли увійшов Стрейкер, Ларрі сидів сам у своєму офісі; його секретарка на півставки, дівчина з Фелмата з найпрекраснішою парою цицеронів, які лишень можна було охопити оком, після полудня працювала на одного адвоката у Гейтс-Фоллзі.

Цей лисий чоловік сів у клієнтське крісло, поклав на коліна свій дипломат і вп'явся очима в Ларрі Кроккета. Неможливо було прочитати вираз в його очах, і це бентежило Ларрі. Йому подобалося власне вміння прочитувати бажання у немовляче блакитних або карих очах людини ще до того, як та людина розкриє свого рота. Цей чоловік не затримався, щоб подивитися фотографії місцевих об'єктів нерухомості, що висіли пришпилені на інформаційній дошці, не простягнув для потиску руку, не відрекомендувався, навіть не привітався.

– Чим я можу вам допомогти? – запитав Ларрі.

– Мене прислали придбати житло і бізнесовий заклад у вашому чарівливому місті, – промовив лисий.

Він говорив з такою пласкою, невразливою беземоційністю, що Ларрі подумав про записані на магнітофон повідомлення, які чуєш, коли набираєш телефонний номер служби погоди.

– Авжеж, еге, чудово, – сказав Ларрі. – Ми маємо кілька гарних об'єктів нерухомості, які можуть...

– У цьому немає потреби, – сказав лисий і підняв долоню, щоб зупинити слова Ларрі.

Ларрі зачудовано зауважив, які дивовижно довгі пальці в цього чоловіка – середній палець на вигляд мав чотири чи й п'ять дюймів від основи до пучки.

– Бізнесовий заклад – це будівля поза міською управою. Вона виходить фасадом на парк.

– Йо, я це можу для вас владнати. Колишня автоматична пральня самообслуговування. Збанкрутувала з рік тому. Це буде дійсно добре місцерозташування, якщо ви...

– Житло, – перебив його лисий чоловік, – це обійстя, яке в місті називають Домом Марстена.

Ларрі занадто довго працював у цьому бізнесі, щоби його обличчя виказало почуття громового приголомшення.

- Невже насправді?

- Так. Мене звуть Стрейкер. Річард Троккет Стрейкер. Усі папери будуть на мое ім'я.

- Дуже добре, - сказав Ларрі.

Цей чоловік мав серйозні наміри, хоча б це здавалося достатньо ясным.

- Обумовлена ціна на Дім Марстена чотирнадцять тисяч, хоча, я думаю, моїх клієнтів можна переконати погодитися на трохи меншу. А щодо тієї старої самопральні...

- Це не обговорюється. Мені доручено заплатити один долар.

- Один?..

Ларрі подався головою вперед, як то робить людина, коли щось неясно дочула.

- Так. Прошу вашої уваги.

Його довгі пальці розстібнули замки на дипломаті, розкрили його і дістали звідти блакитну прозору течку з кількома вкладеними до неї паперами.

Ларрі Кроккет дивився на нього, безрадісний.

- Прочитайте, будь ласка. Це зекономить час.

Ларрі великим пальцем відкинув пластикову обкладинку теки і поглянув на перший аркуш із виразом людини, яка цяцькається з дурнем. Якусь мить його очі навмання перебігали зліва направо, а потім їх щось там вчепило.

Стрейкер тонко усміхнувся. Він поліз рукою собі під піджак, дістав плаский золотий портсигар і вибрав сигарету. Розім'яв її, а потім підкурих від дерев'яного сірника. Міцний аромат суміші турецьких тютюнів заповнив офіс, і вентилятор розганяв його по всьому приміщенню.

Наступні десять хвилин в офісі панувала тиша, порушувана лише гудінням вентилятора та приглушеними звуками машин, що проїжджали вулицею. Стрейкер докурив свою сигарету до огризка, задавив жевріючий попіл пальцями і закурих наступну.

Ларрі підвів очі вгору, обличчя мав бліде, шоковане.

- Це якийсь жарт. Хто вас на це напоумив? Джон Келлі?

- Я не знаю жодного Джона Келлі. Я не жартую.

- Ці папери... акт про відмову від претензій... аудит земельної ділянки... Боже мій, чоловіче, хіба ви не розумієте, що цей шматок землі коштує півтора мільйона доларів?

– Ви недооцінюєте, – холодно промовив Стрейкер. – Він коштує чотири мільйони. Скоро коштуватиме більше, коли там буде збудовано торговельний центр.

– Чого ви хочете? – спитав Ларрі. Голос у нього був хрипким.

– Я вже казав вам, чого я хочу. Ми з партнером плануємо відкрити бізнес у цьому місті. Ми плануємо жити у Домі Марстена.

– Якого роду бізнес? Корпорація «Вбивство»?

Стрейкер холодно усміхнувся:

– Боюсь, абсолютно звичайний меблевий бізнес. З певною лінією доволі специфічного антикваріату для колекціонерів. Мій партнер є чимось на кшталт експерта в цій галузі.

– Лайно, – грубо відказав Ларрі. – Ви могли б забрати Дім Марстена за вісім з половиною тисяч, пральню за шістнадцять. Ваш партнер мусить це знати. І ви обоє мусите знати, що це місто не зможе прогодувати заклад з вишуканими меблями й антикваріатом.

– Мій партнер надзвичайно обізнаний у будь-якій темі, яка починає його цікавити, – сказав Стрейкер. – Він знає, що ваше місто розташоване на автостраді, якою користуються туристи і літні відпочивальники. Це ті люди, з якими ми сподіваємося робити більшу частину нашого бізнесу. У всякому разі, з вами це не обговорюється. Ви погоджуєтеся, що папери в порядку?

Ларрі поплескав по столу блакитною текою.

– Здається, що так. Але я не збираюся виявитися обшахраєним, не важить, що ви тут розкажете про те, чого вам хочеться.

– Ні, звичайно ні.

Тон Стрейкера межував з відточено гречною зневагою.

– На мою думку, у вас є один юрист у Бостоні. Такий собі Френсіс Волш.

– Звідки ви це знаєте? – гаркнув Ларрі.

– Це не має значення. Покажіть ці папери йому. Він підтвердить їхню правочинність. Земля, де має бути збудований цей торговельний центр, стане вашою після виконання трьох умов.

– Ага, – мовив Ларрі, і то з явним полегшенням. – Умови.

Він відкинувся в кріслі і з керамічної сигарної скриньки на своєму столі вибрав «Вільям Пенн». Потім чиркнув сірником об шкіру черевика і пустив дим.

– Нарешті ми дістаємося до нутра. Шкварте.

- Номер один. Ви продаєте мені Дім Марстена і той бізнесовий заклад за один долар. Щодо дому, вашим клієнтом є одна земельна корпорація в Бенгорі. Той бізнесовий заклад зараз належить одному Портлендському банку. Я упевнений, що обидві сторони виявлять свою згоду, якщо ви доплатите різницю до найнижчих прийнятних цін. Звісно, мінус ваші комісійні.

- Де ви дістаєте таку інформацію?

- Не ваша справа це знати, містере Кроккете. Умова друга. Ви нічого не розказуватимете про цю нашу сьогоднішню угоду. Нічого. Якщо коли-небудь виникне якесь запитання, все, що ви знаєте, - це те, що я вам розповів: ми два партнери, розпочинаємо бізнес, спрямований на туристів і літніх відпочивальників. Це дуже важливо.

- Я не базікало.

- Та проте я хочу донести до вас усю серйозність цієї умови. Може настати такий момент, містере Кроккете, коли вам захочеться комусь розповісти про чудову угоду, яку ви уклали цього дня. Якщо ви так зробите, я дізнаюсь про це. Я вас знищу. Ви це розумієте?

- Ви говорите зараз таким тоном, як у тих дешевих шпигунських фільмах, - сказав Ларрі.

Промовив він це безтурботно, але під сподом відчував дрож якогось нудотного страху. Ті слова «я вас знищу» прозвучали ординарно, як «вітаю вас». Що надавало цій заяві неприємного відлуння істинності. І як цей штукар дізнався про Френка Волша? Навіть його дружина не знала про Френка Волша.

- Ви мене розумієте, містере Кроккете?

- Так, - сказав Ларрі. - Я звик грати, не показуючи свої карти.

Стрейкер знову поділився тією своєю тонкою усмішкою.

- Звичайно. Саме тому я й веду з вами цю справу.

- Яка третя умова?

- Той будинок потребує певної реновації.

- Треба визнати правду, - сухо погодився Ларрі.

- Мій партнер планує виконати це завдання самостійно. Але ви будете його агентом. Час від часу надходитимуть замовлення. Час від часу я потребуватиму послуг якихось робітників, яких ви найматимете, щоб доставити певні речі або в будинок, або в крамницю. Ви не розказуватимете про ті послуги. Ви це розумієте?

- Йо, я-то розумію. Але ж самі ви не з наших місць, авжеж?

- Це має значення? - звів угору брови Стрейкер.

- Звісно, що має. Тут вам не Бостон чи Нью-Йорк. Тут не буде справа лише в тому, що я тримаю язика на припоні. Люди почнуть базікати. Скажімо, є там одна така тітонька, на Залізничній вулиці, звати її Мейбел Вертс, яка цілий день не розлучається з біноклем..

- Мені байдужі містяни. Моему партнерові байдужі містяни. Містяни завжди базікають. Вони нічим не відрізняються від сорок на телефонних дротах. Вони скоро звикнуть з нами.

Ларрі знизав плечима:

- Робіть, як знаєте.

- Саме так, - погодився Стрейкер. - Ви платитимете за всі послуги і зберігатимете всі інвойси і рахунки. Вам усе буде відшкодовано. Ви погоджуєтесь?

Ларрі звик, як він це вже казав Стрейкеру, тримати свої карти впритул до жилетки, і репутацію він мав одного з найкращих гравців у покер в окрузі Камберленд. Тож хоча впродовж усього цього зовні він залишався спокійним, всередині у нього все палало. Угода, яку йому зараз пропонує цей божевільний, була такою, яку життя підкидає лише раз, якщо взагалі коли-небудь. Можливо, бос цього парубка один з тих схибнутих мільярдерів-відлюдків, котрі...

- Містере Кроккете? Я чекаю.

- Я маю дві власні умови, - сказав Ларрі.

- Еге? - Стрейкер прийняв вигляд чемної зацікавленості.

Ларрі потряс блакитною текою:

- По-перше, ці папери мусять бути перевірені.

- Звичайно.

- По-друге, якщо ви збираєтесь робити тут щось нелегальне, я не хочу про це знати. Під цим я маю на увазі...

Але він не доказав. Стрейкер закинув назад голову і дав волю надзвичайно холодному, беземоційному реготу.

- Я сказав щось кумедне? - запитав Ларрі без сліду усмішки.

- Ох... ах... звичайно, ні, містере Кроккете. Ви мусите вибачити мені цей напад. Ваше зауваження здалося мені забавним суто з моїх власних причин. Так що ви збиралися додати?

- Ці реновації. Я не збираюся постачати вам нічого такого, що може підвести мою сраку під злочин. Якщо ви маєте наміри виробляти самогон, чи ЛСД, чи вибухівку для якогось радикального угруповання гіпі, то ваші власні проблеми.

- Згоден, - сказав Стрейкер.

Усмішка вже полишила його обличчя.

- То ми домовилися?

І з якимсь дивним відчуттям нехоті Ларрі сказав:

- Якщо ці папери виявляться надійними, гадаю, ми дійшли угоди. Хоча тут скидається на те, що ви провели всі об'єкти, а я тільки заробляю гроші.

- Сьогодні понеділок, - сказав Стрейкер. - Мені заїхати до вас у четвер після полудня?

- Краще нехай це буде п'ятниця.

- Гарно. Це дуже добре, - він підвівся. - Гарного вам дня, містере Крокетте.

Папери пройшли перевірку. Бостонський юрист Ларрі сказав, що ту ділянку, де мусив будуватися Портлендський торговельний центр, було придбано одною організацією під назвою «Континентальне землепорядження і нерухомість», яка виявилася підставною компанією з офісним приміщенням у «Кемікел-банку» в Нью-Йорку. В офісі цієї «Континентал» не малося нічого, окрім кількох порожніх картотечних шаф та великої кількості пилюки.

Стрейкер з'явився знову тієї п'ятниці, і Ларрі підписав необхідні правовстановлюючі документи. Він робив це з потужним присмаком сумніву на піднебінні. Він уперше порушив своє персональне кредо: не сери там, де годуєшся. І хоча мотивація була високою, коли Стрейкер поклав до свого дипломата папери на володіння Домом Марстена та колишньою «Громадською Балією», він усвідомив, що сам себе віддав цілком у розпорядження цього чоловіка. І те ж саме стосується його партнера, відсутнього тут містера Барлоу.

Зрештою проминув серпень, а коли літо зісковзнуло в осінь, а потім запало і в зиму, його почало відвідувати якесь туманне почуття полегшення. До цієї весни він майже спромігся забути про угоду, яку уклав, щоб отримати ті папери, які тепер зберігалися в його банківському сейфі у Портленді.

Потім почали траплятися певні речі.

З півтора тижня тому заходив той письменник, Мієрз, і питався, чи є можливість орендувати Дім Марстена, і подарував Ларрі дивний погляд, коли той сказав йому, що об'єкт продано.

Учора в поштовій скриньці його офісу знайшовся довгий тубус і лист від Стрейкера. Просто записка, насправді. І то коротка: «Будь ласка, помістіть оголошення, яке ви отримаєте, у вітрині крамниці - Р. Т. Стрейкер». Саме оголошення було доволі звичайним плакатиком і поміркованішим за чимало інших. На ньому був просто напис: «Відкриття через один тиждень. Барлоу і Стрейкер. Гарні меблі й аксесуари. Добірний антикваріат. Візитери вітаються». Ларрі залучив Рояла Сноу, щоб той рівно повісив це оголошення.

І ось тепер там, нагорі, перед Домом Марстена, стоїть якась машина. Він все ще дивився на неї, коли хтось промовив біля його плеча:

– Чи ти бува не заснув, Ларрі?

Він здригнувся й озирнувся на Паркінса Гіллеспі, який стояв тут же на розі поруч з ним, підкурюючи «Пелл-Мелл».

– Ні, – відповів він і нервово розсміявся. – Просто думаю.

Паркінс позирнув угору на заїзд Дому Марстена, де сонце зблискувало на хромованому металі, а потім перевів погляд вниз, на стару пральню з її новою вивіскою у вітрині.

– І не один ти, я гадаю. Завжди добре, коли нові люди з'являються в місті. Ти з ними вже знайомий, чи не так?

– З одним з них. Бачилися торік.

– З містером Барлоу чи з містером Стрейкером?

– Зі Стрейкером.

– Досить приємного типу чоловіком видався, чи як?

– Важко сказати, – відповів Ларрі, раптом відчувши, що йому хочеться облизнути собі губи. Він цього не зробив.

– Ми обговорювали тільки бізнес. Він здався цілком порядним.

– Добре. Це добре. Ходімо. Я з тобою пройдуся до «Екселенту».

Коли вони переходили вулицю, Лоренс Кроккет подумав про угоди з дияволом.

12

1:00 дня.

Сюзен Нортон увійшла до «Салону краси Бейбз» і, усміхнувшись Бейбз Гріффен (старшій сестрі Гела і Джека), сказала:

– Дякувати Богу, що ти змогла мене так терміново прийняти.

– Посеред тижня з цим без проблем, – сказала Бейбз, умикаючи вентилятор. – Ну й задуха сьогодні, ій-бо? Під вечір буде гроза.

Сюзен подивилася на небо, синяву якого не порушувала жодна хмарка.

– Ти так думаєш?

– Йо. Як тобі бажано, любусю?

– Немудряще, – сказала Сюзен, думаючи про Бена Міерза. – Так, неначе я навіть не наближалася до твого салону.

– Любсю, – мовила Бейбз, підступаючи до неї з зітханням. – Так кажуть усі.

Разом з тим зітханням війнуло запахом гумки «Джусі фрут»[65 – «Juicy Fruit» – жувальна гумка, що випускається компанією «Wrigley's» з 1893 р.; за статистикою, цей бренд стабільно залишається найпопулярнішим у США, особливо серед дітей передпідліткового віку.], і Бейбз запитала в Сюзен, чи бачила вона, що якісь люди відкривають нову меблеву крамницю в тій старій «Громадській Балії»? Судячи з усього, там дорогі речі, але хіба не чудово було б, якби в них знайшлася гасова лампа до пари тій, яка є в її квартирі, і взагалі, поїхати з дому, щоб жити самій у місті, то був найрозумніший крок у її житті, і хіба не гарне це літо. Такий жаль, що воно мусить колись скінчитися.

13

3:00 після полудня.

Бонні Соер лежала на великому двоспальному ліжку в своєму домі на дорозі Глибока Просіка. Це був справжній будинок, не якийсь зачуханий трейлер, у ньому мався і фундамент, і підвал. Її чоловік, Редж, заробляв добрі гроші автомеханіком у «Понтіаку» Джима Сміта у Бакстоні[66 – Buxton – засноване 1750 р. місто в окрузі Йорк, яке згадується і в інших творах Кінга.].

Якщо не враховувати прозорі блакитні трусики, вона лежала гола і нетерпляче позирала на годинник на нічному столику: 3:02 – ну де ж це він?

Майже немов за покликом її думки передні двері прочинились на крихітну шпарину й крізь неї зазирнув Корі Браянт.

– Тут все гаразд? – прошепотів він.

Корі було лише двадцять два, він уже два роки працював у телефонній компанії, а цей роман із заміжньою жінкою – та ще й такою бомбезною як Бонні Соер, яка була Міс Камберлендський округ 1973 року – проймав його відчуттям млості, робив нервовим і сласним.

Бонні йому усміхнулась, показавши зуби з прекрасними коронками.

– Якби це було не так, – сказала вона, – в тобі вже була б дірка така велика, що крізь неї можна було б дивитися телевізор.

Він увійшов навшпиньках, робочий ремінь на його талії кумедно подзенькував інструментами лінійного монтера.

Бонні захихотіла й розкрила обійми:

– Ти мені страшенно подобаєшся. Ти такий забавний.

Корі мимовіль перестрибнув очима на темну тінь під тугою блакиттю нейлону, і його нервовість поступилася хіті. Він забув про ходіння навшпиньках і рушив до неї, і коли вони злилися водно, десь у лісі почала бриніти цикада.

14

4:00 після полудня.

Бен Міерз відштовхнувся від свого робочого столу, післяполудневу творчість було завершено. Він поступився прогулянкою в парку, щоб мати змогу з чистим сумлінням піти на вечерю до Нортонів, і майже цілий день сьогодні писав без перерв.

Він підвівся і потягнувся, дослухаючись, як хрустять кісточки в хребті. Тулуб у нього був мокрим від поту. Він підійшов до комода біля узголів'я ліжка, витяг свіжий рушник і рушив до ванної прийняти душ, раніше ніж хтось інший повернеться з роботи додому і застрягне там.

Він перекинув рушник через плече і обернувся до дверей, але потім підійшов до вікна, де щось привернуло його увагу. Нічого в місті; місто куняло в ранньому надвечір'ї під небом того особливого відтінку глибокої сині, що вінчає Нову Англію в гарні дні пізнього літа.

Він побачив двоповерхові будинки на Джойнтер-авеню з їхніми пласкими асфальтованими дахами, йому було видно парк, де вільні зараз від школи діти байдикували, каталися на велосипедах або сперечалися, й аж до північно-західного кутка міста, де Брок-стріт зникала за схилом того, першого, лісистого пагорба. Природним чином його погляд помандрував угору далі, до прогалини в лісі, де Т-перехрестям перетиналися Брукс-роуд і Бернс-роуд, аж туди, звідки дивився на місто Дім Марстена.

Звідси, зменшений до розміру дитячого лялькового будиночка, він був ідеальною мініатюрою. І таким він подобався йому. Звідси Дім Марстена був такої величини, з якою можна було впоратися. Можна було просто підняти руку і затулити його долонею.

Там на заїзді виднівся якийсь автомобіль.

Бен стояв з рушником через плече, дивлячись туди, не рухаючись, відчуваючи в животі ворухіння якогось жаху, що його він не намагався аналізувати. А ще там замінили дві відпалих віконниці, що надало будинку таємничого, сліпого вигляду, якого той не мав до цього.

Губи його беззвучно ворухились, немовби формуючи слова, яких ніхто – навіть він сам – не міг зрозуміти.

15

5:00 надвечір'я.

Тримаючи в лівій руці портфель, Метью Бьорк вийшов зі старшої школи і вирушив порожньою парковкою туди, де стояв його старий «Шеві Біскейн», досі з минулорічними зимовими шинами[67 – «Chevrolet Biscayne» (1958–1972) – найдешевший повнорозмірний, з просторим салоном легковик компанії «Шевроле».].

Бьорку було шістдесят три, лише два роки залишалося до встановленого законом віку виходу на пенсію, а він усе ще з повним навантаженням тягнув уроки англійської мови й літератури та позакласну роботу. Осінньою позакласною роботою була шкільна вистава, і він оце щойно закінчив текстове читання трьохактного фарсу під назвою «Проблема Чарлі»[68 – «Charley's Problem» або «Charley's Aunt» (1892) – знаменита комедія англійського драматурга Волтера Брендона (1848–1914) з перевдяганнями, за якою було, зокрема, поставлено радянський фільм «Здрастуйте, я ваша тітка!» (1975).]. Він мав звичайний надмір цілковитих нездар, можливо, з десяток більш-менш придатних живих тіл у резерві, які принаймні здатні запам'ятати свої фрази (і потім видати їх мертвотно-монотонним, тремтячим голосом) та трійко учнів, які показали талант. У п'ятницю він випробує їх на ролі, а наступного тижня почне постановку п'єси. Вони притиратимуться одне до одного відтоді й до 30 жовтня – призначеної дати вистави. За власною теорією Метта, вистава у старшій школі мусить бути схожою на миску абеткового супу «Кемпбелл»: не смаковитою, але й не огидно відразливою. Поприходять родичі і їм вона дуже сподобається. Приїде театральний критик з «Камберлендського Вісника» і розродиться багатослівним захватом, за те він і отримує зарплатню, щоб так рецензував будь-яку місцеву виставу. Виконавиця ролі головної героїні (мабуть, Руті Кроккет цього року) закохається в когось з інших акторів і на післяпрем'єрній вечірці, ймовірно, втратить цноту. А потім він знову повернеться до роботи з Дискусійним клубом.

У свої шістдесят три Метт Бьорк досі отримував задоволення від учителювання. Насаджувачем дисципліни він був доволі кепським, таким чином втрачаючи будь-який шанс коли-небудь піти на підвищення до посту в адміністрації (він був дещо занадто мрійливим, щоб ефективно виконувати функції бодай заступника директора), але власна недисциплінованість ніколи йому не заважала. Він читав сонети Шекспіра в холодних, з деренчливими трубами, класних кімнатах, де було повно паперових літачків і перестрілок кульками з жованого паперу, сідав на кнопки і неуважно відкидав їх геть, у той же час наказуючи учням відкрити в своїх підручниках сторінку 467, висовував шухляди, щоб дістати аркуші для написання есеїв, а знаходив там цвіркунів чи жаб, а одного разу й семифутову чорну змію[69 – У Північній Америці кілька різних видів змій мають народну назву «чорних», але тільки неотруйні полози/вужі досягають довжини понад два метри, як згадано тут.].

Він курсував вздовж і вшир англійської мови і літератури, як той самотній і на диво м'якосердий Старий Мореплавець[70 – Герой поеми «The Rime of the Ancient Mariner» (1798) засновника романтичного напрямку в англійській літературі Семюела Колріджа (1772–1834); жорсткий Старий Мореплавець силоміць зупиняє одного з трьох друзь, що прямують на весілля, і змушує парубка вислухати довгу розповідь про свої гріхи і потойбічні пригоди в далеких морях.]: перший урок Стейнбек, другий урок Чосер, третій урок зачинальне речення, а якраз перед обідом функція герундія. Пальці в нього були постійно жовтими, хоча й не від нікотину, а радше від крейдяного пороку, але однаково це були сліди звичного для нього наркотику.

Діти не виявляли до нього пошани і не любили його; він не був містером Чіпсом, який нидіє в сільському закуті Америки, чекаючи, щоб його відкрив Росс Гантер[71 – Шкільний учитель, герой знаменитої гумористично-сентиментальної повісті «Goodbye, Mr. Chips» (1934) англійського письменника Джеймса Гілтона (1900–1954), за якою 1969 р. було знято фільм-мюзикл режисером Гербертом Россом, котрого Стівен Кінг тут плутає з іншим американським режисером легких кінокомедій Россом Гантером.], але чимало учнів Бьорка проймалися до нього повагою, а кілька навчилися від нього того, що самовідданість, хай би яка ексцентрична чи скромна, може бути гідною річчю. Він любив цю роботу.

Отже, він сів до своєї машини, занадто підкачав карбюратор і залив його, почекав і запустив двигун знову. Потім налаштував радіо на портлендську рок-н-ролову станцію, піднявши гучність майже до межі захлинання динаміка. Рок-н-рол він вважав чудовою музикою. Він задом виїхав зі свого парковочного місця, заглухнув і завів машину знову.

Учитель мав невеличкий будинок там, на дорозі Теггартів Ручай, і дуже мало відвідувачів. Він ніколи не був одружений і не мав родичів, окрім одного брата в Техасі, котрий працював у якійсь нафтовій компанії і ніколи йому не писав. Він не вельми сумував без приятелювання. Він був самотньою людиною, але самотність жодним чином не спотворила його.

Він загальмував перед блимаючим світлофором на перехресті Джойнтер-авеню і Брок-стріт, а потім повернув у бік свого дому. Тіні вже подовшали, а денне світло набуло химерно гарної теплоти – стримано золотавої, неначе з картини якогось французького імпресіоніста. Він позирнув ліворуч, побачив Дім Марстена, і позирнув знову.

– Віконниці, – промовив він уголос, долаючи драйвовий біт з радіо. – Ті віконниці висять знову.

Бьорк позирнув у люстерко заднього огляду і побачив припарковану там на заїзді машину. Він учителював у Салимовому Лігві з 1952 року й ніколи не бачив, щоби на тому заїзді стояла якась машина.

– Невже там нагорі хтось тепер живе? – запитав він, ні до кого конкретно не звертаючись, і поїхав собі далі.

16

6:00 вечора.

Батько Сюзен, Білл Нортон, перший виборний Лігва, був здивований, усвідомивши, що Бен Мієрз йому сподобався – і сподобався порядно. Білл був великим, дужим чоловіком з чорним волоссям, збудований як ваговоз, і навіть після п'ятдесяти не набрався жиру. Він кинув школу, з дозволу свого батька, в одинадцятому класі й записався до військово-морського флоту, а атестат здобув, немов припізніло схаменувшись, у віці двадцяти чотирьох років на іспитах, еквівалентних старшій школі. Він не був сліпим, зарозумілим антиінтелектуалом, якими стають дехто з простих роботяг, коли їм чи то з примхи долі, чи через їхні власні дії було відмовлено в тому

рівні освіти, на який вони, можливо, були спроможні, але він не терпів «арт-бздюхів», як він іменував тих овечооких, довговолосих хлопців, яких Сюзен привозила додому з навчання. Йому байдуже було до їхнього волосся чи одягу. Що його турбувало, так це те, що ніхто з них не здавався розсудливим. Він не поділяв прихильності своєї дружини до Флойда Тіббітса, хлопця, з яким Сюзен після закінчення коледжу зустрічалась найбільше, але й активної неприязні до нього не плевав. Флойд мав цілком добру роботу на керівному рівні в Гранта у Фелматі, і Білл Нортон вважав його помірно серйозно налаштованим. Ну, і ще він був місцевим парубком. Але таким само, у певному сенсі, був і цей Міерз.

– Тільки облиш з ним оте своє про арт-бздюхів, – сказала Сюзен, підводячись на звук дверного дзвоника.

На ній була світло-зелена літня сукня, і нова безжурна зачіска була стягнута на потилицю й нещільно перев'язана завеликим мотком зеленої пряжі. Білл розсміявся:

– Кого в них бачу, так і зву, Сюзі, голубонько. Я тебе не осоромлю... хіба таке коли було, еге?

Вона подарувала йому непевну, нервову усмішку і пішла відчиняти двері.

Чоловік, якого вона завела в дім, був цибатим і видавався жавим, з делікатно прорисованим обличчям і густою копицею майже масного волосся, яке, попри його природну оліїстість, виглядало свіжовимитим. Те, як він був одягнений, справило на Білла вигідне враження: звичайні сині джинси, зовсім нові, і біла сорочка з засуканими до ліктів рукавами.

– Вене, це мої тато і мама, Білл і Енн Нортони. Мамо, тату – це Бен Міерз.

– Вітаю. Приємно познайомитись.

Він дещо з обережністю усміхнувся місіс Нортон, і вона відповіла:

– Вітаю, містере Міерзе. Це вперше ми бачимо зблизька справжнього живого письменника. Сюзен жадливо хвилювалася.

– Не турбуйтеся. Я не говорю цитатами зі своїх книжок, – усміхнувся він знову.

– Пр'віт, – промовив Білл, підважуючись зі свого крісла.

Він власною працею піднявся до певного посту, який зараз займав у профспілці Портлендських докерів, тож його рукостискання було міцним і потужним. Але рука Бена не збрижилася слизькою медузою, як у тих її колишніх, банальних арт-бздюхів, і Білл був задоволений.

Він закинув свій другий перевірючий критерій:

– Як щодо пива? Маю запас тамо, на льоду, – показав він рукою в бік патіо на задньому подвір'ї, яке збудував сам.

Арт-бздюхи незмінно казали «ні»; більшість із них були планокурами і не могли морити свою дорогоцінну свідомість, наливаючись.

- Їй-бо, щодо пива я залюбки, - відповів Бен, і його усмішка поширшала. - Два або три, та й квит.

Білл вибухнув гучним сміхом.

- Окей, ти моя людина. Ходімо.

При звуку цього сміху наче якийсь дивний контакт відбувся між двома жінками, які мали між собою сильну схожість. Лоб Енн нахмурився, тоді як у Сюзен він розгладився - немов через кімнату телепатичним способом пронісся заряд неспокою.

Бен вийшов слідом за Біллом на веранду. Там у кутку на ослоні стояла скриня-льодовня, набита бляшанками «Пабсту» з кільцевими відкривачками[72 - «Pabst» - одна з найстарших, заснована 1844 р., пивна компанія в США.]. Білл витяг з льодовні бляшанку і кинув Бену, котрий впіймав її одною рукою, але легесенько, щоб та не спінилася.

- Гарна отам річ, - сказав Бен, дивлячись у бік барбекю на задньому подвір'ї. То була акуратна низька конструкція з цегли, і мерехтіння тепла висіло над нею.

- Сам вибудував, - сказав Білл. - Кращого годі бажати.

Бен добряче глитнув і по тому відригнув, ще один плюс на його користь.

- Сюзі вважає, що ти путній хлоп, - сказав Нортон.

- Вона хороша дівчина.

- Порядна, практична дівчина, - додав Нортон, немов на підтвердження відригнувши. - Каже, ти вже три книжки написав. І всі вийшли друком.

- Еге, так і є.

- Добре розходяться?

- Перша так, - відповів Бен і більше не сказав нічого.

Білл Нортон злегка кивнув, схвалюючи чоловіка, у котрого достатньо клепки, щоби тримати при собі власні справи з доларами й центами.

- Ти не проти трохи допомогти з бургерами і хот-догами?

- Звісно.

- Ти мусиш надрізати хот-доги, щоб пустити ім дух. Ти про це знаєш?

- Йо, - Бен, злегка усміхаючись, черкнув у повітрі вказівним пальцем правої руки, ніби роблячи діагональні розрізи.

Маленькі надрізи на сосисках у натуральній оболонці вберігали їх від пухирів.

– Авжеж, ти сам із наших нетрищ лісових, – сказав Нортон. – Добре сказано, чорт забирай. Візьми отам-от отой мішок брикетів. І пиво своє забирай.

– Ви мене з ним не розлучите.

Білл на хвилю затримався і скинув бровою на Бена Міерза:

– Ти, парубче, не вітрогон? – запитав він.

Бен відповів з дещо похмурою усмішкою:

– Аякже.

Білл кивнув.

– Це добре, – сказав він і пішов у хату.

Бейбз Гріффен схибила зі своїм прогнозом дощу на мільйон миль, і вечера на задньому подвір'ї пройшла добре. Повів легкого вітерцю вкупі з хмарками пеканового диму з мангалу відганяв найзліших пізньосезонних комарів. Жінки прибрали паперові тарілки і приправи, потім повернулися і собі кожна випити пива та посміювалися з того, як Білл, стріляний горобець, граючи примхливими потоками вітру, виставив Бена у бадмінтон 21-6. Бен зі щирим жалем відмовився від реваншу, показавши на свій годинник.

– У мене книжка печеться, – сказав він. – Я заборгував шість сторінок. Якщо нап'юся, я завтра вранці не зможу навіть прочитати того, що написав.

Сюзен пішла провести його до передньої хвіртки – з міста він сюди прийшов пішки. Білл, гасячи вогонь, кивав власним думкам. Парубок сказав, що він серйозна людина, і Білл був готовий повірити йому на слово. Він навів поважну причину не для того, щоб справити на когось враження, але будь-хто, хто працює після вечері, відстає свою роботу і кудись іде, робить це, щоб залишити мітку на чийомусь дереві, і ймовірно, великими літерами.

Утім, Енн Нортон так до кінця й не відтанула.

17

7:00 вечора.

Флойд Тіббітс заїхав на щепеневу парковку «У Делла» хвилин за десять після того, як Делберт Маркі, хазяїн і бармен, увімкнув на фасаді свого закладу нову рожеву вивіску. Це був напис DELL'S літерами три фути заввишки, де апострофом слугувала висока коктейльна склянка.

Надворі сонячне світло визолювали з неба гуснучі фіолетові сутінки, і невдовзі по доколишніх виярках почне формуватися низовий туман. Приблизно десь за годину почнуть з'являтися вечірні завсідники.

- Вітаю, Флойде, - кивнув Делл, дістаючи з кулера «Мікелоб»[73 - «Michelob» - бренд кількох видів пива «для поціновувачів», яке з 1896 року випускає компанія «Anheuser-Busch».] - Добрий минув день?

- Нормально, - відповів Флойд. - Добрим глядиться це пиво.

Високий чоловік з акуратно підстриженою пісочного кольору борідкою, зараз він був у слаксах з рифленого поліестеру і легкому піджаку спортивного крою - своєму робочому костюмі у Гранта. Він там був другою фігурою по кредитах і любив цю роботу отим неухвальною манером, що може ледь не одним махом перетнути межу з нудьгою. Він почувався так, ніби просто лине за вітром, але це відчуття не було активно неприємним. А ще ж була Сюзі - чудова дівчина. Невдовзі вона зрештою погодиться і тоді, він гадав, йому доведеться щось із собою робити.

Він кинув на шинквас доларову банкноту, налив собі по стінці склянки пиво, спрагло випив його і наповнив склянку знову. Єдиним іншим клієнтом наразі в барі був молодий парубок у комбінезоні телефонної компанії - Браянтів син, подумав Флойд. Той пив пиво за столом і слухав якусь сумну пісню про кохання з джукбокса.

- То що нового у місті? - запитав Флойд, знаючи відповідь наперед.

Нічого нового, особливого нічого. Якийсь старшокласник міг заявитися у школу п'яним, але нічого іншого намислити Флойд не міг.

- Ну, хтось убив собаку твого дядька. Отака новина.

Флойд застиг, затримавши склянку на півдорозі до свого рота.

- Дока, собаку дядька Віна?

- Саме так.

- Збило машиною?

- Аж ніяк не схоже на те. Майк Раерсон його знайшов. Майк приїхав на Злагідний Пагорб, щоб покосити траву, і Док висів там на отих шпичаках, що на вершечку цвинтарних воріт. Весь розпанаханий.

- Що за сучий син, - промовив Флойд вражено.

Делл поважно кивнув, задоволений справленим враженням. Він знав іще дещо таке, що стало гарячою темою сьогоднішнього вечора в місті, - дівчину Флойда бачили з тим письменником, котрий оселився у Єви. Але про це нехай Флойд дізнається сам.

- Раерсон доправив собачого трупа Паркінсові Гіллеспі, - сказав він Флойду. - У того така думка, що пес міг сам померти, а згряя якихось дітлахів повісили його заради сміху.

- Гіллеспі власного гузна від лунки в землі не відрізняє.

– А може, й ні. Скажу тобі, що я думаю, – Делл подався вперед на своїх дебелих руках. – Я думаю, це таки пацанва, авжеж... чорт забирай, я цього певен. Але тее може бути троха серйозніше, ніж просто жарт. Ось, глянь-но, яка штука.

Він сів рукою під шинквас і ляснув по ньому газетою, розгорнутою на одній із внутрішніх шпальт.

Флойд узяв її до рук. Заголовок повідомляв: «ПРИХИЛЬНИКИ САТАНИ ОСКВЕРНИЛИ ФЛОРИДСЬКУ ЦЕРКВУ». Він пробіг очима текст. Отже, якоїсь години після опівночі зграя підлітків вломила в католицьку церкву в Клуїстоні, Флорида, і провела там якогось кшталту нечестиві обряди. Було осквернено олтар, на лавах, сповідальнях та хрестильній купелі набазграно нецензурні слова, а на сходах, що ведуть до притвору, було знайдено ляпки крові. Лабораторний аналіз підтвердив, що, хоча частина тієї крові належить тварині (ймовірно козяча), більшість її людська. Шеф поліції Клуїстона визнав, що жодних прямих доказів у них нема.

Флойд поклав газету.

– Шанувальники Диявола в Лігві? Та бодай тебе, Делле. Ти шукаєш вовків межі вівці.

– Виростки скаженіють, – вперто відказав Делл. – А то ти сам цьо' це бачиш. Потім тобі новина буде, що вони на пасовиську Гріффена людей приносять у жертву. Хочеш іще підзаправитися?

– Ні, дякую, – сказав Флойд, зісковзнувши зі стільця. – Гадаю, я краще піду подивлюся, як там почувається дядько Вінні. Він любив того собаку.

– Передай від мене йому вітання, – сказав Делл, ховаючи назад під шинквас газету – наочний аргумент на пізніше ввечері. – Страх, як жаль за таке почути.

На півдорозі до дверей Флойд затримався і промовив кудись у простір:

– Повісили його на шпичаках, еге? Заради Христа, хотілося б мені злапати тих пацанів, які це зробили.

– Поклонники Диявола, – сказав Делл. – Це б мене ані на цент не здивувало. Не знаю, що воно таке знаходить на людей у наші часи.

Флойд пішов. Браянтів син вкинув у джукбокс черговий дайм, і Дік Кьорлес почав співати «Поховай цю пляшку разом зі мною»[74 – Dick Curless (1932–1995) – уродженець штату Мейн, особливо уславлений «шоферськими» баладами кантрі-співак із соковитим баритоном, що є рідкістю для цього жанру; «Bury the Bottle with Me» – його хіт 1968 року.].

18

19:30 вечора.

- І щоб додому раненько, - сказала Мерджорі Глік своєму старшому синові, Денні. - Завтра в школу. Я хочу, щоб о чверть по дев'ятій твій брат лежав уже в ліжку.

Денні зам'явся, переступивши з ноги на ногу:

- Я не розумію, навіщо я взагалі мушу брати його з собою.

- Ти й не мусиш, - відповіла Мерджорі з небезпечною приязністю. - Ти завжди можеш залишитися вдома.

Вона відвернулася до робочого столу, де вимочувала солону рибу, і Ралфі показав братові язика. Денні погрозив йому кулаком, але його гнилий менший брат тільки усміхнувся.

- Ми повернемося, - пробурмотів він і розвернувся, щоби йти з кухні, з Ралфі на хвості.

- Близько дев'ятої.

- Гаразд, гаразд.

У вітальні сидів перед телевизором, задравши ноги, Тоні Глік і дивився «Ред Сокс» проти «Янкі».

- Куди це ви, хлопці?

- У гості до того новачка, - сказав Денні, - до Марка Петрі.

- Йо, - додав Ралфі. - Ми хочемо побачити його електричну залізницю.

Денні скинув на брата злим оком, але їхній батько не помітив ні паузи, ні натяку в інтонації. Щойно якраз відбив Даг Гріффін[75 - «Boston Red Sox» та «New York Yankees» - команди Вищої бейсбольної ліги; Douglas Griffin (1947-2016) - гравець «Востонських Червоних шкарпеток».]

- Щоб не пізно додому, - промовив він неуважно.

Надворі, хоча сонце вже зайшло, в небі ще трималася вечірня зоря. Коли вони йшли через задне подвір'я, Денні промовив:

- Мені б слід вибити з тебе нахабство, салаго.

-А я розповім, - самовдоволено відказав Ралфі. - Я розповім, навіщо ти насправді захотів піти.

- Ти дрібний гад, - безпомічно мовив Денні.

Поза підстриженим подвір'ям униз по схилу до лісу вела бита стежка. Будинок Гліків стояв на Брок-стріт, а Марка Петрі - на Південній Джойнтер-авеню. Ця стежка була коротким шляхом, який заощаджує багато часу, коли вам по дванадцять і дев'ять років і є охота переходити Крокетів струмок по каменях. Під їхніми підшвами похрускували соснові шпички і гілочки. Десь у лісі співала дрімлюга, а навколо них стрекотали цвіркуни.

Денні припустився помилки, розповівши своєму брату, що в Марка Петрі є повний набір пластикових монстрів «Аврори» – вовкулака, мумія, Дракула, Франкенштейн, божевільний професор і навіть Камера жахів[76 – «Aurora Plastics Corporation» – заснована 1950 р. корпорація з випуску колекційних моделей автомобілів, літаків тощо, хоча найпопулярнішими її виробами є набори героїв кінофільмів студії «Universal».] Їхня мати вважала всі ці речі поганим, яка паскудить мозок, або чимось таким, і братик Денні моментально перетворився на шантажиста. Гнилий, авжеж.

– Ти гниляк, ти це розумієш? – промовив Денні.

– Розумію, – гордо відповів Ралфі. – А як це?

– Це, як коли ти зелений і липкий, як шмарклі.

– Пригнися, – сказав Ралфі.

Вони вже спустилися до Кроккетового струмка, який неквапливо дзюрчав у гравійному ложі, утримуючи на своїй поверхні легенький перламутровий відсвіт. За дві милі на схід звідси він зливався з Теггартовим ручаем, який своєю чергою вливався до Роялової річки.

Денні рушив через струмок по каменях, мружачись у гуснучому мороці, щоби бачити, куди ступає.

– Я тебе турну! – радісно крикнув Ралфі в нього за спиною. – Стережись, Денні, я тебе турну!

– Турнеш мене, а я тебе тоді турну на пливуні, срачення, – відказав йому Денні.

Вони дісталися другого берега.

– Нема тут ніяких пісків-пливунів, – поглузував Ралфі, однак підсуваючись ближче до брата.

– Йой? – зловісно запитав Денні. – Лише кілька років тому один хлопець загинув тут у пливуні. Я чув, як за це балакали ті старші чуваки, що зависають біля крамниці.

– Справді? – перепитав Ралфі. З вираженими очима.

– Йо, – сказав Денні. – Його затягувало на дно, а він верещав і репетував, а потім рот йому забило піском з пливуні та й по всьому. Раааагттгттгхххх.

– Нумо, – неспокійно промовив Ралфі. Було вже близько до повної темряви, і ліс повнився воружкими тінями. – Давай заберемося звідси.

Вони почали лізти вгору на берег, трохи ослизаючись на соснових гілках. Той хлопець, розмову про якого Денні чув у крамниці, був десятирічним Джеррі Кінгсфілдом. Можливо, він і потонув у пливуні з верещанням і репетом, але якщо це дійсно було так, ніхто його не чув. Він просто зник шість років тому в Мочарах, коли там рибалив. Деякі люди думали на

пливуни, інші трималися думки, що його вбив якийсь сексуальний збоченець. Ті збоченці були повсюди.

– Люди кажуть, його привид досі блукає в цьому лісі, – з усією серйозністю повідомив Денні, оминувши той факт, що Мочарі за три милі південніше звідси.

– Не треба, Денні, – неспокійно попрохав Ралфі. – Не... не в цій темряві.

Навкруг них таємничо потріскував ліс. Припинила свій плач дрімлюга. Десь позаду хруснула гілка, ледь не скрадливо. Денне світло вже майже пішло з неба.

– Час від часу, – продовжував Денні лячно, – коли який-небудь малий засеря виходить надвір після темряви, той привид вихоплюється з-поміж дерев, лице в нього все зогниле і заляпане піском з пливуна...

– Денні, ходімо.

У голосі його малого брата чулося справжнє благання, і Денні перестав. Він уже ледве самого себе не налякав. Дерев стояли темні, згромаджуючи якісь сутності довкіл себе, ворущачись звільна під нічним вітерцем, тручись між собою, порипуючи своїми суглобами.

Ще одна гілка хруснула ліворуч від них.

Денні раптом пошкодував, що вони не пішли дорогою.

Хруснула ще одна гілка.

– Денні, мені страшно, – прошепотів Ралфі.

– Не будь дурником, – сказав Денні. – Ходімо.

Вони рушили знов. Під підошвами порипували соснові шпички. Денні запевняв себе, що ніякого хруску гілок він не чув. Нічого він не чув, окрім них. У його скронях гупала кров. Руки в нього похололи. Рахуй кроки, наказав він собі. Ми будемо на Джойнтер-авеню через двісті кроків. А вертатимемося додому дорогою, щоби цьому засері не було страшно. Вже за якусь хвилю ми побачимо вуличні ліхтарі й почуватимемося дурниками, але це так добре – почуватися дурниками, тож рахуй кроки.

Один... два... три...

Ралфі заверещав.

– Я його бачу! Я бачу привида! Я ЙОГО БАЧУ!

Жах розпеченим залізом стрибнув у груди Денні. Немов мурашки побігли вгору по його ногах. Він би розвернувся і побіг, та в нього вчепився Ралфі.

– Де? – шепнув він, забувши, що сам щойно був вигadaв того привида. – Де? – вдивлявся він у ліс, змертвіло боячись того, що може побачити, а бачив лише чорноту.

- Він уже щез - але я його бачив... його. Очі, я бачив очі. Ох, Денні... -
белькотів Ралфі.

- Нема тут ніяких привидів, дурню ти. Ходімо.

Денні взяв брата за руку і вони рушили далі. Власні ноги йому відчувалися ніби зробленими з десяти тисяч гумок для стирання олівцевих написів. Коліна в нього тремтіли. Ралфі тулився до Денні, ледь не зганяючи його зі стежки.

- Він слідкує за нами, - прошепотів Ралфі.

- Слухай, я не збираюся...

- Ні, Денні. Справді. Хіба ти його не відчуваєш?

Денні зупинився. І, як властиво дітям, дійсно щось відчув і зрозумів, що вони тут більше не самі. Якась велика тиша запала в лісі, але це була зловредна тиша. Тіні, спонукані вітром, мляво вихилялися довкола них. І Денні донюшив щось люте, але не носом.

Привидів не існує, натомість існують збоченці. Вони зупиняються в чорних машинах і пропонують тобі цукерку або стирчать на розі вулиці... або вони йдуть слідом за тобою в ліс...

А тоді...

Ох, а тоді вони...

- Тікаймо, - хрипко скомандував Денні.

Але Ралфі тремтів біля нього, паралізований жахом. Він обхопив пальці Денні так міцно, неначе дротом для пакування сіна. Його очі вдивлялися в ліс, а потім почали вибалушуватися.

- Денні?

Десь хруснула гілка.

Денні обернувся і глянув туди, куди дивився його брат.

Темрява оповила обох.

19

9:00 вечора.

Мейбел Вертс була надзвичайно тілистою жінкою, якій у її минулий день народження виповнилося сімдесят чотири, і ноги в неї ставали дедалі менш і менш надійними. Вона була скарбівничою міської історії і міських пліток, її пам'ять сягала понад п'ять десятиліть у минуле, охоплюючи некрологію, перелюби, злочинства і божевілья. Вона була пліткаркою, але не умисно

жорстокою (хоча ті, чий брудну білизну вона перетрушувала, могли з цим зовсім не погоджуватися), просто вона жила в цьому місті і заради нього. У якомусь сенсі вона сама була цим містом, ця товста вдова, яка тепер виходила з дому дуже рідко і яка більшу частину свого часу проводила біля вікна, одягнена в широку, як намет, камісоль і з заплетеним товстими кабелями й укладеним короною жовтуватим, неначе слонова кістка, волоссям, з телефоном по праву руку та з надпотужним японським біноклем по ліву. Комбінація цих двох знарядь – плюс час на повне їх використання – робила її доброзичливою павучихою, яка сидить у центрі комунікаційної павутини, що простяглася від Присілка до східного Лігва.

За браком чогось цікавішого для видивляння вона спостерігала за Домом Марстена, коли там відчинилися віконниці ліворуч ганку, явивши золотий квадрат світла, яке безумовно не було рівномірним електричним освітленням. Вона вловила проти світла лише драгливий промельк того, що могло бути силуетом чоловічої голови і плечей. Від цього її пройняв якийсь химерний дрож.

Ніяких рухів з Дому Марстена більше не надходило. Вона подумала: агов, та що воно за люди, які відчиняються тільки тоді, коли сусіди не можуть їх пристойно роздивитися.

Вона поклала бінокля і обережно підняла телефонну слухавку. Два голоси – вона миттю ідентифікувала їх як Герріет Дарем і Глініс Мейберрі – балакали про те, як той парубок, Раерсон, знайшов собаку Ірвіна П'юрінтона.

Вона сиділа тихесенько, дихаючи ротом, щоб жодним чином не виказати своєї присутності на лінії.

20

11:59 вечора.

Цей день тремтів на межі зникнення. У темряві спали будинки. У середмісті нічні вогні реманентної крамниці, «Поховального салону Формена» і кафе «Екселент» відкидали на хідники м'яке електричне світло. Дехто лишався без сну – Джордж Боер, який щойно дістався додому після зміни з третьої до одинадцятої на фабриці в Гейтсі, Він П'юрінтон, який сидів і розкладав пасьянс «солітер», не спроможний заснути через думки про свого Дока, чий відхід вразив його значно глибше, ніж колись смерть його дружини, – але більшість спали сном трудівників і праведників.

У воротах цвинтаря Злагідний Пагорб мрійливо стояла якась темна постать, чекаючи межичасся. Коли заговорила, зазвучав делікатний, культурний голос.

– О, Отче мій, яви мені милість твою. Володарю Мух, яви мені милість твою. Я підношу тобі зіпсуте м'ясо і смердючу плоть. Я справив жертву на твою пошану. Лівою рукою своєю і підношу її. Подай мені якийсь знак на цій землі, освяченій в ім'я твоє. Я чекаю лиш знаку, щоб розпочати твою роботу.

Голос відгаснув. Повіяв вітерець, лагідний, приніс із собою зітхання і шепіт гілок повнолистя і трав, і подмух здохлятини зі звалища далі по дорозі.

Не було більше жодних звуків, окрім принесених цим вітерцем. Якийсь час ця фігура стояла мовчазна і задумлива. Потім вона нахилилася і випросталася з тілом дитини на руках.

– Я підношу тобі оце.

Так настала мерзота.

Розділ четвертий. Денні Глік та інші

1

Денні й Ралфі Гліки пішли в гості до Марка Петрі з наказом повернутися до дев'ятої, тож, коли вони не з'явилися вдома о десятій хвилині після дев'ятої, Марджорі Глік зателефонувала додому Петрі. «Ні, – сказала місіс Петрі, – хлопчиків тут не було. Можливо, краще вашому чоловіку побалакати з Генрі». Місіс Глік передала слухавку своєму чоловіку, відчуваючи у себе в животі легковий страху.

Чоловіки обговорювали справу. Так, хлопчики пішли лісовою стежкою. Ні, той струмок дуже мілкий о цій порі року, особливо після такої ясної погоди. Не глибше, ніж по щиколотки. Генрі запропонував, що він з потужним ліхтарем піде зі свого кінця стежки, а містер Глік вирушить зі свого. Може, хлопчики знайшли байбачу нору, чи накурилися сигарет, чи ще щось таке. Тоні погодився і подякував містерові Петрі за його клопіт. Містер Петрі відповів, що це зовсім ніякий не клопіт. Тоні поклав слухавку і трішки заспокоїв свою дружину; їй було лячно. Собі подумки він вирішив, що після того, як він їх знайде, обидва хлопці тиждень не будуть здатні сидіти.

Але ще раніше, як він устиг вийти з заднього подвір'я, з-поміж дерев, зашпортовуючись, з'явився Денні і повалився біля надвірного мангала. Він був ошелешений, говорив мляво, на запитання відповідав ледь-не-ледь і не завжди щось путне. В манжетах у нього застрягла трава, а у волоссі – дрібка осіннього листя.

Він розповів батькові, що вони спустилися з Ралфі стежкою крізь ліс, перейшли по переступних каменях Кроккетів струмок і вибралися на другий берег без ніяких перешкод. Потім Ралфі почав говорити про якогось привида в цьому лісі (Денні «забув» згадати, що сам вклав цю ідею до голови своєму брату). Ралфі сказав, що бачить якесь обличчя. Денні почав брати страх. Він не вірив у привидів чи ще якісь дитячі ляки на кшталт хокала, але йому здалося, що він таки дійсно щось почув там, у темряві.

І що вони зробили потім?

Денні гадав, що вони знову рушили далі, тримаючись за руки. Певності щодо цього він не мав. Ралфі скиглив про того привида. Денні сказав йому, щоб не рюмсав, бо вже ось-ось вони побачать вуличні ліхтарі на Джойнтер-авеню. Потім сталося щось погане.

Що? Яке саме погане?

Денні не знав.

Вони його переконували, дратувалися, вмовляли. Денні тільки хитав головою – повільно і заперечливо. Так, він розуміє, що мусив би пам'ятати, але згадати не може. Чесно, ніяк не може. Ні, він не пам'ятає, щоб він за щось перечепився і впав, чи чогось такого. Просто... все стало темним. Дуже темним. А наступне, що він пам'ятає, – як він лежить на стежці сам-один. Ралфі зник.

Паркінс Гіллеспі сказав, що посилати людей у ліс серед ночі немає сенсу. Забагато там повалених дерев. Хлопчик, напевне, просто збився з дороги. Він з Ноллі Гарденером, Тоні Гліком та Генрі Петрі походили туди й назад по цій стежці і вздовж узбіч Джойнтер-авеню та Брок-стріт, гукаючи у портативні мегафони.

Зрання наступного дня Камберлендська поліція і поліція штату разом почали координовані пошуки у тій ділянці лісу. Коли нічого не було знайдено, пошук розширили. Чотири дні вони обшукували хащі, а містер і місіс Глік бродили по лісах і полях, пробираючись між завалів дерев, залишених ще тією стародавньою пожежею, викликаючи ім'я свого сина з безкінечною і розпачливою надією.

Коли й це не дало результатів, прочесали Теггартів ручай і Роялову річку. Безрезультатно.

На п'ятий день Марджорі Глік розбудила свого чоловіка о четвертій ранку, нажахана до істерики. Денні зомлів і упав у коридорі верхнього поверху, радше за все, коли йшов до туалету. Швидка допомога відвезла його до Клінічного шпиталю Центрального Мейну. Попередній діагноз був: гострий і запізнілий емоційний шок.

Чинний лікар, чоловік на прізвище Горбі, відвів містера Гліка вбік.

– Чи траплялися коли-небудь у вашого сина напади астми?

Містер Глік, напружено моргаючи, похитав головою. Менш ніж за тиждень він постарішав на десять років.

– Були якісь прояви ревматичної лихоманки?

– У Денні? Ні... тільки не в Денні.

– А чи робили йому протягом останнього року туберкулінову пробу?

– Туберкульоз? У мого хлопчика туберкульоз?

– Містере Глік, ми просто намагаємося з'ясувати...

– Мардж! Марджі, підійди-но сюди!

Марджорі Глік підвелася і повільно рушила коридором. Обличчя в неї було бліде, зачіска безладна. Вона мала болісний вигляд жінки в лешатах жорстокої мігрені.

– Денні робили у цьому році в школі яку-небудь туберкулінову пробу?

– Так, – апатично промовила вона. – На початку навчального року. Реакції не дало.

Горбі запитав:

– Він кашляє вночі?

– Ні.

– Скарги на біль у грудях або в суглобах?

– Ні.

– Болісне сечовипускання?

– Ні.

– Якісь аномальні кровотечі? Кров з носа чи кривавий кал, чи навіть аномальна кількість подряпин або синців?

– Ні.

Горбі всміхнувся і кивнув:

– Ми хотіли б потримати його у нас для обстеження, якщо можна.

– Звичайно, – сказав Тоні. – Звичайно. У мене «Синій Хрест»[77 – «Blue Cross» – заснована 1929 р. федерація з кількох десятків страхових компаній, клієнтами якої є понад 100 мільйонів американців.].

– У нього дуже уповільнені реакції, – сказав лікар. – Ми зробимо кілька рентгенівських знімків, спинномозкову пункцію.

Очі Марджорі Глік повільно витріщалися:

– У Денні лейкемія? – прошепотіла вона.

– Місіс Глік, поки важко...

Але вона вже зомліла.

Бен Мієрз був одним з тих добровольців Салимового Лігва, які шукали Ралфі Гліка, прочісуючи хаші, і не отримав за свій клопіт нічого, крім застряглих за манжетами штанів реп'яхів нетреби та гострого нападу сінної лихоманки, спричиненої пізньоквітним золотушником.

Після третього дня пошуків він зайшов до Євиної кухні з'їсти порцію равіолі з бляшанки, щоби потім упасти в ліжку, поспати перед писанням.

Там він побачив Сюзен Нортон, яка поралася біля кухонної печі, готуючи щось на кшталт смаженини з фаршу з овочами. Чоловіки, які щойно повернулись додому з роботи, сиділи навколо столу і, прикидаючись, ніби балакають, хтиво глипали на неї – на Сюзен була підв'язана вище пупа вилягла картата сорочка та обрізані зі штанів вельветові шорти, Єва Міллер прасувала у відокремленому від кухні закуті.

– Агов, а ти тут що робиш? – запитав він.

– Готую тобі пристойну їжу, щоб ти не перетворився зовсім на тінь, – відповіла вона, а Єва пирхнула сміхом з-за рогу стіни.

Бен відчув, що в нього палають вуха.

– Куховарить насправду добре, вона вміє, – сказав Проноза. – Я розуміюся. Я додивляюся.

– Екби ти іше дужче додивлявсь, у тебе б й очі повипадали з очниць, – докинув Гровер Верілл і захихотів.

Сюзен накрила смаженину кришкою, поставила в духовку, а потім пішла на задній ганок почекаати до її готовності. Сонце сідало червоне, хворобливо спаленіле.

– Є хоч щось?

– Ні, нічого.

Він дістав з нагрудної кишені пом'яту пачку сигарет і закурив.

– Від тебе пахне так, немов ти цілком скупався у «Старому лісовику» [78 – «Old Woodsman» – репелент проти комах, який випускається з 1882 р.].

– З нього користі, як з бика молока, – простягнув він їй руку, показавши пухирці від укусів комах і ледь загоєні подряпини. – Сучі москити та колючі кущі.

– Як ти гадаєш, що з ним сталося, Бене?

– Бозна, – видихнув він дим. – Можливо, хтось підкрався зі спини до старшого брата, гахнув його наповненою піском шкарпеткою або чимсь таким і вхопив малого.

– Ти вважаєш, що він уже мертвий?

Бен подивився на неї, щоб побачити, якої їй хочеться відповіді – чесної чи лише обнадійливої. Він узяв її за руку, сплівши її пальці зі своїми.

– Так, – коротко мовив він. – Я думаю, що хлопчик уже неживий. Поки що жодних переконливих доказів, але я так думаю.

Вона спроквола похитала головою:

– Я сподіваюся, ти помиляєшся. Моя мама і деякі інші пані цим часом ходили посидіти з місіс Глік. Вона геть у знетямі і її чоловік також. А той інший хлопчик блукає там, неначе привид.

– Угу, – відгукнувся Бен.

Він дивився вгору, на Дім Марстена, не вельми уважно слухаючи. Віконниці там були зачинені; вони відчиняться пізніше. Коли западе темрява. Віконниці відчиняться, коли западе темрява. На цій думці, на її ледь не заклинальній характерності він відчув, як ним перебіг якийсь хворобливий холод.

– ...ввечері?

– Га? Вибач? – озирнувся він на неї.

– Я казала, що мій тато хотів би, щоб ти прийшов до нас завтра ввечері. Ти зможеш?

– А ти будеш вдома?

– Звичайно, буду, – відповіла вона і подивилась на нього.

– Гаразд. Добре.

Йому хотілося дивитися на неї – вона була такою гарною в цьому призахідному світлі – але його очі, немов магнітом, притягував Дім Марстена.

– Він притягує тебе, правда? – промовила вона; і це прочитання його думки, аж до самої метафори, було ледь не моторошним.

– Так. Він притягує.

– Бене, про що ця, нова, книжка?

– Не зараз, – сказав він. – Дай іще час. Я розкажу тобі, тільки-но зможу. Вона... мусить сама себе витворити.

Саме в цю мить їй захотілося сказати йому «я тебе кохаю», сказати ці слова з тією легкістю і беззастережністю, з якою ця думка виринула на поверхню її розуму, але вона прикусила язика. Вона не хотіла такого казати, коли він дивиться... дивиться на той пагорб.

Вона підвелася:

- Піду погляну на смаженину.

Коли вона його полишила, він далі кутив і дивився туди, на Дім Марстена.

3

Коли вранці двадцять другого числа Лоренс Кроккет сидів у своєму офісі і, прикидаючись, ніби читає понеділкову кореспонденцію, зиркав на цицерони своєї секретарки, задзвонив телефон. Він багато думав про власну ділову кар'єру в Салимовому Лігві, про ту маленьку іскристу машину на заїзді Дому Марстена, про угоди з дияволом.

Іще до того, як угоду зі Стрейкером було консумовано (ловкенький термін, гаразд[79 - Консумація (consummation) - юридичний термін, що означає остаточне оформлення, повну легітимацію певного процесу з занесенням його результатів у всі реєстри; але наразі Кроккет подумки прирівнює його до схожого слова «consume» - споживати, пожирати, спопеляти.], подумав він, обмацуючи очима перед секретарчиної блузки), Лоренс Кроккет, поза всякими сумнівами, був найзаможнішою людиною в Салимовому Лігві й одним з найзаможніших в окрузі Камберленд, хоча нічого ні в його офісі, ні в його особі на це не вказувало. Офіс був старим, заплікженим й освітлювався двома засидженими мухами, жовтими плафонами-кулями. Письмовим столом слугував захаращений паперами, ручками та кореспонденцією старозавітний секретер. На одному його крилі містилося горня з клеєм, а на другому - квадратне скляне прес-пап'є, різні грані якого являли фотознімки родини Кроккета. На стосі реєстраційних книг стояв, небезпечно балансуючи, повний сірників акваріум, табличка на передній стінці якого повідомляла: «Для наших безсірникових друзів»[80 - Слово «matchless» дозволяє гру слів, оскільки може означати як «безсірникові» так і «незрівнянні»]. Окрім трьох вогнетривких сталевих шаф та стола секретарки у невеличкій загородці, офіс був порожнім.

Хоча там були картинки.

Моментальні знімки і фотографії були скрізь - пришпилені, причеплені або приклеєні стрічкою на всі доступні поверхні. Деякі були новими полароїдними принтами, інші зробленими кілька років тому на плівку «Кодак» кольоровими знімками, але ще більше було покручених і пожовклих чорно-білих фотографій, деякі з яких сягали п'ятнадцятирічної давнини. Під кожною містився друкований опис: «Гарне замиське житло! Шість кмн.» або «Міщина на пагорбі! Дорога Теггартів Ручай! \$ 32000 - Дешево», або «Годиться для есквайра! 10 кмн. Фермерське обійстя. Бернс-роуд». Контора виглядала гнітюче безперспективною невдахою, якою вона й була до 1957 року, коли Ларрі Кроккет, якого успішніша спільнота Єрусалимового Лігва вважала лише на шабель вищим за безнадійного, вирішив, що майбутнє належить трейлерам. У ті відійшли, туманні часи більшість людей вважали трейлери такими собі похватними сріблястими повозками, яку чіпляєш ззаду до своєї автівки, коли хочеш з'їздити до Єловстонського національного парку і сфотографувати свою дружину з дітьми на фоні Старого Вірного[81 - Old Faithful - унікальний гейзер, який з постійною регулярністю викидає вгору на 30-56 метрів до 32 000 літрів окропу.]. У ті відійшли, туманні часи навряд чи хтось - навіть самі виробники трейлерів - передбачали той день, коли на заміну похватним сріблястим повозкам прийдуть кемпери, які

встановлюються прямо на кузові вашого пікапа «Шеві» або можуть постачатися самі цілком моторизованими.

Однак Ларрі не мав потреби знати такі речі. Цей не більше ніж прозорливець-дилетант просто пішов до міської управи (в ті часи він не був виборним; у ті часи його не вибрали б навіть на гицеля) і переглянув закони зонування у Єрусалимовому Лігві. Вони були надзвичайно спокусливими. Читаючи між рядків, він побачив тисячі доларів. Закон встановлював, що не можна влаштовувати громадського сміттезвалища чи тримати більше трьох непридатних автомобілів на своєму подвір'ї, якщо ви не маєте ліцензії на сміттезвалище, або мати хімічний туалет – доволі примхливий і не дуже точний термін для відхідку – якщо це не ухвалено міським санітарним інспектором. Ось воно.

Ларрі позакладав усе своє доценту, ще більше набрав у борг і придбав три трейлери. Але не похватні маленькі сріблясті повозки, а довгі, шикарні, товстошиї монстри зі штучними панелями «під дерево» і обшитими кухонним пластиком туалетами. Для кожного він купив по одноакровій ділянці на Приселку, де земля була дешевою, встановив їх на дешевих основах і поринув у роботу з їх продажу. Він її виконав за три місяці, подолавши певний початковий опір людей, котрі мали сумніви щодо життя в будинку, який нагадує пульманівський залізничний вагон, і його прибуток становив близько десяти тисяч доларів. Хвиля майбутнього прибула у Салимове Лігво, і Ларрі Кроккет їхав на вершечку її хребта.

Того дня, коли в його офіс увійшов Р. Т. Стрейкер, Кроккет коштував близько двох мільйонів доларів. Він досяг цього внаслідок земельних спекуляцій у безлічі сусідніх міст і містечок (але не в Лігві; не сери там, де годується – таким було гасло Лоренса Кроккета), засновуючись на переконанні, що індустрія мобільних будинків зростатиме скаженими темпами. Так і сталося і, Боже мій, як попливли до нього гроші.

У 1965 році Ларрі став негласним партнером підрядника на ім'я Ромео Пулен, який забудовував супермаркет-плазу в Оберні[82 – Auburn – засноване 1786 р. місто (23 тис. мешканців), адміністративний центр округу Андроскоггін у штаті Мейн.]. Пулен був пройдисвітом-ветераном, тож з його спритністю в робочих процесах і обізнаністю Ларрі з цифрами вони заробили по \$ 750 000 кожний, а Дядьку Сему мусили відрапортувати тільки про третину того. Все це було вкрай захопливим, а якщо дах супермаркету в погану погоду протікав, ну, таке життя.

У 1966–1968 роках Ларрі купив контрольні пакети в трьох мейнських компаніях, що торгували мобільними домами, провівши певну кількість хитромудрих перетасовок власників, щоби скинути з хвоста податківців. Ромео Пулену він описав цей процес так: в'їжджаєш у Тунель Кохання з дівчиною-А, дрючиш у машині на задньому сидінні дівчину-Б і зрештою виїжджаєш на іншому боці, тримаючись за руки з дівчиною-А. Тож зрештою він купував мобільні дома сам у себе, і ці інцестуальні бізнеси відзначались таким здоров'ям, що було майже лячно.

Угоди з дияволом, аякже, думав Ларрі, перекладаючи свої папери. Коли маєш з ним справи, банкноти мусять відгонити сіркою.

Люди, які купували трейлери, були трударями нижчого середнього класу – сині або білі комірці – люди, що не могли згромадити авансовий платіж за більш порядний будинок, або старші люди, які шукали способи розтягнути свої соціальні страховки. Сама ідея абсолютно новенького шестикімнатного будинку була якоюсь заворожливою для цих людей. Для літніх там малася ще одна перевага, дещо таке, на що не звертали уваги інші, але Ларрі, завжди проникливий, це собі зазначив: усі трейлери одноповерхові, там нема сходів, якими треба лізти вгору.

Фінансування також було легким. Зазвичай першого внеску \$ 500 було достатньо, щоб зробити справу. А за важких часів акулочого кредитування у давні шістдесяті той факт, що решта \$ 9500 надаються під 24 %, рідко усвідомлювався тими прагнучими власного дому людьми як пастка.

І, Боже мій! Як же напливали гроші.

Сам Кроккет дуже мало змінився, навіть після того, як зіграв у «Давайте укладемо угоду» з цим каламутним містером Стрейкером. Ніякий дизайнер-педик не приїхав переобладнувати інтер'єр його офісу. Він досі, замість кондиціонера, обходився дешевим електричним вентилятором. Носив ті самі, з лискучими сидницями, костюми або комбінував штани з викличними спортивними піджаками. Кутив ті самі дешеві сигари і досі суботніми вечорами зависав «У Делла», щоб випити кілька кухлів пива і поганяти з хлопцями кулі на більярді. Він не припиняв працювати з нерухомістю рідного міста, що виплоджувало йому дві вигоди: перша – це допомагало його обранню на виборного; друга – це гарненько скидало з рахунків його податкову декларацію, бо видима діяльність перебувала щороку на один щабель нижче рівня беззбитковості. Окрім Дому Марстена, він був і лишався агентом з продажу, мабуть, іще з трьох дюжин занехаяних обійсть у цій місцевості. Звичайно, траплялися й вигідні угоди. Але Ларрі їх не реалізовував. Зрештою, гроші не переставали напливати.

Можливо, занадто багато грошей. Існує можливість, побоювався він, перемудрити самого себе. В'їхати до Тунелю Кохання з дівчиною-А, видрючити дівчину-Б, виїхати звідти, тримаючись за руку з дівчиною-А, щоб у підсумку вони разом збили тебе на лайно. Стрейкер тоді сказав, що він сконтактується, і було це чотирнадцять місяців тому. А що, як...

І тут задзвонив телефон.

4

– Містере Кроккете, – пролунав знайомий, беземоційний голос.

– Стрейкер, чи не так?

– Саме так.

– Я тільки-но про вас думав. Мабуть, я екстрасенс.

– Це вельми забавно, містере Кроккете. Мені потрібна певна послуга, якщо ваша ласка.

- Гадаю, можете на це розраховувати.

- Будь ласка, знайдіть вантажівку. Велику. Можете винайняти. Подайте її в Портлендський порт сьогодні ввечері, рівно о сьомій. До Митного причалу[83 - Custom House Wharf - діюча пам'ятка архітектури, рибний причал (пірс) з базаром, крамницями і ресторанами, який має таку назву тільки тому, що міститься навпроти історичної будівлі митниці Портлендського порту.]. Двох вантажників буде достатньо, я гадаю.

- Гаразд.

Ларрі підтягнув собі під праву руку записник і начеркав: Г. Пітерз, Р. Сноу. «Перевози Генрі». Найпізніше о шостій. Він не зробив паузи, щоб розважити, чи обов'язково йому погоджуватися на буквально виконання вказівок Стрейкера.

- Там треба забрати з десятків ящиків. Усі, крім одного, пойдуть до крамниці. Той один - то надзвичайно цінний креденс, Геппілвайт[84 - George Herplewhite (1727-1786) - англійський мебляр, який створив досі популярний стиль легких, елегантних меблів.]. Ваші вантажники впізнають його за розмірами. Його слід доставити в дім. Вам зрозуміло?

- Йо.

- Нехай поставлять його в підвалі. Ваші люди зможуть потрапити туди через лядові двері під кухонними вікнами. Вам зрозуміло?

- Йо. Отже, цей креденс...

- Ще одна послуга, якщо ваша ласка. Ви придбаєте п'ять міцних навісних замків «Єйл». Вам відомий бренд «Єйл»?[85 - Створений 1877 р. фірмою «Yale & Towne» стандартний навісний замок, при відмиканні якого дуже автоматично відкидається набік.]

- Всім відомий. Що...

- Ваші вантажники, коли йтимуть з крамниці, замкнуть її задні двері. Ключі до всіх п'яти замків вони залишать у будинку, на столі в підвалі. Коли йтимуть з будинку, вони замкнуть на замки підвальні двері, передні й задні двері та надвірний гараж. Вам зрозуміло?

- Йо.

- Дякую вам, містере Кроккете. Точно дотримуйтесь усіх вказівок. До побачення.

- Агов, постривайте одну хвилинку...

Лінія мовчала.

Було за дві хвилини сьома, коли великий, помаранчево-білий фургон з написом «Перевози Генрі» на бокових і задньому бортах зупинився в Портлендському порту наприкінці Митного причалу перед складом з гофрованої сталі. Знов повертався приплив, і стривожені цим мартини кружляли й ридали вгорі на тлі призахідного багряного неба.

– Господи Христе, тут нікого нема, – сказав Роял Сноу, допиваючи рештки своєї пепсі й кидаючи порожню бляшанку на підлогу кабіни. – Нас арештують як грабіжників.

– Он там є хтось, – сказав Генк Пітерз. – Коп.

Це був не зовсім коп; це був нічний сторож. Він посвітив на них своїм ліхтариком:

– Хто з вас, хлопці, Лоренс Крукат?[86 – Сторож промовляє прізвище Ларрі як Crewcut – військова коротка стрижка.]

– Кроккет, – сказав Роял. – Ми від нього. Приїхали забрати кілька ящиків.

– Добре, – сказав нічний сторож. – Ходімо до контори, у мене там накладна, треба, щоб ви підписали.

Він показав рукою Пітерзу, котрий сидів за кермом:

– Давай назад онде туди. До тих двостулкових дверей, де ліхтар горить. Бачиш?

– Йо, – ввімкнув задню передачу Пітерз.

Роял Сноу слідом за нічним сторожем увійшов до контори, де булькотіла кавоварка.

Годинник над пін-ап календарем з дівчатами показував 7:04. Нічний сторож порився в якихось паперах на столі та знайшов потрібну теку:

– Розпишися отут.

Роял написав своє прізвище.

– Вам варто бути обережними, коли зайдете туди. Ввімкніть світло. Там пацюки.

– Ніколи не бачив пацюка, який би не втікав від отакого, – сказав Роял, широко майнувши ногою, взутою в робочий чобіт.

– Тут у нас портові пацюки, синку, – сухо промовив нічний сторож. – Вони мали справу з чоловіками й дебелишими за тебе.

Роял вийшов і рушив до дверей складу. Нічний сторож стояв у дверях своєї будки і дивився йому вслід.

– Обережно, – сказав Роял Пітерзу. – Той старий каже, тут пацюки.

- Окей, - пирхнув Пітерз. - Старий добряга Ларрі Крукат.

Роял намацав за дверима вмикач і дав світло. Було щось таке в тутешній атмосфері, важкій від суміші ароматів солі, деревної гнилі та сирості, що вдушило веселість. Це, і думка про пацюків.

Ящики стояли вкупі посеред широкої складської долівки. Решта приміщення була порожньою, і тому цей гурт мав дещо зловісний вигляд. Креденс стояв у центрі, вищий за інші і єдиний, не позначений написом «Барлоу і Стрейкер, Джойнтер-авеню-27, Ерус. Лігво. Мейн».

- Ну, все не так і погано, - сказав Роял.

Він зазирнув до своєї копії накладної, а потім порахував ящики.

- Йо, все на місці.

- Тут-таки пацюки, - сказав Генк. - Чуєш їх?

- Йо, мерзенні створіння. Я їх ненавиджу.

На якусь мить між ними запала мовчанка, обидва прислухалися до попискування й тупотіння, що долиняло з тіней.

- Ну, берімося до роботи, - сказав Роял. - Давай наладуємо оце велике малятко першим, щоб воно нам не заважало, коли приїдемо до крамниці.

- Окей.

Вони підійшли до того ящика, і Роял дістав свого кишенькового ножа. Одним швидким порухом він розпоров конверт з інвойсом, приклеєний липкою стрічкою до його стінки.

- Агов, - мовив Генк. - Гадаєш, нам варто отак...

- Ми мусимо переконатися, що забираємо ту, що треба, річ, хіба ні? Якщо ми зблудимо, Ларрі пришпилить наші сраки до стінки в своєму офісі.

Він витяг з конверта інвойс і подивився на нього.

- Що там написано? - запитав Генк.

- Героїн, - розважливо проказав Роял. - Дві сотні фунтів цього лайна. Також дві тисячі журналів з дівчатками зі Швеції, триста grosів французьких гандонів з вусиками...[87 - Gross = 122 = 144.]

- Дай-но сюди, - вихопив Генк у нього папір. - Креденс, - прочитав він. - Так, як нам Ларрі й казав. Із Лондона, Англія. Пункт доставки Портленд, Мейн. Французькі з вусиками, щоб ти всравсь. Поклади це назад.

Роял послухався.

- Є щось тут кумедне, - сказав він.

– Атож, ти. Кумедний, як та італійська армія.

– Ні, без херових жартів. Нема митних печаток на цій хуйні. Ні на ящику, ні на інвойс-конверті, ні на самому інвойсі. Жодної печатки.

– Мо', вони їх ставлять отим чорнилом, яке показується тільки під отим спеціальним невидимим світлом.

– Ніколи вони так не робили, коли я робив тут, у порту. Господи Христе, вони живого місця на вантажі не лишали, штемпелювали його в дев'яноста різних місцях. До жодного ящика не можна було взятись без того, щоб не вимазатися по лікті в сине чорнило.

– Добре. Я дуже радий. Але моя дружина, бува, лягає спати дуже рано, а я надіявся на трохи сексу цього вечора.

– Може, якби ми зазирали досередини...

– У жодному разі. Нумо. Берися.

Роял знизав плечима. Вони нахилили ящик, і щось всередині нього важко посунулося. Цей ящик був непідйомним, як той сучий чорт. Авжеж, там справді, мабуть, якийсь із отих чудернацьких буфетів. Ящик виявився достатньо важким.

Крекчучи, вони дотюпали до машини й підважили його на гідравлічний підйомник з суголосними схлипами полегшення. Поки Генк керував підйомником, Роял стояв поодаль. Коли платформа вирівнялася з дном кузова, вони теж туди вилізли і зайшли в будку.

Щось було у цім ящику таке, що йому не подобалося. І це щось було більшим за відсутність печаток митників. Непіддатне визначенню щось. Він дивився, аж поки Генк не зістрибнув із заднього борту.

– Ходімо, – гукнув той. – Давай заберемо вже решту їх.

На решті ящиків були стандартні митні печатки, окрім тих трьох, що надійшли сюди з самих Сполучених Штатів.

Із завантаженням кожного ящика до кузова Роял позначав його в накладній і черкав підпис. Усі призначені до тієї нової крамниці ящики вони згромадили біля заднього борту, подалі від креденса.

– Тепер, хто, в ім'я Господне, купуватиме всі ці речі? – поставив запитання Роял, коли вони врешті закінчили. – Якесь там польське крісло-гойдалка, німецький годинник, самопрядка з Ірландії... Господи Христе Всемогутній. Я певен, вони гилять залупенні ціни.

– Туристи, – розсудливо проказав Генк. – Туристи купляють будь-що. Дехто з тих бостонських або з Нью-Йорка, вони куплять мішок коров'ячого гною, якщо то буде якийсь старий мішок.

– А ще мені геть не подобається отой великий ящик, – сказав Роял. – Жодних митних печаток, це до біса ще та комедія.

- Ну, давай уже відвеземо його куди слід, та й годі.

До Єрусалимового Лігва вони вертались без балачок. Генк постійно тиснув на газ. Це була та робота, яку йому хотілося швидше закінчити. Йому не подобалося це завдання. Як Роял каже, щось збіса є тут дивне.

Він підвів машину до тильного боку нової крамниці і, як і попереджав Ларрі, задні двері там були незамкнені. Увійшовши, Роял поклав вмикачем світла - безрезультатно.

- Просто чудово, - пробурчав він. - Нам доведеться виладовувати ці скарби в такій клятій темряві... скажи-но, тобі не тхне тут чимсь ніби трохи дивним?

Генк принюхався. Так, був тут якийсь запах, і то неприємний, але Генк не міг точно сказати, що він йому нагадує. Він вчувався у носі сухим і ядучим, наче повів від чогось давно зотлілого.

- Просто задовго це місце простояло зачиненим, - сказав він, просвічуючи своїм ліхтариком довге порожнє приміщення. - Тре' його дощенту провітрити.

- Або дощенту спалити, - сказав Роял. Не подобалося йому тут. Чимсь це місце його дратувало. - Ходімо. І постараймося не зламати собі ноги.

Вони вивантажували ящики якомога швидше, кожен обережно опускаючи на його місце. За пів години Роял з полегшеним зітханням зачинив задні двері й заклацнув на них один з тих нових замків.

- Половина справи, - сказав він.

- Легка половина, - відгукнувся Генк. Він подивився вгору на Дім Марстена, темний, з причиненими віконницями цього вечора. - Не подобається мені їхати туди, і я не боюся цього сказати. Якщо існує десть якийсь дім з привидами, то це він. Ті парубки мусять бути божевільними, якщо їм схотілося жити там. Певне, якось гомосючать один з одним.

- Як оті педики - дизайнери інтер'єрів, - погодився Роял. - Можливо, хочуть перетворити його на приманку для туристів. Добре для бізнесу.

- Ну, якщо ми мусимо це зробити, то давай уже впораємося.

Вони разом обішлися без останнього погляду на ящик з креденсом, притулений до борту меблевоза, і Генк з грюком засмикнув задній борт фургона. Він сів за кермо, і вони рушили по Джойнтер-авеню і далі на Брок-стріт.

Вже за якусь хвилину Дім Марстена забовванів попереду них темним зловісним круком, і Роял відчув перше ворухіння справжнього страху, що хробаком заповзав до його черева.

- Боженьку, яке жаске місце, - промурмотів Генк. - Кому ж це схотілось тут жити?

- Не знаю. Ти бачиш бодай-якесь світло поза тими віконницями?

- Ні.

Здавалося, дім нахиляється до них, немов в очікуванні їхнього прибуття. Генк завернув фургон на заїзд і повів його кругом дому до задньої частини. Ні той, ні другий не вдивлялися уважно в те, що стрибучі фари машини могли виявити в буйній траві заднього подвір'я. Генк відчув, як у його серце прослизає цівка боязкості, чого він не відчував навіть у Намі[88 - Нам - поширена в неформальній говірці американців назва В'єтнаму.], хоча майже весь свій час там перебував у страху. Там тоді був раціональний страх. Страх, що можеш наступити на замасковану бамбукову піку і потім дивитися, як, неначе якийсь погибельний зелений пузир, розпухатиме твоя нога; страх, що якийсь пацан у чорній піжамі, ім'я якого в тебе навіть у роті не вміщається, може з російського автомата відстрілити тобі голову; страх, що ти можеш витягти «щасливий квиток» у рейд, де від тебе вимагатиметься зачистити поголовно всіх у якомусь селі, де В'єт-Конг був ще тиждень тому[89 - Viet Cong (Національний фронт визволення Південного В'єтнаму: 1954-1976) - організована і спонсорована Північним В'єтнамом партизанська армія на території Південного В'єтнаму, яка воювала за об'єднання двох республік в єдину комуністичну державу.]. Але теперішній страх був дитячим, обмарним. Для нього не існувало жодних підстав. Ось стоїть дім як дім - дошки та завіси, цвяхи та підвіконня. Нема причини, ну, справді ж нема жодної причини почуватися так, ніби кожна тут тріщина й шпарина парує своїм власним крейдяним духом зла. Так думати - це очевидна тупоголовість. Привиди? Він не вірив у привидів. Після Наму аж ніяк.

Йому двічі довелося намацувати задню передачу, та зрештою машина посмиками подалася задом до дверей, що вели у підвал. Іржаві двері стояли розкриті навстіж, і в червоному жеврінні задніх ліхтарів фургона здавалося, що положисті кам'яні сходи там ведуть униз до пекла.

- Чоловіче, я тут геть нічо' не второпаю, - промовив Генк.

Він намагався усміхнутись, але то була якась гримаса.

- Я теж.

Вони перезирнулися в світлі приладової панелі, страх важко облягав обох. Але дитинство в них залишилося давно позаду і вони не мали змоги відступитися від недоробленої роботи через ірраціональний страх - як вони це пояснюватимуть при яскравому денному світлі? Робота мусить бути виконана.

Генк зглушив двигун, вони вилізли з кабіни і вирушили повз фургон до заднього борту. Роял виліз туди, звільнив клямку і штовхнув двері по їхніх роликах угору.

Ящик стояв там, так само обліплений тирсою, осадистий і німий.

- Боже, я не хочу зносити його туди вниз, - видушив із себе Генк Пітерз голосом, який був ледь не риданням.

- Берімося, - сказав Роял. - Давай вже його здихаємося.

Вони витягли ящик на підйомник і з шипінням сточуваного повітря почали його опускати. Коли той опинився на рівні пояса, Генк відпустив важіль і вони вхопилися за ящик.

– Помалу, – крєктав Роял, задкючи до сходів. – Робімо помалу... помаленьку.

У червоному жеврінні задніх вогнів обличчя в нього було згніченим і заціпленим, як обличчя людини, з якою стався інфаркт. Він ступив на сходи і позадкував донизу крок по кроку, і коли ящик привалився йому до грудей, цю жакливу вагу він відчув так, наче на нього насунулась кам'яна плита. Ящик був важкий, думав він пізніше, але не аж такий важкий. Вони з Генком для Ларрі Кроккета пирили і вгору і вниз по сходах вантажі значно більші за цей, але щось було в самій атмосфері цього дому таке, що висотувало з тебе душу і робило тебе негодящим.

Східці були підступно-склизькими, і він двічі був захитався на ризиковій межі рівноваги, злощасно скрикуючи:

– Гей! Зради Христа! Обережніш!

А потім вони дісталися дна. Стеля тут була низькою, тож вони понесли той креденс скарлючені, як якісь огвари.

– Ставмо його тут, – захекано крєкнув Генк. – Далі я нести не можу!

Вони опустили його з глухим «гуп» і відступили. Поглянувши один одному в очі, вони зрозуміли, що страх якогось таємною алхімією перетворився майже на жак. Цей підвал раптом здався наповненим таємничими похрускуваннями. Пацюки, можливо, або, можливо також, щось таке, про що нестерпно навіть подумати.

Вони чкурнули звідти, Генк першим, і Роял Сноу зразу за ним. Вони злетіли вгору сходами, і Генк зворотнім махом руки захряснув підвальні двері.

Вони залізли до кабіни фургона, Генк завів двигун і зрушив важіль трансмісії, Роял вхопив його за руку, у цій темряві здалося, що його обличчя – це самі лиш очі, величезні, вибалушені.

– Генку, ми так і не навісили ті замки.

Обое витріщилися на гроно навісних замків на приладовій панелі, які трималися разом, зчеплені уривком снопов'язального дроту. Генк пірнув рукою собі в кишеню куртки й видобув кільце з навішеними на ньому п'ятьма ключами до новеньких «Єйлів», один з них для того замка, що залишився на задніх дверях крамниці в місті, чотири для тутешніх. Кожний позначено акуратною биркою.

– Ох, Господи Христе, – промовив він. – Слухай, якщо ми повернемося завтра вранці раненько...

Роял відстебнув ліхтарик під приладовою панеллю:

– Не вийде, – сказав він. – І ти це розумієш.

Вони вилізли з кабіни, відчуваючи, як прохолодний вечірній вітерець здуває піт ім з лобів.

– Іди до задніх дверей, – сказав Роял. – Я замкну передні двері та гараж.

Вони розділилися. Генк рушив до задніх дверей, у грудях у нього важко гупало серце. Йому довелося двічі шпортатися, щоб просунути дужку у вушко для замка. Так близько біля дому явно вчувався запах старості й дерев'яної гнилизни. На пам'ять почали навертатися всі ті історії про Х'юбі Марстена, з яких вони сміялися дітьми, і та співанка, з якою вони ганялися за дівчатами:

Стережися-утікай, Стережися-утікай, Стережися-утікай!
Бо хто зараз не втече, того Х'юбі... ЗАБЕРЕ...

– Генку?

Він різко хапнув ротом повітря, і другий замок випав йому з рук. Генк його підібрав.

– Не варт отак нишком підкрадатися до людини. Ти вже?..

– Йо. Генку, хто полізе знову туди, в підвал, щоб покласти цю низку ключів там на столі?

– Хто його зна, – сказав Генк Пітерз. – Хто його зна.

– Гадаєш, нам варто підкинути монету?

– Йо, гадаю, так вирішити найкраще.

Роял дістав четвертак.

– Назви в повітрі.

– Голова.

Роял впіймав монету, ляснув її собі на передпліччя, а тоді відкрив. На них тьмяно зблиснув орел[90 – На аверсі («орел») 25-центової монети профіль президента Вашингтона, а на реверсі («решка») зображення орла з простертими крилами.].

– Господи Ісусе, – прикро промовив Генк. Але взяв низку ключів і ліхтарик та знову відчинив підвальні двері.

Він присилював власні ноги нести його донизу сходами, а коли вже ледь не підпирав головою стелю, Генк посвітив ліхтариком по видимій частині підвалу, який за тридцять футів далі робив лівий поворот і вів бозна-куди. Промінь вихопив покритий запиленою картатою скатертиною стіл. На столі сидів пацюк, велетенський, і коли у нього вдарив промінь світла, він не поворухнувся. На своїх огрядних кульшах сидів він прямо і, здавалося, ледь не усміхався.

Генк вирушив повз той ящик до стола.

- Ану киш! Пацюче!

Пацюк зіскочив долі й подріботів геть, у бік того підвального завертня. Рука в Генка тепер тремтіла, і промінь ліхтарика судомно стрибав з місця на місце, вихоплюючи то якусь запилюжену бочку, то знесене сюди старезне бюро, то стос старих газет, то...

Він смикнув промінь назад до газет, і йому перехопило дух, коли світло впало на щось ліворуч від них.

Ніби футболка... це ж футболка? Скручена, мов якась стара шмата. Щось поза нею, що може бути синіми джинсами. І ще щось схоже на...

Щось луснуло в нього за спиною.

Його взяла паніка, він нестямно кинув ключі на стіл і, розвернувшись, кинувся незграбно тікати. Минаючи ящик, він побачив, що спричинило той звук. Не витримала одна з алюмінієвих смуг і тепер шарпко стирчала, наче палець, що вказує на низьку стелю.

Спотикача він подолав сходи, захряснув за собою лядові двері (у нього все тіло взялося гусячою шкірою; він це зауважить тільки пізніше), заклацнув замок на вушку і побіг до кабіни фургона. Він хапав повітря дрібними ковтками, з підсвистом, неначе поранений собака. Він немов крізь туман дочув Рояла, який спитав, що трапилось, що сталося там, унизу, а потім з виском, з ревом, на двох колесах, зариваючись у м'яку землю, кинув машину за ріг дому. Він не стишував швидкості, аж поки фургон знову не опинився на Брукс-роуд, і помчав у місто, до офісу Ларрі Кроккета. Лиш тоді його почало так зле трусити, аж він злякався, що доведеться зупинитись.

- Що там було внизу? - перепитав Роял. - Що ти побачив?

- Нічого, - відповів Генк Пітерз, і це слово вийшло у нього шматками, відділеними клацанням його зубів. - Я не бачив нічого і не хочу ніколи бачити того знов.

6

Ларрі Кроккет уже готувався зачиняти контору і рушати додому, коли пролунав побіжний стук у двері й увійшов Генк Пітерз. Він досі мав наляканий вигляд.

- Забув щось, Генку? - спитав Ларрі.

Коли вони повернулися сюди з Дому Марстена, обидва мали такий вигляд, неначе хтось добряче був прищемив ім яйця, тож він видав кожному по десять доларів згори і дві шестизарядних паки «Чорної мітки»[91 - «Carling Black Label» - створений 1927 р. в Канаді сорт пива, популярний тепер у багатьох країнах.], а також закинув, що, либонь, найкраще буде, якщо ніхто з них не балакатиме зайвого про цю сьогоднішню екскурсію.

- Я мушу тобі розповісти, - сказав тепер Генк. - Я не можу інакше, Ларрі. Я мушу.

- Звичайно, гаразд, - сказав Ларрі.

Він висунув нижню шухляду письмового стола, дістав звідси пляшку «Джонні Вокера» і щедро налив обом у пару картонних чарок.

- Що в тебе на думці?

Генк набрав повний рот віскі, скривився і проковтнув.

- Коли я відносив ті ключі у підвал, щоб покласти їх там на стіл, я дещо побачив. Одяг, так воно виглядало. Футболка і, мабуть, якісь сині штани. І одна кросівка. Я думаю так, що то була кросівка, Ларрі.

Ларрі знизав плечима й усміхнувся:

- То й що?

Йому здалося, ніби в грудях у нього залягла велетенська крижана брила.

- Той малий син Гліків, на ньому тоді були джинси. Так писали у «Віснику». Джинси, червона футболка з довгими рукавами і кроси. Ларрі, а що як...

Усмішка Ларрі трималася. Ця усмішка вчувалась йому примерзлою.

Генк судомно глितнув клубок у горлі.

- А що, як ті люди, які купили Дім Марстена і ту крамницю, кінчили сина Гліків?

Отак. Все викладено. Він литнув рештки рідкого вогню в своїй чарці.

Усміхаючись, Ларрі проказав:

- Може, ти і тіло також бачив?

- Ні... ні. Але...

- Це мала би бути справа поліції, - сказав Ларрі Кроккет.

Він знову налив у чарку Генка, і рука в нього зовсім не тремтіла. Вона була холодною і певною, як камінь у замерзломому ручаї.

- І я би просто зараз підвіз тебе до Перкінса. Але такі речі... - він похитав головою. - Але чимало паскудства може виринути. На кшталт того, як ти й та офіціантка «У Делла»... її звуть Джекі, чи не так?

- Про що це таке ти, до біса, говориш? - обличчя Генка стало мертвотно-блідим.

- А ще вони точно, як тобі всратися, дізнаються про твоє ганебне, за вироком військового суду, звільнення зі служби з позбавленням усіх нагород

і пільг. Але ти виконуй свій громадський обов'язок, Генку. Роби, як сам вважаєш.

– Я не бачив ніякого тіла, – прошепотів Генк.

– Це добре, – сказав Ларрі усміхаючись. – А може, ти й ніякого одягу також не бачив. Може, то було просто... ганчір'я.

– Ганчір'я, – силувано повторив Генк.

– Атож, сам знаєш, які вони, ці старі садиби. Там 'кий завгодно мотлох. Може, ти й бачив якусь стару футболку чи щось інше, розідране на годящі для чогось ганчірки.

– Звичайно, – сказав Генк. Він удруге вицідив свою чарку. – У тебе зручний спосіб розглядати речі, Ларрі.

Кроккет дістав у себе з задньої кишені гаманець, розкрив його і відрахував на стіл п'ять десятидоларових банкнот.

– Це за що?

– Зовсім був забув заплатити тобі за ту роботу в Бреннана минулого місяця. Ти мусив би нагадувати мені про такі речі, Генку. Сам знаєш, який я забудько.

– Але ж ти вже тоді...

– Та ну, – перебив його Ларрі. – Ти можеш отак сидіти тут, розповідати мені щось, а завтра вранці я вже нічогісінько з цього не згадаю. Хіба не гідне жалю таке життя?

– Йо, – прошепотів Генк.

Рука Генка з тремтінням потягнулася по гроші; вхопила і запхала їх до нагрудної кишені його джинсової куртки, немов прагнучи швидше позбутися дотику до них. Він підхопився з такою незграбною квапливістю, що ледве не перекинув стілець.

– Слухай, Ларрі, мені треба йти. Я... я не... Мені треба йти.

– Забери пляшку, – запропонував Ларрі, але Генк уже виходив за двері. Він не затримався.

Ларрі сів знову. Налив собі випити. Рука в нього так і не тремтіла. Йому не повернувся намір зачинити контору. Він налив собі ще чарку, а потім ще одну. Він думав про угоди з дияволом. І зрештою задзвонив телефон. Він узяв слухавку. Послухав.

– Справу залагоджено, – сказав Ларрі Кроккет.

Він послухав. Поклав слухавку. Знову налив собі чарку.

На світанку наступного ранку Генк Пітерз прокинувся зі сну, де велетенські пацюки виповзали з розкритої могили; могили, яка в собі вміщала зелене, гниюче тіло Х'юбі Марстена з обстріпаним уривком манільського канату, пов'язаним у нього на шиї. Пітерз лежав, спершись на лікті, і важко дихав, голий тулуб блищав від поту, а коли його торкнулась дружина, він уголос скрикнув.

Агропродуктова крамниця Мілта Кроссена розташувалася на куті, який утворювало перехрестя Джойнтер-авеню та Залізничної вулиці, тож, коли дощило і безлюднів парк, туди сходилися більшість міських старих балабонів. Протягом довгих зим вони були щоденною приналежністю крамниці.

Коли «паккардом» 39-го – чи то була модель 40-го року?[92 – «Packard» (1899–1958) – компанія, яка у 1920–30-х роках випускала легкові автомобілі класу люкс різноманітних моделей.] – під'їхав Стрейкер, надворі просто висіла делікатна мжичка, а Мілт із Петом Міддлером вели мляву дискусію про те, коли втекла з дому Джуді, дочка Фредді Оверлока, у 1957 чи 1958-му? Обидва погоджувалися, що втекла вона з тим продавцем «Салатмастерів»[93 – «Saladmaster» – заснована 1946 р. в Техасі компанія, яка уславилася своїм кухонним комбайном «Saladmaster Machine», а в 1950-х першою вивела на американський ринок посуд з нержавіючої сталі.] з Ярмута, також обидва погоджувалися, що ні той, ні вона не варті були й дірки, просцяної в снігу, але поза цим дійти згоди не могли.

Балачка враз припинилася, коли ввійшов Стрейкер.

Він озирнуv їх – Мілта і Пета Міддлера, Джо Крейна, Вінні Апшо і Клайда Корліса – і без жодного гумору посміхнувся.

– Доброго дня, джентльмени, – промовив він.

Мілт підвівся, ледь не церемонно розправляючи на собі фартух:

– Вам допомогти?

– Дуже добре, – сказав Стрейкер. – Приділіть, будь ласка, вашу увагу цій м'ясній вітрині.

Він купив шинки, дюжину шматків добірної яловичини, доволі фаршу і фунт телячої печінки. До цього він додав дещо з бакалії – борошно, цукор, квасолю – і кілька буханок свіжого хліба.

Скуплявся він у цілковитій тиші. Тутешні завсідники сиділи довкола великої печі «Перлина Кінео»[94 – «Pearl Kineo» – одна з багатьох моделей чавунних печей, які колись виробляла в Бенгорі компанія «Noyes & Nutter»; Кінео – гористий мис у штаті Мейн.], яку ще батько Мілта переробив з дров'яної на нафтову, курили, задумливо поглядали в небо і краєчком ока спостерігали за цим незнайомцем.

Коли Мілт закінчив пакувати покупки до великої картонної коробки, Стрейкер сплатив готівкою – двадцяткою й десяткою. Він забрав коробку собі під пахву і знову зблиснув до них тією цупкою, позбавленою гумору усмішкою.

– Всього вам доброго, джентльмени, – промовив він і пішов.

Джо Крейн набивав «Плантаторським» свою кукурудзяну люльку[95 – «Planter's Punch» – ароматичний тютюн сигарного типу.]. Клайд Корліс прокашлявся і сплюнув суміш харкотиння з жувальним тютюном у пом'яте відро біля печі. Вінні Апшо видобув з жилетки свою стару сигаретоскручувальну машинку «Топ», насипав туди доріжку тютюну і вставив набряклими від артриту пальцями цигарковий папір[96 – «Тор» – імпортований від 1927 р. з Франції і досі популярний у США бренд цигаркового паперу, машинка для скручування якого називається «Тор-O-Matic».].

Вони дивилися, як незнайомиць підважує і кладе коробку в багажник. Кожен з них розумів, що коробка разом з бакалією мусить важити фунтів з тридцять, і всі тут бачили, як він, виходячи, підхопив її собі під пахву, немов якусь пір'яну подушку. Він обійшов машину до водійських дверцят, сів за кермо і рушив на Джойнтер-авеню. Машина поїхала вгору на пагорб, повернула ліворуч на Брукс-роуд, зникла, а за пару хвилин показала знову крізь мереживо дерев, зменшена тепер відстанню до іграшкового розміру. Вона завершила на Марстенів заїзд і зникла з очей.

– Чудернацький парубок, – промовив Вінні.

Він встромив свою сигарету до рота, відщипнув з її кінчика кілька зайвих крихт тютюну і дістав у себе з жилетної кишені кухонного сірника.

– Певне, один з отих, що відкупили ту крамницю, – сказав Джо Крейн.

– І Дім Марстена також, – погодився Вінні.

Клайд Корліс перднув.

Пет Міддлер з величезною цікавістю колупав мозоль у себе на лівій долоні.

Минуло п'ять хвилин.

– Гадаєте, в них із цим вийде щось путне? – запитав Клайд, ні до кого конкретно не звертаючись.

– Можуть, – сказав Вінні. – Влітку вони можуть ще й як розкрутитися. Важко щось загадувати наперед у теперішні часи.

Загальне мурмотіння, майже зітхання на згоду.

– Дужий парубок, – каже Джо.

– Ейя, – гукає Вінні. – А то ж був «паккард» тридцять дев'ятого, а на нім ані цятки іржі.

– Цей сорокового, – сказав Клайд.

- У сорокового підніжок не було, - сказав Вінні. - Цей тридцять дев'ятого.

- Тут ти помиляєшся, - сказав Клайд.

Минуло п'ять хвилин. Вони побачили, що Мілт роздивляється ту двадцятку, якою йому заплатив Стрейкер.

- Що, Мілте, фантики? - спитав Пет. - Цей парубок дав тобі фальшиві гроші?

- Ні, але погляньте-но... - подав Мілт банкноту через прилавок, і всі прикипіли до неї очима. Вона була значно більша за звичайну двадцятку.

Пет потримав її проти світла, уважно оглянув, потім перевернув іншим боком.

- Це двадцятка серії Е, авжеж, Мілте?

- Еге ж, - сказав Мілт. - Такі перестали робити років сорок п'ять чи й п'ятдесят тому[97 - Перехід на банкноти меншого розміру відбувся у 1928 р.]. На мій здогад, вона коштуватиме певних грошей там, у Монетнім Пасажі, в Портленді.

Пет пустив банкноту по руках, і кожен її роздивився, тримаючи близьенько або віддалік, залежно від вад власного зору. Пет передав її назад, і Мілт засунув її під касовий апарат, до особистих чеків і купонів.

- А таки чудернацький парубисько, - задумливо мовив Клайд.

- Ейя, - подав голос Вінні й на мить замовк. - Хоча той був тридцять дев'ятого. Мій брат-зведенюк Вік такого колись мав. То було його перше власне авто. Купив уживаним, аякже, у 1944-му. Одного ранку не залив до нього мастило і спалив до дідька у нім поршні.

- Я вважаю, що цей був сорокового, - сказав Клайд, - бо пам'ятаю одного парубка, котрий плів стільці з лози, там, південніше, побіля Альфреда[98 - Alfred - засноване 1764 р. місто, адміністративний центр округу Йорк у штаті Мейн.], зазвичай він під'їжджав просто тобі під дім і...

І так розпочалася дискусія, просуваючись далі здебільшого в мовчанці, аніж у промовах, неначе якась шахова партія, яку грають через поштове листування. І день, здавалося, завмер і тягнеться для них у вічність, і Вінні Апшо почав скручувати собі чергову сигарету з солодкою, артритною неспішністю.

Бен працював, коли почувся стук у двері, тож він зробив позначку там, де зупинився, і тільки тоді підвівся, щоб їх відчинити. Було лише трохи по третій годині, середа, 24 вересня. Дощ зруйнував усі плани щодо подальших пошуків Ралфі Гліка, і загальна думка була така, що пошукам кінець. Син Гліків пропав... пропав безслідно.

Бен відчинив двері, за ними стояв Паркінс Гіллеспі, кури́в сигарету. У руці він тримав якусь книжку в м'якій обкладинці, і Бен з певним подивуванням побачив, що це бентамівське видання «Дочки Конвея»[99 – «Bantam Books» – засноване 1945 р. видавництво, найбільше з тих, що спеціалізуються на випуску книжок масовими накладками.]

– Заходьте, констеблю, – запросив він. – Надворі сиро.

– Еге, е трішки, – сказав Паркінс, ступаючи через поріг. – Вереснева погода грипозна. Я завше взуваю галоші. Дехто з них сміється, але в мене не було грипу від 1944 року в Сен-Ло, у Франції[100 – Saint-L? – місто на стратегічному роздоріжжі в Нормандії, яке влітку 1944 р. з важкими боями американці звільнили від німців («Битва при Сен-Ло»)].

– Покладіть свій плащ на ліжко. Вибачте, кави я вам запропонувати не могу.

– Навіть не подумаю його мокрити, – сказав Паркінс і струсив попіл у Бенів сміттевий кошик. – Та й я щойно був випив чашку у Полін в «Екселенті».

– Що я могу для вас зробити?

– Ну, моя дружина читала оце... – подав він книжку. – Вона почула, що ви у місті, але сама соромиться. Вона подумала, може, ви її для неї підпишете, чи щось таке.

Бен узяв книжку.

– За оповідками Пронози Крейга, ваша дружина вже років чотирнадцять чи п'ятнадцять як померла.

– Отакої! – не виказав жодного здивування Паркінс. – Цей Проноза, любить він теревенити. Якось він розкриє свого рота занадто широко та й сам до нього завалиться.

Бен на це не сказав нічого.

– А якщо б ви, приміром, підписали тоді її мені?

– З задоволенням.

Бен узяв зі стола ручку, розгорнув книжку на форзаці («Гарячий зріз життя» – Клівлендська «Щира газета»[101 – «Plain Dealer» – заснована 1842 р. і досі найпопулярніша щоденна газета в штаті Огайо; належить до 25 найвпливовіших у США.]) і написав:

З побажанням усього найкращого

Констеблю Гіллеспі

Від Бена Міерза

24/9/75

Він віддав книжку назад.

– Вельми вам вдячний, – сказав Паркінс, не подивившись на зроблений Беном надпис. Він нахилився і загасив цигарку об край кошика на сміття. – Це єдина в мене підписана книжка з тих, що маю.

– Ви прийшли сюди, щоби вчинити мені допит? – спитав Бен, посміхаючись.

– А ви таки кмітливий, – сказав Паркінс. – Раз уже за це зайшлося, то я міркував, що мушу зайти, поставити кілька запитань. Чекав, поки Ноллі десь завіється. Він хороший хлопець, але ж і балакучий. Божечки, ходячий суд-пересуд.

– Що б вам хотілося дізнатись?

– Найбільше, де ви були ввечері минулої середи?

– Того вечора, коли зник Ралфі Глік?

– Йо.

– Констеблю, я підозрюваний?

– Ні, сер. Я не маю підозрюваних. Таке не мого рівня пілотаж, як ви могли б сказати. Ловити біля «Делла» гонщиків, що перевищують швидкість, або проганяти дітлашню з парку, поки вони там чогось не наколобродили, – оце моя парафія. Я зара' просто нюшу там і сям.

– Припустимо, я не захочу вам розповісти.

Паркінс знизав плечима й дістав сигарети:

– То ваша справа, синку.

– Я вечеряв у Сюзен з її рідними. Пограв трохи в бадмінтон з її батьком.

– Певен, він вас теж обіграв. Він завжди побива Ноллі. Ноллі уголос марить, ледь не волає, як би йому хтілося бодай разок перемогти Білла Нортон. О котрій ви звідти пішли?

Бен розсміявся, але цей сміх не був сповнений великої кількості гумору.

– Ви доколупуетесь аж до кості, хіба не так?

– Знаєте, – сказав Паркінс, – якби я був 'кимсь з отих нью-йоркських детективів, отих, що по телевізору, я міг би подумати, що у вас є що приховувати, так ви витанцьовуєте польку круг моїх запитань.

– Нічого мені приховувати, – сказав Бен. – Я просто втомився бути в місті чужаком, на якого показують пальцями на вулиці, на якого, підштовхуючи одне одного ліктями, кивають у бібліотеці. А тепер, під типовим для маклера-янки претекстом, сюди з'являєтесь ви, намагаючись вивідати, чи не ховаю я у своїй шафі скальп Ралфі Гліка.

- Годі, я такого не думав, зовсім ні, - вдивлявся він у Бена понад своєю сигаретою, і очі його скрем'яніли. - Я просто намагаюся вас відособити. Якби я думав, що ви бодай якимсь чином, хоч якось із цим пов'язані, ниділи б ви вже в арештарні.

- Гаразд, - мовив Бен. - Я пішов від Нортонів близько чверті по сьомій. Прогулявся в бік Шкільного пагорба. Коли стемніло вже так, що майже нічого не видно, я повернувся сюди, дві години писав, а потім ліг спати.

- О котрій ви повернулися сюди?

- Чверть по восьмій, гадаю. Близько того.

- Ну, це не відмиває вас так чисто, як мені б хотілося. Ви кого-небудь бачили?

- Ні, - сказав Бен. - Ні душі.

Паркінс нерозбери-що буркнув і підійшов до друкарської машинки.

- Про що ви зараз пишете?

- Не ваша, чорт забирай, справа, - відповів Бен, і голос у нього став ніяковим. - Я буду вам вдячний, якщо ви триматимете свої руки й очі подалі від цього. Якщо тільки ви не маєте ордеру на обшук, звичайно.

- А ви таки вразливий, ге? Для людини, яка сподівається, що її книжки читатимуть.

- Коли воно переживе три чернетки, редакторські правки, коректорську вичитку гранок, остаточний набір і друк, я особисто подбаю про те, щоби ви отримали чотири примірники. З автографами. Зараз же це підпадає під визначення «приватні документи».

Паркінс усміхнувся і відійшов:

- Непогано. Утім, я сумніваюся, що це підписане зізнання бодай у чомусь.

Бен у відповідь йому також усміхнувся:

- Марк Твен сказав, що роман - це зізнання у всьому людини, яка ніколи нічого не робила.

Паркінс видмухнув дим і рушив до дверей:

- Не скрапуватиму більше на ваш килим, містере Міерзе. Хочу подяк'вати вам за ваш час і, просто запобігаючи непорозумінням: я не думаю, щоби ви коли-небудь бачили цього сина Гліків. Але це моя робота - в'ідливо розпитувати тут і там про такі речі.

Бен кивнув:

- Зрозуміло.

- І ви мусили б знати, як воно діється у містечках на кшталт Усалимового Лігва, чи Мілбриджа, чи Гілфорда, чи в будь-якій загумінковій громаді[102 - Мальовничі містечка у штаті Мейн: Milbridge -1300 мешканців, засноване на березі океану 1765 р. в окрузі Вашингтон; Guilford -1500 мешканців, засноване 1806 р. в озерно-лісовому окрузі Піскатаквіс.]. Ти чужак, допоки не проживеш тут років з двадцять.

- Знаю. Вибачте, якщо я огризався на вас, але після того, як майже тиждень його шукаєш й ані дідька лисого не знаходиш... - похитав Бен головою.

- Йо, - сказав Паркінс. - Таке горе для його матері. Жакхливе горе. І ви тримайтесь.

- Звичайно, - відповів Бен.

- Зла не тр'маєте?

- Ні. - Бен завагався. - Скажете мені одну річ?

- Скажу, якщо зможу.

- Де ви взяли цю книжку? Насправді?

Паркінс Гіллеспі усміхнувся:

- Ну, є один парубок там, у Камберленді, який тримає склад-магазин вживаних меблів. Типу, жіночий такий пестун. На прізвище Джендрон. Книжки в м'яких обкладинках продає по даїму за штуку. Цих у нього було п'ять.

Бен зареготав, закинувши назад голову, і Паркінс Гіллеспі вийшов, усміхаючись і смалячи сигарету. Бен підійшов до вікна і дивився, поки не побачив, що констебль вийшов і переходить вулицю, обережно обходячи калюжі у своїх чорних галошах.

10

Паркінс на хвильку затримався, щоб зазирнути до вікна нової крамниці, а вже потім постукав у її двері. Коли тут була «Громадська Валія», кожен, зазирнувши сюди, не побачив би нічого, крім купи товстих жінок у бігуді, які засипають відбілювач або міняють паперові гроші на монети в автоматі на стіні: більшість із них жують гумку, неначе ті корови з повними пащами соломи. Але вчора від полудня і більшу частину сьогоднішнього дня тут стояв фургон дизайнерів інтер'єрів з Портленда, тож тепер цей заклад мав вочевидь інакший вигляд.

До вітрини було підсунуто платформу, яку покривав товстий ворсистий килим світло-зеленого кольору. Два встановлених десь поза полем зору прожектори кидали м'яке, акцентуюче світло на три виставлених там речі: годинник, прядка та старомодний буфет з вишневого дерева. Перед кожною з цих речей стояв маленький пюпітр, а на кожному пюпітрі висіла скромна бирка з ціною, але Боже мій, невже хтось при здоровому глузді насправді заплатить \$ 600 за прядку, коли можна поїхати в «Економ-Дім»[103 - «Value House» (1934-2002) - мережа демонстраційних залів, де можна було знайти потрібний

товар у представлених каталогах і замовити собі доставку його додому, що обходилося дешевше за купівлю у звичайній крамниці.] і придбати собі «Зінгер» за \$ 48.95.

Зітхнувши, Паркінс підійшов до дверей і постукав.

Буквально за якусь секунду йому відчинили, немов цей новий парубок ховався за дверима, чекаючи, коли Паркінс до них підійде.

– Інспекторе! – промовив Стрейкер з тонкою усмішкою. – Як добре, що ви завітали!

– Простий, звичайний констебль, я б сказав, – відповів Паркінс. Він підкурих «Пелл-Мелл» і помандрував досередини, – Паркінс Гіллеспі. Приємно познайомитись, – виставив він руку. Її було підхоплено, делікатно стиснуто пальцями, які вчувалися неймовірно сильними і дуже сухими, а потім відпущено.

– Річард Троккет Стрейкер, – відрекомендувався цей лисий чоловік.

– Я так і подумав, – сказав Паркінс, роззираючись навкруги.

Вся крамниця була застелена килимовим покриттям і перебувала в процесі фарбування. Запах свіжої фарби був приємним, але під ним ніби вчувався інший, якийсь недобрий. Визначити його Паркінс не зміг; він знову обернув свою увагу до Стрейкера.

– Чим я можу вам прислужитися у цей такий чудовий день? – запитав Стрейкер.

Паркінс обернув свій лагідний погляд за вітрину, де не переставав лити дощ.

– Ох, зовсім нічим, я гадаю. Зайшов просто, щоб привітатися. Чи радше, привітати вас із приїздом у наше місто і побажати успіхів, я гадаю.

– Як це уважливо. Бажаєте кави? Чи хересу? Маю і те, й інше там, ув офісі.

– Ні, дякую, я не можу затримуватись. А містер Барлоу є?

– Містер Барлоу зараз у Нью-Йорку, у закупній поїзді. Я не очікую його повернення до, щонайраніше, десятого жовтня.

– Отже, ви відкриватиметеся без нього, – сказав Паркінс, думаючи, що, коли ціни, побачені ним у вітрині, бодай на щось натякають, у Стрейкера, безсумнівно, не буде навали клієнтів.

– До речі, як ім'я містера Барлоу?

Знов повернулася та бритвено-тонка усмішка Стрейкера.

– Ви запитуете як уповноважена особа, як... констебль?

– Аж ніяк. Просто з цікавості.

– Ім'я мого партнера Курт. Цілком – Курт Барлоу, – сказав Стрейкер. – Ми з ним разом працювали і в Лондоні, і в Гамбурзі. А оце... – майнув він довкола рукою, – наша самовідставка. Скромно. Проте зі смаком. Ми сподіваємося заробляти не більше, ніж на прожиття. Проте обое ми любимо старі речі, елегантні речі і маємо надію вибудувати собі відповідну репутацію в цій місцевості... можливо, навіть у всьому вашому такому прекрасному регіоні Нова Англія. Як ви вважаєте, констеблю Гіллеспі, чи є це можливим?

– Будь-що є можливим, я гадаю, – сказав Паркінс, роззираючись навкруги в пошуку попільниці. Нічого не побачив і струсив сигаретний попіл собі в кишеню плаща. – У будь-якому разі, я надіюсь, на вас очікують найкращі успіхи, і перекажіть містеру Барлоу, коли ви з ним побачитеся, що я постараюся навідуватись.

– Так я й зроблю, – сказав Стрейкер. – Він надзвичайно компанійський.

– От і чудово, – сказав Гіллеспі.

Він рушив до дверей, зупинився, озирнувся. Стрейкер пильно дивився на нього.

– До речі, як вам здався той старий будинок?

– Він потребує ще величезного обсягу роботи, – сказав Стрейкер. – Але ми маємо час.

– Гадаю, що так, – погодився Паркінс. – Припускаю, ви тут не стикалися ще з пам'лоддю?

Лоб Стрейкера наморщився:

– Паммлоддю?

– З юнню, – терпляче пояснив Паркінс. – Знаєте, як вони інколи полюбляють бісити нових людей. Кидають каміння або дзвонять у двері й тікають... такого кшталту речі.

– Ні, – сказав Стрейкер. – Жодних дітей.

– Здається, що одного ми нібито втратили.

– Справді?

– Так, – виважено сказав Паркінс. – Справді так. Зараз панує така думка, що ми можемо його й не знайти. Живого, тобто.

– Який жаль, – промовив Стрейкер безпристрасно.

– Атож-то й воно. Якщо ви раптом щось побачите...

– Я, звичайно, повідомлю ваш офіс, терміново, – знов посміхнувся він своєю крижаною усмішкою.

- От і добре, - сказав Паркінс.

Він відчинив двері і, не ремствуючи, подивився на зливний дощ.

- Ви таки пер'кажіть містеру Барлоу, що я буду радий знайомству.

- Безумовно, я так і зроблю, констеблю Гіллеспі. Чао.

Паркінс остовпіло озирнувся:

- Чвалом?

Усмішка Стрейкера поширшала:

- Прощавайте, констеблю Гіллеспі. Це звичайний італійський вираз, що означає «прощавайте».

- О? Ну, кожного дня дізнаєшся чогось такого нового, авжеж? Бувайте.

Він ступив під дощ і причинив за собою двері.

- Для мене він не звичайний, аж ніяк.

Його сигарета намокла. Він відкинув її геть.

У крамниці Стрейкер спостерігав за ним крізь вітринне скло. Він вже не усміхався.

11

Повернувшись до свого офісу в міській управі, він погукав:

- Ноллі? Ти тут, Ноллі?

Жодної відповіді. Паркінс кивнув. Ноллі був хорошим хлопцем, але розуму йому трохи бракувало. Паркінс зняв плащ, розстебнув свої галоші, сів до столу, пошукав телефонний номер у Портлендському довіднику і подзвонив. На іншому кінці взяли слухавку на першому ж гудку.

- ФБР, Портленд, агент Генраген.

- Це Паркінс Гіллеспі, констебль самоврядного міста Єрусалимове Лігво. У нас тут один хлопчик пропав...

- Так, я пам'ятаю, - чітко проказав Генраген. - Ралф Глік. Дев'ять років, чотири фути три дюйми, чорне волосся, сині очі. Що це буде, заява про викрадення особи?

- Нічо' такого. Ви можете для мене перевірити деяких чоловіків?

Генраген відповів ствердно.

- Перший, це Бенджамін Мієрз. М-І-Е-Р-З. Письменник. Написав книжку, яка називається «Дочка Конвея». Двоє інших, вони, так би мовити, зшиті водно. Курт Варлоу. Б-А-Р-Л-О-У. Інший парубок..

- Цей пишеться «Курт» чи «Курдт»? - перепитав Генраген.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (https://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=65896809&lfrom=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Примечания

1

G. Everett McCutcheon - очільник факультету англійської мови і літератури в Hampden Academy, старшої школи (9-12 класи) в місті Гемпден, штат Мейн, у якій певний час навчався Стівен Кінг. - Тут і далі прим. перекл.

2

Old Town - місто в окрузі Пенобскот, штат Мейн, де народилася Табіта Кінг, дружина Стівена Кінга.

3

George Seferis (Йоргос Сеферіадіс: 1900–1971) – видатний грецький поет, лауреат Нобелівської премії 1963 р.; цитата з його вірша «Повернення вигнанця».

4

Central Falls – засноване 1675 р. місто (менше 20 тис. мешканців) у найменшому з американських штатів Род-Айленді.

5

Random House – засноване 1925 р. американське видавництво, найбільше в світі з випуску книжок у м'яких обкладинках.

6

Monterey – засноване 1770 р. місто на березі океану, культурний центр у Центральній Каліфорнії.

7

Wolfman Jack (1938–1995) – знаменитий американський радіодіджей з рипучим голосом, програми якого на піку його кар'єри ретранслявалися сотнями радіостанцій на різних континентах.

8

«Mary Celeste» – знаменитий корабель-привид: американська бригантина, яка 7 листопада 1872 р. з вантажем спирту вийшла з Нью-Йорка на Геную, а 4 грудня була знайдена в Атлантичному океані за 400 миль від Гібралтару; неушкоджене судно рухалося при ясній погоді з запасом їжі й води та цілим

вантажем, але без рятувальної шлюпки та без екіпажу й пасажирів, котрі невідомо куди поділися.

9

Kittery – засноване 1632 р. приморське місто (близько 10 тис. мешканців), привабливе для туристів.

10

Cumberland – засноване 1821 р. ярмаркове місто (близько 7 тис. мешканців), одне з найбагатших у штаті Мейн.

11

Ідеться про 28 підлітків, яких протягом 1970–1973 років з допомогою двох поплічників заманив до себе додому, згвалтував, убив і закопав серійний вбивця на ім'я Дін Корл.

12

Gates Falls – вигадане Стівеном Кінгом і присутнє в кількох його творах місто, списане ним з реального містечка Лізбон-Фоллз, у школі якого він також навчався.

13

Цитата з першого розділу роману «The Haunting of Hill House» (1959) авторки психологічних трилерів Shirley Jackson (1916–1965), яка вплинула на стиль Стівена Кінга.

14

Falmouth – засноване 1718 р. місто (близько 6,5 тис. мешканців) трохи північніше Портленда.

15

BSA (1919–1972) – британська компанія, свого часу найбільша в світі з виробництва мотоциклів, чиї потужні байки були особливо популярними в США.

16

Royal River – невеличка річка (63 км завдовжки) на півдні штату Мейн, названа за прізвиськом одного з перших європейських поселенців у тій місцині, Вільяма Рояла.

17

Chamberlain – приморське селище в Мейні; Lewiston – друге за кількістю населення (близько 39 тис. мешканців) місто штату.

18

Witch grass (*Panicum capillare*) – американський різновид дикого проса.

19

Finger waves – жіноча зачіска, модна у 1920–1940-х роках.

20

Greyhound (хорт, пес-гончак) – заснована у 1914 році найбільша в світі (у час дії роману) компанія міжміського автобусного сполучення.

21

Indian pump – заплічний бак на 5 галонів (?19 л.) води, поєднаний з ручним насосом, зазвичай використовується для гасіння окремих місць загоряння в природі.

22

«Hudson Motor Car Company» (1909–1954) – колись інноваційна автомобілебудівна компанія, останні легковики під цим брендом були випущені правонаступниками фірми у 1957 р.

23

«Kitty the Clown» (1931) – анімаційний фільм із серії про щасливого кролика Освальда.

24

Алюзія на пилоч, яким у книжці Джеймса Баррі «Пітер Пен і Венді» (1911) фея Дзвінка посипає дітей, щоб ті могли літати.

25

Root beer – газований напій «рутбїр» на корінні або корі дерева *Sassafras albidum* (родини лавроцвітних), яке росте на північному сході Північної Америки від штату Мейн до канадської провінції Онтаріо; «кореневе пиво» буває алкогольним і безалкогольним, існує безліч його місцевих різновидів.

26

Rochester – місто у штаті Нью-Йорк, де базується з десяток різних пивних компаній.

27

«Republic Pictures Corporation» (1935–1967) – американська кіностудія, яка спеціалізувалася на вестернах, серіалах та фільмах категорії «B».

28

Частини 12-серійного кіносеріалу «King of the Rocket Men» (1949–1956).

29

«Sucrets» – популярні льодяники від кашлю, які випускаються з 1931 р.

30

Village Washtub – типові пральні самообслуговування.

31

Missouri Compromise (1820) – досягнута Конгресом заради балансу влади угода про створення нових штатів: рабовласницького Міссурі та вільного Мейну, до того перший був частиною Луїзіани, а другий – Массачусетсу.

32

Ziegfeld girl (1907-1931) - бродвейське шоу на кшталт паризького вар'єте «Фолі Бержер».

33

50 футів = 15,24 м.

34

Androscoggin - однойменна з назвою тамтешнього індіанського племені річка (286 км завдовжки), що тече крізь штати Нью-Гемпшир та Мейн і перед впаданням до Атлантичного океану зливається з річкою Кеннебек.

35

Mechanic Falls - засноване у XVIII столітті місто, чия назва означає «машинні/технічні водоспади», оскільки місцеві фабрики використовували енергію води річки Малий Андроскоггін.

36

«W. T. Grant» (1906-1976) - мережа універмагів з дешевими цінами; «Sears, Roebuck & Co» - мережа універмагів, заснована у 1892 р. як компанія з продажу товарів за каталогами з поштовою доставкою.

37

Бренд дров'яної печі, які випускала заснована 1902 р. компанія «Reliable Mechanical».

38

Walter Cronkite (1916–2009) – радіо і тележурналіст, від початку 1960-х за опитуваннями громадської думки був «людиною, якій найбільше довіряють американці».

39

90 миль/годину = 144,4 км/год.

40

Peter Marshall (нар. 1926 р.) – телеактор, який у 1966–1981 рр. вів ігрове телешоу типу «хрестики-нулики» «Hollywood Squares», де шестеро знаменитостей сидять кожен у своєму «квадраті» і відповідають на запитання аудиторії.

41

Boston rocker – крісло-гойдалка, яке з 1938 р. в незмінному вигляді виробляє меблева фабрика «Standard Chair of Gardner» («Стандартний стілець садівника»).

42

Джордж Пітер Метеский (медійне прізвисько Mad Bomber: 1903–1994), електромеханік, який після отриманої на роботі в компанії Едісона травми мстився місту Нью-Йорку, заклавши протягом 1940–1957 років загалом 47 бомб на вокзалах, у туалетах, бібліотеках та інших публічних місцях і регулярно пишучи відчайдушні листи в газети; після арешту діагностований божевільним, у 1973 р. виписаний із психіатричної клініки, далі жив і помер вдома.

43

100? за Фаренгейтом = 37,7? за Цельсієм.

44

«Saturday Evening Post» – заснований 1897 р. найпопулярніший свого часу тижневик для сімейного читання; «The New Yorker» – заснований 1925 р. інтелектуальний тижневик; «Amazing Stories» – заснований 1926 р. перший у світі журнал фантастичної літератури.

45

Fall River – засноване 1670 р. промислове місто за 85 км від Бостона.

46

.30-06 Springfield – стандартний набій армійської зброї США у 1906–1970 роках, у метричній системі аналогічний калібру 7,62 ? 63мм.

47

Тут, напевне, йдеться про англійського романіста, приятеля Дікенса Frederick Marryat (1792–1848).

48

Army of the Potomac – головна армія північного Союзу під час Громадянської війни в США (1861–1865), поійменована за назвою річки Потомак, якою проходила межа між північними та південними штатами.

49

«Reader's Digest» («Читацький огляд») – заснований у Нью-Йорку 1922 р. журнал для сімейного читання, який регулярно видає антології актуальних бестселерів і класики, у кожному томі вміщується 4-5 стислих версій романів.

50

Pemaquid Point – мис зі збудованим у 1828 році знаменитим маяком біля міста Брістоль, популярна курортна місцина в штаті Мейн.

51

Palmer-method – розроблений Остіном Палмером (1860-1927) метод швидкісного розбірливого курсивного письма, колись найпопулярніший у США.

52

10 унцій = 283,49 грамів.

53

Дирижаблі, які з 1918 року випускає найбільша в світі гумова компанія «Goodyear», зараз переважно використовуються як носії реклами.

54

«Briggs & Stratton» – заснована 1908 р. велика компанія з виробництва двигунів внутрішнього згоряння.

55

Shakers – англійського походження секта християн-харизматів, що особливо розквітла у XIX ст. в США; «шейкери» дотримувалися комунального способу життя, асексуальності, пацифізму, відправляли екстатичні богослужіння з танцями й піснями, не цуралися мистецтва та нових технологій.

56

Фраза з григоріанського хоралу XIV ст. «Media vita in morte sumus», яка в національних перекладах перейшла до погребальних молитов різних протестантських церков.

57

Ідеться про війну 1950–1953 рр. між комуністичною Північною Кореєю і Південною Республікою Корея, хоча реальні бойові дії переважно вели: з одного боку армія КНР і ВПС СРСР, а з другого – контингент ООН, що головним чином складався з американських військ.

58

Згадано про тодішні протести студентської молоді і гіппі в США проти війни у В'єтнамі, з випадками спалення й обсцикання американських прапорів чи обплювання солдатів, які повернулися з фронту.

59

140 фунтів = 63,5 кг.

60

Touch football – полегшений варіант гри в американський футбол, де гравця, який несе м'яч, достатньо лише торкнутися, а не заблокувати на землі.

61

Wells – засноване 1643 р. місто в Мейні, популярний курорт.

62

Grand Rapids – засноване 1826 р., друге за кількістю мешканців місто у штаті Мічиган, який належить до Середнього Заходу США, а не до регіону Нова Англія.

63

Давня традиція подавати гудком опівдні та о п'ятій вечора звуковий сигнал мешканцям, особливо дітям, які могли не мати годинників, і досі зберігається як історична пам'ятка у деяких маленьких американських містах.

64

«William Penn» – американські сигари машинної скрутки, названі на честь письменника, проповідника демократії і віротерпимості, засновника міста Філадельфія і штату Пенсильванія Вільяма Пенна (1644-1718).

65

«Juicy Fruit» – жувальна гумка, що випускається компанією «Wrigley's» з 1893 р.; за статистикою, цей бренд стабільно залишається найпопулярнішим у США, особливо серед дітей передпідліткового віку.

66

Buxton – засноване 1750 р. місто в окрузі Йорк, яке згадується і в інших творах Кінга.

67

«Chevrolet Biscayne» (1958–1972) – найдешевший повнорозмірний, з просторим салоном легковик компанії «Шевроле».

68

«Charley's Problem» або «Charley's Aunt» (1892) – знаменита комедія англійського драматурга Волтера Брендона (1848–1914) з перевдяганнями, за якою було, зокрема, поставлено радянський фільм «Здрастуйте, я ваша тітка!» (1975).

69

У Північній Америці кілька різних видів змій мають народну назву «чорних», але тільки неотруйні полози/вужі досягають довжини понад два метри, як згадано тут.

70

Герой поеми «The Rime of the Ancient Mariner» (1798) засновника романтичного напрямку в англійській літературі Семюела Колріджа (1772–1834); жорсткий Старий Мореплавець силоміць зупиняє одного з трьох друзь, що прямують на весілля, і змушує парубка вислухати довгу розповідь про свої гріхи і потойбічні пригоди в далеких морях.

71

Шкільний учитель, герой знаменитої гумористично-сентиментальної повісті «Goodbye, Mr. Chips» (1934) англійського письменника Джеймса Гілтона (1900–1954), за якою 1969 р. було знято фільм-мюзикл режисером Гербертом Россом, котрого Стівен Кінг тут плутає з іншим американським режисером легких кінокомедій Россом Гантером.

72

«Pabst» – одна з найстарших, заснована 1844 р., пивна компанія в США.

73

«Michelob» – бренд кількох видів пива «для поціновувачів», яке з 1896 року випускає компанія «Anheuser-Busch».

74

Dick Curless (1932–1995) – уродженець штату Мейн, особливо уславлений «шоферськими» баладами кантрі-співак із соковитим баритоном, що є рідкістю для цього жанру; «Bury the Bottle with Me» – його хіт 1968 року.

75

«Boston Red Sox» та «New York Yankees» – команди Вищої бейсбольної ліги; Douglas Griffin (1947–2016) – гравець «Бостонських Червоних шкарпеток».

76

«Aurora Plastics Corporation» – заснована 1950 р. корпорація з випуску колекційних моделей автомобілів, літаків тощо, хоча найпопулярнішими її виробами є набори героїв кінофільмів студії «Universal».

77

«Blue Cross» – заснована 1929 р. федерація з кількох десятків страхових компаній, клієнтами якої є понад 100 мільйонів американців.

78

«Old Woodsman» – репелент проти комах, який випускається з 1882 р.

79

Консумація (consummation) – юридичний термін, що означає остаточне оформлення, повну легітимацію певного процесу з занесенням його результатів у всі реєстри; але наразі Крокет подумки прирівнює його до схожого слова «consume» – споживати, пожирати, спопеляти.

80

Слово «matchless» дозволяє гру слів, оскільки може означати як «безсірникові» так і «незрівнянні».

81

Old Faithful – унікальний гейзер, який з постійною регулярністю викидає вгору на 30–56 метрів до 32 000 літрів окропу.

82

Auburn – засноване 1786 р. місто (23 тис. мешканців), адміністративний центр округу Андроскоггін у штаті Мейн.

83

Custom House Wharf – діюча пам'ятка архітектури, рибний причал (пірс) з базаром, крамницями і ресторанами, який має таку назву тільки тому, що міститься навпроти історичної будівлі митниці Портлендського порту.

84

George Hepplewhite (1727–1786) – англійський мебляр, який створив досі популярний стиль легких, елегантних меблів.

85

Створений 1877 р. фірмою «Yale & Towne» стандартний навісний замок, при відмиканні якого дужка автоматично відкидається набік.

86

Сторож промовляє прізвисько Ларрі як Crewcut – військова коротка стрижка.

87

Gross = 122 = 144.

88

Nam – поширена в неформальній говірці американців назва В'єтнаму.

89

Viet Cong (Національний фронт визволення Південного В'єтнаму: 1954–1976) – організована і спонсорована Північним В'єтнамом партизанська армія на території Південного В'єтнаму, яка воювала за об'єднання двох республік в єдину комуністичну державу.

90

На аверсі («орел») 25-центової монети профіль президента Вашингтона, а на реверсі («решка») зображення орла з простертими крилами.

91

«Carling Black Label» – створений 1927 р. в Канаді сорт пива, популярний тепер у багатьох країнах.

92

«Packard» (1899–1958) – компанія, яка у 1920–30-х роках випускала легкові автомобілі класу люкс різноманітних моделей.

93

«Saladmaster» – заснована 1946 р. в Техасі компанія, яка уславилася своїм кухонним комбайном «Saladmaster Machine», а в 1950-х першою вивела на американський ринок посуд з нержавіючої сталі.

94

«Pearl Kineo» – одна з багатьох моделей чавунних печей, які колись виробляла в Бенгорі компанія «Noyes & Nutter»; Kineo – гористий мис у штаті Мейн.

95

«Planter's Punch» – ароматичний тютюн сигарного типу.

96

«Тор» – імпортований від 1927 р. з Франції і досі популярний у США бренд цигаркового паперу, машинка для скручування якого називається «Тор-O-Matic».

97

Перехід на банкноти меншого розміру відбувся у 1928 р.

98

Alfred – засноване 1764 р. місто, адміністративний центр округу Йорк у штаті Мейн.

99

«Bantam Books» – засноване 1945 р. видавництво, найбільше з тих, що спеціалізуються на випуску книжок масовими накладками.

100

Saint-L? - місто на стратегічному роздоріжжі в Нормандії, яке влітку 1944 р. з важкими боями американці звільнили від німців («Битва при Сен-Ло»).

101

«Plain Dealer» - заснована 1842 р. і досі найпопулярніша щоденна газета в штаті Огайо; належить до 25 найвпливовіших у США.

102

Мальовничі містечка у штаті Мейн: Milbridge -1300 мешканців, засноване на березі океану 1765 р. в окрузі Вашингтон; Guilford -1500 мешканців, засноване 1806 р. в озерно-лісовому окрузі Піскатаквіс.

103

«Value House» (1934-2002) - мережа демонстраційних залів, де можна було знайти потрібний товар у представлених каталогах і замовити собі доставку його додому, що обходилося дешевше за купівлю у звичайній крамниці.